

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií

PETRA JONÁŠOVÁ
III. ročník – kombinované studium

Obor: pedagogika – sociální práce

**MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ VE VYBRANÝCH POBYTOVÝCH
SLUŽBÁCH NA ÚZEMÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 10**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20. dubna 2017

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Jonášová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017
Název práce:	MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ VE VYBRANÝCH POBYTOVÝCH SLUŽBÁCH NA ÚZEMÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 10
Název v angličtině:	POSSIBILITIES OF EDUCATION SENIOR CITIZENS STAY IN SELECTED SERVICES IN THE CITY OF PRAGUE 10
Anotace práce:	V práci jsou vymezeny základní pojmy jako stáří a stárnutí, senior, postavení seniorů v České republice včetně možnosti jejich podpory, s tím související analýzy politiky ve vztahu k seniorům. Stěžejním jádrem první části práce je zmapování sociálních služeb poskytovaných na území městské části Praha 10, na což navazuje rozbor možností aktivit v domovech pro seniory.
Klíčová slova:	Stáří, stárnutí, senior, sociální služby pro seniory, domov pro seniory, aktivity v domovech pro seniory: vzdělávací, edukační a volnočasové
Anotace v angličtině:	The basic concepts are defined as old age and ageing, senior, status of older people in the Czech Republic, including the related policy analysis in relation to seniors. The first part of the work is mapping the social services in the territory of the city of Prague 10, which follows an analysis of the possibilities in homes for the elderly.
Klíčová slova v angličtině:	Senescence, old age, Aging, Seniors, social services for the elderly, home for the elderly in nursing homes, activities, educational and leisure:
Přílohy vázané v práci:	Rozhovor se sociálním prac. městské části Praha 10 Rozhovor se sociálním pracovníkem DS Zvonková Rozhovor s aktivizačním pracovníkem DS Zvonková Rozhovor se sociálním pracovníkem DS Hagibor Rozhovor s aktivizačním pracovníkem DS Hagibor Rozhovor se sociálním pracovníkem DS Malešice Rozhovor se aktivizačním pracovníkem DS Malešice
Rozsah práce:	74
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST	
1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ	8
1.1 Vymezení základních pojmů	8
1.2 Psychické aspekty stárnutí	9
2 POLITIKA ČR VE VZTAHU K SENIORŮM.....	12
2.1 Realizace a politiky přípravy na stárnutí v ČR.....	13
2.2 Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity (2012) v České republice	13
2.3 Přístup a realizace politiky přípravy na stárnutí v podmínkách hl. m. Prahy	14
2.4 Postavení hl. m. Prahy v pozici zajišťovatele sociálních služeb.....	16
3 MOŽNOSTI SOCIÁLNÍ PODPORY SENIORŮ	18
3.1 Podpora dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.....	19
3.2 Sociální služby, které mohou využívat senioři	19
4 MOŽNOSTI AKTIVIT V DOMOVECH PRO SENIORY	22
4.1 Vzdělávací aktivity – aktivity edukačního charakteru.....	23
4.2 Aktivity posilující schopnosti uživatelů služby	25
4.2.1 Trénování paměti.....	25
4.2.2 Reminiscenční terapie.....	25
4.2.3 Mezigenerační setkávání	26
4.3 Volnočasové aktivity	26
5 SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍ SLUŽBY POSKYTOVANÉ V PODMÍNKÁCH MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 10	28
5.1 Geografické vymezení	28
5.2 Sociální služby poskytované v podmínkách Městské části Praha 10	28

5.3	Přehled základních poskytovaných služeb na území městské části Praha 10.....	30
5.4	Poskytovatelé pobytových služeb na území městské části Praha 10	32
5.4.1	Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o.	32
5.4.2	Ostatní poskytovatelé pobytových služeb na území městské části Praha 10	34
II. VÝZKUMNÁ ČÁST		
6	METODOLOGIE VÝZKUMNÉ ČÁSTI	35
7	POZOROVANÉ DOMOVY PRO SENIORY	39
7.1	Domov pro seniory Zvonková	39
7.2	Domov pro seniory Hagibor	42
7.3	Domov pro seniory Malešice	45
8	PŘÍPADOVÉ STUDIE UŽIVATELEK POBYTOVÝCH SLUŽEB	48
8.1	Případová studie uživatelky Domova pro seniory Zvonková	48
8.2	Případová studie uživatelky Domova pro seniory Hagibor	52
8.3	Případová studie uživatelky Domova pro seniory Malešice.....	57
8.4	Vyhodnocení případových studií	63
8.5	Vyhodnocení realizovaných rozhovorů	64
ZÁVĚR		66
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY		68
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....		73
SEZNAM PŘÍLOH		74

ÚVOD

„Každý chce žít dlouho, ale nikdo nechce být starý“

J. Swift

Problematika seniorů je v současné době trendovou záležitostí. O seniorech a jejich potřebách, činnostech, počtu a dalších oblastech spojených s nimi diskutuje jak odborná veřejnost, demografové, politici, tak i veřejnost. Téma stárí se týká každého z nás, každý se někdy potkal se starým člověkem, každý z nás má své prarodiče a v neposlední řadě se také většina lidí dožije seniorského věku a stane se seniorem. Když jsme mladí, stárí se nám zdá velmi vzdálené, ale během své životní pouti si uvědomujeme, že vysoký věk je za dveřmi, a tak si stále více začínáme uvědomovat potřeby starší generace.

Autorka práce zaměřila práci na cílovou skupinu senioři, neboť se v rámci své profese specializuje na oblast podpory při zajišťování služeb seniorům. Několik let působí na Úřadu městské části Praha 10, odbor sociální, oddělení zřízených organizací. Oddělení zajišťuje organizační, metodické a ekonomické činnosti na úseku zřízených organizací, které spadají do působnosti sociálního odboru. Jednou z příspěvkových organizací, které spadají pod kompetenci oddělení, je Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o., které především poskytuje sociální a návazné služby seniorům. Vzhledem k tomu, že má autorka zkušenosti s realizací sociálních služeb jak z pohledu zřizovatele, tak i z pohledu samotného poskytovatele služby. Současně participuje na realizaci samosprávných projektů zaměřených na potřeby seniorů, které je podporují v různých životních oblastech.

Práce bude rozdělena na dvě základní části – teoretickou a výzkumnou. V té první budeme postupovat od vymezení základních pojmů jako stárí a stárnutí, senior. V další části rozebereme problematiku postavení seniorů v České republice a možnosti jejich podpory, s tím související analýzy politiky ve vztahu k seniorům. Stěžejním jádrem první části práce bude zmapování sociálních služeb poskytovaných na území městské části Praha 10, na což naváže rozbor možností aktivit v domovech pro seniory.

Druhá výzkumná část se bude zabývat poměry ve vybraných domovech pro seniory na Praze 10, čímž budou osvětleny předpoklady a možnosti pro aktivity (edukační a volnočasové) seniorů v těchto domovech pobývajících. Na to naváže část kasuistická, která

bude spočívat v představení případových studií vybraných respondentek pobývajících ve sledovaných domovech pro seniory.

Smyslem a cílem práce bude objasnit a rozebrat reálnou situaci v oblasti postavení seniorů ve vybrané městské části ve vztahu k možnostem jejich edukačních a volnočasových aktivit v rámci jejich pobytu v domovech pro seniory. Práce poukáže na jedné straně na předpoklady a možnosti, na druhé straně pak na limity dané politikou ve vztahu k seniorům a na poměry ve sledovaných sociálních zařízeních.

Práce bude zpracována na základě relevantní odborné literatury z oblasti sociální práce, vedle toho pak bude postavena na vlastních zkušenostech a práci v terénu. V tomto směru považujeme za určující návštěvy sledovaných domovů pro seniory a rozhovory s jejich vybranými uživatelkami, na jejichž základě bude možné věrohodně objasnit zkoumané okruhy problémů, konkrétně již zmiňovaných možností edukačních a volnočasových aktivit seniorů, a tím naplnit vymezené téma zpracovávané práce.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ

1.1 Vymezení základních pojmů

Se starými lidmi se setkáváme tak dlouho, jako je lidstvo staré samo. Stáří je poslední vývojovou životní fází jedince. Někdy tento pojem bývá označován jako „podzim života“. Nicméně každý z nás, pokud neodejde z tohoto světa mladý, do této životní etapy dospěje. Pojem stáří v nás často vyvolává negativní emoce, neboť se jedná o poslední fázi životního cyklu, jež s sebou přináší úbytek sil a soběstačnosti jedince. Člověk postupně ztrácí svůj získaný sociální status, dochází k poklesu jeho životní úrovně, prestiže. Jedinec začíná žít odlišným pomalejším životním rytmem, než na který byl dosud zvyklý. Tyto faktory pak negativně ovlivňují pohled na seniory a snižují jejich sebevědomí. Seniory je však třeba chápat jako nositele životní zkušenosti, moudrosti, kterou mohou předat mladším generacím.

Souběžně s pojmem stáří je také třeba zmínit pojem „stárnutí“. Stárnutí dle Příbyla lze chápat jako proces, kterému se nikdo živý nemůže vyhnout. *„Stárnutí je komplexní, nevratný, dynamický proces, který postihuje involučními změnami veškeré živé organismy kontinuálně již od jejich početí.“* (Příbyl, 2015, s. 9). Nicméně můžeme konstatovat, že proces stárnutí je zatím jediný možný způsob, jak se dožít vysokého věku. Je na každém jedinci, jak se s tímto faktem vyrovná a jak si své stáří zařídí. V praxi se setkáváme s případy, kdy se někteří jedinci vyloženě na své stáří těší s tím, že konečně doženou své koníčky, že budou moci dělat ty činnosti, na které neměli v průběhu svého produktivního věku čas. Na druhé straně se však setkáváme se seniory, kteří nemají tu vůli a schopnost přijmout fakt, že dospěli do své konečné fáze.

Stáří je však ovlivněno několika faktory, které mají vliv na kvalitu jedince. Nezáleží jen na jedinci, ale i na vnějších faktorech. Odborníci zabývající se problematikou stárnutí rozdělují změny ve stáří na změny tělesné, psychické a sociální. V rámci tělesných změn zejména hovoříme o změnách ve vzhledu jedince, úbytku svalové hmoty, snížení zdraví. Mezi nejvýznamnější psychickou změnu patří ztráta paměti a obtížnější osvojování si nových věcí. A jak již bylo zmíněno výše, nastávají i sociální změny, což je odchod do penze a snížení ekonomické soběstačnosti.

V dané souvislosti se jeví potřeba zmínit, jak členíme periody lidského věku. Neexistuje však jednotné pojetí jeho členění. Dle Příbyla za obecně uznávanou je považována patnáctiletá periodizace lidského věku, kterou zpracovala Světová zdravotnická organizace (WHO):

- 60 – 74 let: *stárnutí, rané stáří, senescence,*
- 75 – 89 let: *vlastní stáří, kmetství, senium,*
- 90 a více let: *dlouhověkost, patriarchium.*

Nicméně Příbyl ve své publikaci uvádí, že „s ohledem na zlepšující se zdravotní a funkční stav stárnoucí populace se dnes většina autorů více přiklání k členění na:

- 65 až 74 let: *mladí senioři (young-old),*
- 75 až 84 let: *staří seniři (old-old),*
- 85 a více let: *velmi staří senioři (oldes-old, very old-old).*“ (Příbyl, 2015 s. 10, 11)

Vedle výše uvedených pojmů, je třeba zmínit neméně významný pojem, a to pojem „senior“. Žádná definice na pojmu „senior“ není nijak legislativně uchopena. Snad můžeme vycházet z ustanovení § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, že za seniora můžeme brát osobu, která dosáhla věku potřebného k odchodu do důchodu a získala potřebnou dobu pojištění.

Zpravidla chápeme osobu seniora jako osobu, která dosáhla věku 65 let a pobírá starobní důchod. Některé sociální služby však mají stanoveny ve svých podmínkách pro poskytování služby jako cílovou skupinu, která je ohraničená dosažením věku 65 let. Což ovšem někdy působí obtíže, když senior mladší 65 let potřebuje služby domova pro seniory, a nespadá tak do cílové skupiny. Ze své profesionální zkušenosti mohu konstatovat, že v rámci území hl. m. Prahy je těžké nalézt vhodné pobytové zařízení pro tzv. mladší seniory. Zákon o sociálních službách na toto však pamatuje a je možné pro mladšího seniora nalézt Domov pro osoby se zdravotním postižením. Nicméně tyto své služby mají zaměřené na péči pro osoby s mentálním či jiným zdravotním postižením a mladší senior by se v takovém zařízení necítil dobře.

Samotné dosažení určitého věku nebo skončení aktivního povolání, odchod na penzi, by však nemělo být důvodem pro výkon sociální práce. Důvodem pro aplikaci sociální práce je nesoběstačnost seniora nebo jeho potřeba informovat se o nabídce různých aktivit, nabízených službách pro něj určených. Je však třeba rozlišit, o jakou osobu se jedná, jak přistupuje ke svému stáří a jaké má potřeby, z jakého prostředí pochází, jaké má schopnosti. Jinak budeme aplikovat sociální práci u čerstvého seniora a jinak u seniora, který již potřebuje zajistit 24 hodinovou péči. Sociální práce má být cílena tam, kde je účelná.

1.2 Psychické aspekty stárnutí

Jak již bylo zmíněno výše, stárnutí sebou zákonitě přináší změny, a to jak z hlediska biologického, tak z hlediska sociálního. S ohledem na téma bakalářské práce se jeví jako podstatnější zabývat se otázkou změn v oblasti psychických a intelektových schopností seniora.

Můžeme se ztotožnit s vyjmenováním typických změn v psychické oblasti dle Jarošové (r. 2006, s. 24 – 28), která udává, že mezi typické změny patří například:“

- *dochází ke snížení výkonnosti intelektových funkcí,*
- *nastávají celkové povahové změny – vytrácejí se pozitivní vlastnosti, které přechází k neutrálním či až zcela negativním vlastnostem (např. dříve dobrosrdečný člověk je najednou méně ochotný, nevstřícný k druhým a stává až sobeckým), povahové změny však mohou být opačné, tak že z negativní osoby se stane člověk pozitivní,*
- *senior přichází do fáze bilancování nad svým životem a posuzuje své prožitky s časovým nadhledem,*
- *senior má sníženou schopnost adaptace na změny, nové situace, těžko se vyrovnává s novým prostředím,*
- *nastává emoční nestabilita, dochází ke změnám nálad, senior často mění svá rozhodnutí,*
- *dochází ke snížení fatických funkcí – tj. snížení funkce řeči, pokles schopnosti cokoliv pojmenovat, porozumět řeči.“*

Výše uvedený výčet zavdává příčinu, že senioři jsou často vnímáni společností či jejich rodinnými příslušníky jako přítěž. Dle Příbyla dochází ve společnosti k odmítání stáří, stárnutí, starých lidí, neboť současná společnost je označována jako moderní, technická. Média uměle vytvářejí kult krásy, mládí, zdraví. Existuje velký nátlak řešit všechny problémy rychle, snadno, online a na zkušenosti starších lidí se nebere zřetel. Postupem času se toto odmítání změnilo ve skrytý či otevřený boj pro seniorům. Často se také setkáváme s různými mýty o stáří a seniorech ve společnosti, které dodnes přetrvávají a mají nemalý vliv na negativní vnímání stáří a vedou k projevům ageismu.

Dle Vidovićové (r. 2005, s. 27) „*ageismus – neboli věková diskriminace je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu. Projevuje se skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnosti k určité generaci.*“

Z výše uvedeného pak pramení, že senioři jsou velmi citliví a mají tendenci k nízkému sebevědomí, což se odráží v jejich schopnostech řešit své problémy a vyrovnávat se s nimi.

Nicméně jak čelit negativním představám a vyrovnat se stářím je na každém jedinci, jeho schopnostech, prostředí ve kterém se nachází, životním postoji apod. Zdravý jedinec se na své stáří připravuje již ve středním věku. Významnou roli v přípravě na stáří dle Špatenkové nesou tři oblasti:

- „1) zdravý způsob života za účelem udržení soběstačnosti do co nejvyššího věku;
2) psychická adaptace spojená zejména s požadavkem přijetí stáří jakožto nedílné součásti života;
3) udržování a systematické rozvíjení lidských a všestranně nosných vztahů v rámci rodiny i společnosti.“ (Špatenková, r. 2015, s. 41)

Všechny výše uvedené oblasti jsou důležité, avšak z pohledu pozitivního vnímání seniora ve společnosti je nejdůležitější schopnost udržet informační a myšlenkový krok s mladšími členy společnosti je nejdůležitější. Dle Špatenkové (2015, r. 43) vzdělávání vede ke zvýšení, čili zachování životní úrovně ve stáří. Senior tak získává sebevědomí, zájem o nové poznatky, navazuje nové vztahy a udržuje ho v aktivitě. *„Kvalita života je mnohodimenzionální koncept, zahrnující subjektivní a objektivní uznání životní situace starších lidí v kontextu jejich sociokulturního a ekonomického prostředí. Kvalita života vyjadřuje, jak jedinec vnímá své postavení v životě, v kontextu kulturního a hodnotového systému, ve kterém žije, a ve vztahu ke svým cílům, očekáváním a životnímu stylu a zájmům.“* (Špatenková, r. 2015, s. 43 - 44)

2 POLITIKA ČR VE VZTAHU K SENIORŮM

V dnešní době je tématika potřeb seniorů velmi diskutovaná a aktuální, neboť se předpokládá, že věková struktura obyvatel se v budoucnu změní a počet osob seniorského věku v populaci bude mít významný podíl. Ze zprávy Českého statistického úřadu o sčítání lidu z roku 2011 vyplývá, že lidé ve věku 65 a více let tvoří 15,8% populace. „Podle predikce demografického vývoje zpracovaného Českým statistickým úřadem by v roce 2030 měli lidé nad 65 let věku tvořit 22,8% populace a v roce 2050 dokonce 31,3%, což jsou asi tři miliony osob.“ (Malíková, 2011, s. 26). Již nyní se častěji setkáváme s nabídkou služeb zaměřených speciálně na seniory např. zájezdy pro seniory, soukromé pobytové zařízení se službami pro seniory.

Vláda ČR si uvědomuje míru vážnosti dané sociální problematiky a ve svém Programovém prohlášení, které schválila dne 14. 2. 2014, uvedla, mj. že bude prosazovat dlouhodobě udržitelný penzijní systém. Jako jednu ze svých prioritních os stanovila „Rozvoj kvalitních a všeobecně dostupných veřejných služeb v oblasti školství, zdravotnictví, sociálního systému, dopravy a bezpečnosti.“ A v rámci rezortní prioritní osy z oblasti Ministerstva práce a sociálních věcí ČR se zavázala, že mj.:

„Vláda připraví novelu zákona o důchodovém pojištění týkající se úpravy podmínek pro zvyšování důchodů od roku 2015. Vláda ukončí platnost pravidla snížené valorizace důchodů a zajistí, že důchody budou od ledna 2015 opět zvyšovány o 100 % nárůstu spotřebitelských cen a o jednu třetinu nárůstu reálné mzdy. Ustaví odborné komise jak k ukončení II. pilíře a návrhům změn důchodového systému, tak k návrhu dlouhodobého a systémového řešení rodinné politiky v České republice. Vláda připraví detailní návrh na ukončení důchodového spoření při respektování vlastnických práv jeho účastníků a dále komplexní a vzájemně provázaný souhrn konkrétních návrhů na změny v důchodovém systému, které přinesou jeho dlouhodobě stabilní uspořádání a přiměřenost poskytovaných dávek.“ (Programové prohlášení vlády ČR, Resortní priorita MPSV, r. 2014, bod 3.2).

„Vláda vytvoří transparentní, efektivní a spravedlivý systém financování sociálních služeb, zejména v souvislosti s přechodem financování sociálních služeb na kraje od 1. ledna 2015. Vláda zajistí dostatečný objem finančních prostředků ze státního rozpočtu pro oblasti sociálních služeb, který nebude nižší než v roce 2014 a bude zohledňovat míru inflace. Vláda bude řešit ve spolupráci s resortem zdravotnictví problematiku průřezových sociálně-zdravotních služeb.“ (Programové prohlášení vlády ČR, Resortní priorita MPSV, r. 2014, bod 3.2).

2.1 Realizace a politiky přípravy na stárnutí v ČR

Sociální politika je tedy jednou z prioritních os současné Vlády ČR. Vláda ČR svým usnesením ze dne 23. 5. 2016 č. 470 stanovila Radu vlády pro seniory a stárnutí populace, která je dle jejího Statutu stálým poradním orgánem vlády pro otázky týkající se seniorů a stárnutí populace. Dle článku 2 Statutu Rady do její působnosti mj. spadá „*úsilí o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří v České republice a aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti v kontextu demografického vývoje; usiluje o rovnoprávné postavení seniorů ve všech oblastech života, ochranu jejich lidských práv a o rozvoj mezigeneračních vztahů v rodině a ve společnosti.*“ (Statut Rady vlády pro seniory a stárnutí populace, r. 2016, článek 2).

Do jaké míry se daří plnit body vládního Programového prohlášení, není možné odpovědně zhodnotit. Nicméně z dostupných informačních zdrojů je zřejmé, že k 31. 12. 2015 byl zrušen tzv. II. důchodový pilíř. (Zprávy Alfa, r 2015) V únoru 2016 došlo k jednorázovému příspěvku ve výši 1.200,- Kč pro všechny důchodce v ČR, kterým se stát snažil nahradit nízkou valorizaci penzí, a to ve výši 40 Kč, jež ani nekopírovala nárůst indexu spotřebitelských cen. (ČSSZ, r. 2016) Od 1. 1. 2017 došlo k opětovné valorizaci penzí, a to díky další novele zákona o důchodovém pojištění z července 2016. Na základě této novely bylo poprvé využito možnosti zvýšit důchody prostřednictvím vládního nařízení a ne zdlouhavě formou změny zákona. Základní výměra starobních důchodů, které v ČR pobírá 2,37 mil. lidí, vrostla o 110 korun a procentní výměra o 2,2 procenta, což dělá u průměrného důchodu 198 korun. Průměrný starobní důchod tak vzroste na 11 745 korun. Průměrně budou penze valorizovány od částku 308 Kč. (tisková zpráva MPSV, r. 2016)

2.2 Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity (2012) v České republice

V roce 2012 byl na základě rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady vyhlášen Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity. Dle Kalvacha (r. 2016, s. 45) Evropská komise a Světová zdravotnická organizace vypracovaly strategické dokumenty, a to: Strategie a akční plán pro zdravé stárnutí v Evropě 2012 – 2020, Paliativní péče pro seniory, Evropská zpráva o předcházení nevhodnému zacházení se staršími lidmi. V roce 2015 byl v Bruselu projekt rozšířen o ustanovení asociace a sítě především komunitních a regionálních subjektů s názvem Evropská úmluva k demografické změně.

Jedním z patronů v ČR tohoto projektu je známá herečka seniorka paní Květa Fialová. Patronka se zúčastnila zahajovací konference a vyslechla si projekty jednotlivých účastníků projektu.

Jedním z hlavních výstupů tohoto projektu je strategický dokument Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 - 2017, který byl schválen usnesením Vlády ČR ze dne 13. 2. 2013 č. 108. Tento dokument navazuje na Národní programy přípravy na stárnutí, zpracovávané od roku 2003 do roku 2012. Jedná se o mezirezortní dokument, který řeší politiku stárnutí na celospolečenské úrovni napříč všemi rezorty.

Obsahem daného dokumentu jsou priority: zajištění a ochrana lidských práv starších osob, celoživotní učení, zaměstnávání starších pracovníků a seniorů, dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce, kvalitní prostředí pro život seniorů, zdravé stárnutí a péče o seniory s omezenou soběstačností. U všech výše uvedených priorit jsou stanoveny strategické cíle, k nim opatření, zodpovědný rezort, vymezení spolupráce jednotlivých subjektů a termín realizace.

V rámci zhodnocení péče o seniory s omezenou soběstačností Národního akčního plánu vyplývá (verze k 31. 12. 2014, s. 37), že seniorům bylo v roce 2013 k dispozici celkem 497 domovů pro seniory s celkovou kapacitou 38091 lůžek. Byly nastaveny strategické cíle, mezi významné a pro potřeby této práce můžeme zahrnout následující priority:

„Nastavení podmínek pro zajištění dlouhodobé a paliativní zdravotní péče. Nastavení systému péče o osoby s demencí včetně výchovných programů a vzdělávání v této oblasti. Podpora rozvoje informačních a komunikačních technologií a služeb asistovaného života pro seniory v ČR. Rozvíjení sociální práce v obcích se zvláštním důrazem na venkovské oblasti, ve kterých hrozí riziko sociálního vyloučení seniorů. Otevření pobytové sociální služby komunitě tak, aby se seniori žijící v takových zařízeních nestali skupinou vyloučenou ze společnosti. Rozvíjet programy středních škol, U3V a další vzdělávací aktivity pro seniory, a to jak formou kontaktní výuky, tak způsobem vhodným pro zajištění dostupnosti i v menších městech a obcích.“
(Národní akční plán, 2014, s. 20 - 46) V roce 2017 dojde ke zhodnocení, jak byly dané cíle naplněny.

2.3 Přístup a realizace politiky přípravy na stárnutí v podmínkách hl. m. Prahy

Hlavní město Praha na svém webovém portálu týkající se procesu komunitního plánování dostupné uvádí, že „plánuje rozvoj sociálních služeb jako výsledek procesu aktivního zjišťování potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů, jehož obsahem je popis způsobu zpracování plánu, popis a analýza existujících zdrojů a potřeb osob, kterým jsou sociální služby určeny, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování

a vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb.“ (Portál pro sociální oblast hl. města Prahy, Plánování sociálních služeb, r. 2017)

V roce 2015 došlo k novele zákona o sociálních službách, když nastala zásadní změna ve financování sociálních služeb. Hlavní město Praha (kraj) podporuje financování služeb prostřednictvím dotací. Kraj podporuje pouze ty služby, které jsou zahrnuty do sítě sociálních služeb kraje. Způsob a výši financování, resp. rozsah sítě sociálních služeb, určuje hlavní město Praha, a to ve spolupráci s jednotlivými městskými částmi na základě potřeb jednotlivých služeb. Vytvořená síť není neměnná a je pravidelně modifikována, a to na základě vyhodnocení jejího fungování jednotlivými uživateli, poskytovateli sociálních služeb.

Hlavní město Praha má schválen Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP na období 2016 – 2018, který obsahuje samostatnou kapitolu, jež se přímo zabývá problematikou seniorů žijících na území hl. m. Prahy. Z daného dokumentu vyplývá, že *„hlavní město Praha oproti jiným krajům ČR má na svém území nižší objem lůžkových kapacit v pobytových (rezidenčních) sociálních službách ve vztahu k celkovému počtu seniorů. V domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem na území hl. m. Prahy (plus v zařízeních vně území HMP, která jsou zařazena v krajské síti sociálních služeb) je v k roku 2015 chvíli 2875 lůžek. Vzhledem k celkovému počtu seniorů (229 618 osob), je kapacita možnosti umístění v pobytové službě pro kategorii senior 65+ na úrovni 1,25 % (tj. 1–2 seniori ze 100), v případě kategorie senior 80+ (jako kategorie, která přesněji odráží potřebnost pobytových služeb) je při celkovém počtu 56 148 osob kapacita možnosti umístění na úrovni 5 % (tj. 5 seniorů ze 100).“* (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP na období 2016 až 2018, s. 27).

Tento fakt koresponduje s vnímáním potřebnosti podpory jednotlivých služeb, tj. preference jednotlivých městských částí, které se shodly na podpoře níže uvedených služeb. Samy uvedly, že spatřují nedostatečnou kapacitu domovů se zvláštním režimem a hned na druhém místě se umístila služba domov pro seniory. Jednotlivé městské části uvedly, že by na svém území podporovaly vznik a rozvoj služeb: domov pro seniory, pečovatelská služba a domov se zvláštním režimem. (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území HMP na období 2016 až 2018, s. 28).

2.4 Postavení hl. m. Prahy v pozici zajišťovatele sociálních služeb

Nejvýznamnějším poskytovatelem sociálních služeb na území hlavního města je samotné Hlavní město Praha, které je jejich zřizovatelem nebo významným donátorem. Hlavní město se zaměřuje na zajištění širokého spektra sociálních služeb, jež jsou pro všechny cílové skupiny. Dle ustanovení § 95 zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., v platném znění, má Kraj, tedy i hlavní město Praha své povinnosti v oblasti zajištění sociálních služeb na svém území, zejména pak zajištění dostupnosti poskytování sociálních služeb v souladu se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb. Hlavní město Praha tedy působí jako garant spektra sociálních služeb na území hl. m. Prahy.

Pokud svoji pozornost zaměříme na podporu služeb určených pro seniory, pak zjistíme, že hlavní město je zřizovatelem 13 domovů pro seniory, z nichž se na území hl. m. Prahy nachází devět a jsou převážně umístěné v okrajových částech hlavního města Prahy. Těchto třináct domovů by mělo zabezpečit pobytové služby pro Pražany. Níže uvedená tabulka č. 1 uvádí, celkový přehled lůžkové kapacity v domovech pro seniory určených pro potřeby Pražanů. Počty lůžek byly zjištěny z dostupných webových stránek jednotlivých pobytových zařízení.

Tabulka č. 1

Přehled domovů pro seniory zřízených hlavním městem Prahou. Stav ke dni 21. 3. 2017¹

Poř. č.	Název domova pro seniory	Město/Městská část	Lůžková kapacita	
			DS*)	DZR**)
1	DS Chodov	Městská část Praha 4	260	/
2	DS Dobřichovice	Všenory	56	/
3	DS Elišky Purkyňové	Městská část Praha 6	273	19
4	DS Heřmanův Městec	Heřmanův Městec	78	60
5	DS Háje	Městská část Praha 4	119	81
6	DS Hortenzie	Líbeznice	65	/
7	DS Kobylisy	Městská část Praha 8	92	119
8	DS Krč	Městská část Praha 4	152	/
9	DS Malešice	Městská část Praha 10	218	30
10	DS Pyšely	Pyšely	60	/
11	DS Nová Slunečnice	Městská část Praha 8	258	/
12	DS Zahradní Město	Městská část Praha 10	85	131
13	DS Ďáblice	Městská část Praha 8	172	/
Celkem			1888	440

*) domov pro seniory

**) domov se zvláštním režimem

¹ Údaje převzaty z webových stránek příslušných poskytovatelů sociálních služeb. Internetové odkazy jsou obsaženy v Seznamu literatury a pramenů

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že hlavní město Praha má svoji nezastupitelnou úlohu v zajištění pobytových služeb, když zřizuje celkem 2328 lůžek. Pokud tento údaj porovnáme s celkovou lůžkovou kapacitou na území hl. m. Prahy, 2875 lůžek (viz údaj v předchozí kapitole). Musíme konstatovat, že hlavní město Praha téměř 100% zajišťuje veškeré pobytové služby na území celého hlavního města Prahy. Ostatní poskytovatelé služeb pak pouze doplňují spektrum nabízených služeb.

Současně je však třeba zmínit skutečnost, že se jedná o velkokapacitní objekty, často vybudované v 80. letech minulého století, při jejichž budování nebyly zcela respektovány individuální potřeby seniorů. Budovy jsou postupně rekonstruovány tak, aby byly v souladu se současným standardem a individuálními potřebami uživatelů služby.

3 MOŽNOSTI SOCIÁLNÍ PODPORY SENIORŮ

Sociální politika a finanční podpora závisí na příjmech, na kondici státního rozpočtu a na prioritách vládnoucí politické elity. Podpora by však měla korespondovat s lidskými potřebami ve stáří a měla by zaručovat možnost co nejdéle setrvat v domácím prostředí seniora. Ústavní, resp. pobytové služby, jsou velmi finančně náročné a je daleko efektivnější a méně nákladnější poskytování podpory seniorovi přímo v jeho domácnosti.

Dle MUDr. Příbyla (r. 2015, s. 20), který odhaduje, že „asi 80% osob starších 65 let je soběstačných a potřebuje jen občasnou pomoc své rodiny (okolí) 13% osob potřebuje pomoc s chodem domácnosti, 5% vyžaduje domácí péči ve větším rozsahu a pouhé 3% potřebuje ústavní péči, resp. 24hodinovou (celodenní).“

Z praxe pracovníků sociálního odboru městské části Praha 10 lze konstatovat, že se spíše setkáváme s osobami, které již potřebují péči druhé osoby a většinou rodina již nestačí na péči o svého rodinného příslušníka a hledá možnost, jak umístit svého příbuzného do pobytové sociální služby. V rámci správního obvodu městské části Praha 10 je velký přetlak žádostí o toto umístění. V pobytových službách, které provozuje příspěvková organizace Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, se zpravidla čeká na přijetí půl roku až dvě léta. Z pravidelného měsíčního hlášení organizace za měsíc říjen 2016 vyplývá, že k 31. 10. 2016 evidují 92 žádostí do Domova pro seniory Zvonková, 190 žádostí do Domova pro seniory U Vršovického nádraží a 74 žádostí o přijetí do Domova pro seniory Zámeček. Celková kapacita pobytových služeb – domov pro seniory organizace je 121 lůžek. Počet žádostí o přijetí do Domova se zvláštním režimem má daleko nepříznivější bilanci – celkový počet žádostí k 31. 10. 2016 činí 501 žádostí a lůžková kapacita činí 68 lůžek. Z výše uvedeného vyplývá, že pobytové kapacity nestačí a je třeba zaměřit pomoc seniorům tak, aby mohli co nejdéle setrvat svém domově.

Sociální péče a služby se zaměřením speciálně na seniory není v českém právním řádu legislativně upravena. Možnost podpory pak vyplývá z obecné úpravy, která je tvořena 3 pilíři sociálního zabezpečení, a to sociálním pojištěním, státní sociální podporou a sociálními službami včetně příspěvku na péči. Sociální pojištění zahrnuje nemocenské pojištění, důchodové pojištění a veřejné zdravotní pojištění. Státní sociální podpora je např. příspěvek na bydlení apod.

3.1 Podpora dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Dne 1. 1. 2007 nabyl účinnosti zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Toto pojetí úpravy sociálních služeb vneslo zásadní změny jak do principů poskytování sociálních služeb, jejich forem, tak i personálnímu a finančnímu zabezpečení. Zákon nově vymezil sociální služby jejich formy, druhy, podmínky a finanční zabezpečení osob, které se ocitly v nepříznivé životní situaci a jsou odkázány na pomoc druhé osoby.

Sociální služby jsou upraveny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v části III. nazvané Sociální služby ustanovení § 32 a následující. Právní předpis vymezuje, že služby mohou být poskytovány ve formě ambulantní, terénní a pobytové. Současně definuje, že *„služby napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem podpořit život v jejich přirozeném sociálním prostředí a umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy to vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení.“*

V současné době se připravuje velká novela tohoto zákona, která nově upraví druhy služeb.

V nyní době je příprava ve fázi připomínkového řízení.

V dalších bodech práce se budeme zabývat sociálními službami, které jsou vhodné pro seniory.

3.2 Sociální služby, které mohou využívat senioři

Základním smyslem zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je dle § 1 úprava podmínek poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci.

Zákonodárce pak upravuje v ustanovení § 3 výše citovaného zákona základní pojmy jako je nepříznivá sociální a sociální vyloučení, zdravotní postižení, dlouhodobě nepříznivý stav. Do těchto situací se může dostat kdokoliv, dítě, mladistvý, dospělý člověk a senior. Zákonodárce tedy nerozlišuje formy poskytování služeb dle věku, nýbrž dle způsobu jejich realizace. Ustanovení § 33 zákona č. 108/2006 Sb., vymezuje následující formy sociálních služeb: pobytové, ambulantní nebo terénní. Službou pobytovou se rozumí taková služba, která je poskytována v nějaké instituci a je spojená s ubytováním (§ 33 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb.).

Z výše uvedeného vyplývá, že v zákonné úpravě nejsou nikterak vymezeny sociální služby, které jsou určeny jen pro seniory, a to až na jednu výjimku. Tímto specifikem je pobytová služba – domov pro seniory, která je upravena v ustanovení § 49 zákona č. 108/2006 Sb., zákona o sociálních službách.

Ostatní služby jsou vhodné pro všechny osoby, které jejich činnost potřebují. Vzhledem k rozsáhlosti právní úpravy a popisu jednotlivých služeb, je uveden pouze demonstrativní výčet

jednotlivých služeb vhodných pro seniory, které jsou upraveny v § 38 a následující zákona č. 108/2006 Sb.

Terénní služby jsou např.

- osobní asistence,
- pečovatelská služba,
- tísňová péče,
- průvodcovské a předčitatelské služby.

Ambulantní služby jsou např.

- denní stacionář,
- centrum denních služeb,
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Pobytové služby jsou např.

- odlehčovací služba,
- domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- domovy se zvláštním režimem,
- azylové domy,
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

V neposlední řadě službu, kterou mohou senioři využít, je sociální poradenství. Toto poskytuje každý poskytovatel sociálních služeb a dále sociální pracovníci sociálních odborů v rámci obecních úřadů či úřadů městských částí.

V následující části práce je věnována větší pozornost pobytové službě – domov pro seniory, která je upravena ustanovením § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který službu definuje takto:

„1) V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

2) Služba dle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

a) poskytování ubytování,

b) poskytnutí stravy,

c) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,

d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu

e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

f) sociálně terapeutické činnosti,

g) aktivizační činnosti

h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. “

V následující kapitole se pak budeme hlouběji zabývat, jakým způsobem je realizována sociální služba domov pro seniory a jaké aktivity či možnosti tato služba svým uživatelům nabízí.

Další významnou podporou pro seniory mohou být samosprávné projekty jednotlivých obcí, městských částí i krajů. Tyto činnosti volně navazují na sociální služby a poskytují seniorům vyšší životní komfort. Jsou zaměřeny především na zjednodušení jejich životní situace a ke snadnějšímu přístupu na kulturní, sportovní či jinak společenské akce. Jejich poskytování je zpravidla založeno na programovém prohlášení územních samosprávných celků a jejich finanční situaci. Bližší specifikace těchto činností by si jistě zasloužila hlubší bádání a vypracování samostatné práce, avšak pro potřeby tématu této práce není účelné se danou problematikou detailněji zabývat.

4 MOŽNOSTI AKTIVIT V DOMOVECH PRO SENIORY

V prvé řadě je třeba si uvědomit, že domov pro seniory je sociální službou, jejíž hlavním účelem je zabezpečit nebo poskytnout péči osobě, která již není soběstačná a potřebuje zajistit péči prostřednictvím druhé osoby. Do domova pro seniory jsou přijímáni především ti žadatelé, kteří již nejsou schopni žít ve svém domově ani za součinnosti pomoci svých blízkých či terénních sociálních služeb (např. pečovatelská služba, osobní asistence). Definice služby je upravena v ustanovení § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. Zákon obligatorně vymezuje v ustanovení § 49 odst. 2 zákona o sociálních službách, výčet základních činností, které je povinen poskytovatel služby uživatelům zajistit. Jedná se o následující činnosti:“

- a) *poskytování ubytování,*
- b) *poskytnutí stravy,*
- c) *pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,*
- d) *pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,*
- e) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- f) *sociálně terapeutické činnosti,*
- g) *aktivizační činnost,*
- h) *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“*

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi základní služby domova pro seniory patří také aktivizační činnosti. Dle Malíkové (r. 2011, s. 115) můžeme aktivizační činnosti chápat jako zájmové a volnočasové aktivity. Dále do aktivizačních činností je zahrnuta „*pomoc při obnovení nebo udržení kontaktu s přirozeným sociálním prostředím a pomoc při nácviku a zlepšování všech dovedností klienta (motorických, psychických a sociálních).*“ (Malíková, r. 2011, s. 115). Nicméně je třeba si uvědomit, že hlavním účelem domovů pro seniory je zajistit potřebnou péči uživateli služby a až následně poskytnout aktivizační činnosti. Aktivizace klientů je však důležitá, neboť nuda a jednotvárnost mohou vést k negativním emocím, jako je osamocení či pocit méněcennosti.

Všechny domovy pro seniory na základě ustanovení § 49 odst. 2 písm. g) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jsou povinny zajistit aktivizační činnosti. Některé velké domovy mají v rámci své organizační struktury vytvořeno přímo speciální oddělení, které má ve své náplni výhradně zajištění aktivizačních činností. Někteří poskytovatelé služby však

aktivizační činnosti zajišťují prostřednictvím pracovníků v přímé obslužné péči nebo prostřednictvím ergoterapeutů či fyzioterapeutů, kteří jsou součástí personálního týmu jako celku a vedle aktivizačních činností zajišťují i jiné činnosti.

4.1 Vzdělávací aktivity – aktivity edukačního charakteru

Pokud budeme uvažovat o vzdělávacích aktivitách v pobytových sociálních službách, je třeba si uvědomit, co znamená pojem vzdělávání. „*Vzdělávání je proces, který vede k dotváření osobnosti prostřednictvím přenášení informací, dovedností, návyků, kultury a vytváří vzdělanost.*“ (Bednaříková, r. 2006, s. 10). Z dané definice vyplývá, že vzdělávání je organizovaný proces, který probíhá zpravidla v nějakých institucích a je kontinuální. Dle Bednaříkové v České republice poskytují vzdělávání seniorům následující instituce, a to Univerzity třetího věku, Akademie třetího a kluby aktivního stáří.

Vzdělávání v životě jedince má svoji nezastupitelnou úlohu a jedná se vlastně o celoživotní proces. Vzděláváme se ve všech etapách života, v rámci předškolní výchovy, školního vzdělávání a v neposlední řadě se průběžně vzděláváme v období dospělosti. Dle Bočkové vzdělávání dospělých nastává po ukončení přípravy na budoucí povolání a souvisí s prvním nástupem do zaměstnání. Vzdělávání dospělých může probíhat v různých formách: formální, neformální a informální. Formální vzdělávání probíhá ve formálních institucích, „*které jsou k tomu legislativně vymezeny např. škola. Neformální vzdělávání pak chápat jako vzdělávání, které organizována a systematické, které se realizuje mimo formální vzdělávací systém. Je zaměřeno na určité skupiny populace a organizují je různé instituce (např. podniky, kulturní zařízení, nadace, kluby).*“ (Bočková, r. 2002, s. 14)

Nicméně můžeme pozorovat jisté snahy o realizaci formálních vzdělávacích aktivit přímo v pobytových službách, jako například spolupráce Domova pro seniory ve Skalici a Masarykovy univerzity. Dle Fládrové (Sociální služby, č. říjen r. 2016, s. 41) v rámci přednášek U3V byl uspořádán „Kurz pro zdravou mysl a lepší paměť“, které se konaly v pravidelných intervalech přímo v domově. Součástí přednášek byla teorie (vývoj lidského mozku, vývoj jazyka/řeči, Alzheimerova choroba) i praktická cvičení zaměřená na pohybové dovednosti, trénování paměti. Po skončení kurzu absolventi od Masarykovy univerzity obdrželi absolventské listy.

Poslední formou, se kterou se můžeme v rámci celoživotního učení potkat, je informální vzdělávání, které je neorganizované, nesystematické a institucionálně nekoordinované. V tomto případě se dle Bočkové jedná o proces, při němž jsou získávány vědomosti z každodenních zkušeností, z prostředí a z kontaktů s jinými lidmi.

V domově pro seniory spíše setkáváme s informálním vzděláváním, okrajově se však můžeme se setkat se vzdělávacími aktivitami, které mají edukační charakter. Jedná se především o jednorázové přednášky z populárně naučných oblastí jako např. cestopisy, informace o přírodě, kulturní společenské akce (kurzy taneční). Některé domovy spolupracují s neziskovými organizacemi, které zajišťují osvětovou činnost a zaměřují se na prevenci např. z oblasti prevence kriminality nebo poradny při finanční tísní. Nicméně v této podobě se nedá přímo hovořit, že se jedná o vzdělávací aktivity. Domovy pro seniory zaměřují spíše o aktivity edukačního charakteru.

Dle sdělení aktivizační pracovnice domova pro seniory v Hagibor, jehož doslovný přepis je uveden v příloze č. 5, je zřejmé „v domově se nedá hovořit o tom, že by nabízel nějaké vzdělávací aktivity. Klienti, už jsou vzdělání a nepotřebují dosáhnout dalšího vzdělání. Můžeme je však edukovat v rámci života našeho domova. Naše klienty edukujeme při nácviku používání kompenzačních pomůcek – chodítka, sluchadla atd. Můžeme říct, že také provádíme reedukaci, tedy naučení se schopností, které nahradí zaniklé schopnosti nebo udržení stávajících schopností, jako je trénování paměti, reminiscenční terapie apod.“

toto sdělení jen potvrzuje fakt zmíněný v úvodu této kapitoly, že „hlavním účelem domovů pro seniory je zajistit potřebnou péči uživateli služby a až následně poskytnout aktivizační činnosti.“

Dle akademického slovníku cizích slov pojem edukace „znamená výchova, vzdělání“. Toto vysvětlení však není zcela dostačující a je zavádějící. Termín edukace „vyjadřuje výchovu a vzdělání jedince, vedoucí k rozvoji jeho postoje, potřeb, zájmů a chování.“ (Juřeníková, r. 2010, s 9). Pojem edukace lze tedy v několika oblastech. Pokud hovoříme o edukaci seniorů, tato „netvoří žádný jednotný a vzájemně provázaný systém. Může jít o charakter neprofesního všeobecného seniorského vzdělávání.“ (Špatenková, r. 2015, s. 35) S edukací seniorů se tak můžeme setkat v různých oblastech např. jazykové kurzy, počítačové kurzy, trénování paměti apod.

Dle Špatenkové je edukace seniorů nesmírně důležitá v oblasti zachování kvality života ve stáří. Jedná se především o „Edukačně-aktivizační, edukačně-rehabilitační a edukačně-ošetřovatelské programy a intervence zaměřené na udržení soběstačnosti, na neformální pomoc a podporu při řešení osobních, zdravotních, životních a rodinných problémů křehkých a zranitelných seniorů.“ (Špatenková, r. 2015, s. 36).

Edukace uživatelů pobytových služeb má svá specifika, ostatně jako každá cílová skupina. „Edukaci v pobytých je nutné chápat spíše jako kontinuální proces, která má svá specifika

a prolíná se všemi oblastmi péče a činností při poskytování služby. Spektrum témat je jen částečně zastoupeno odbornou zdravotní a ošetrovatelskou problematikou.“ (Malíková, r. 2011, s. 157).

Domovy pro seniory své edukační činnosti zaměřují na trénování paměti, které se prolíná téměř všemi aktivitami, které domovy nabízejí, ať již se jedná o reminiscenční terapii, trénování paměti jako takové, klubové aktivity apod.

4.2 Aktivity posilující schopnosti uživatelů služby

4.2.1 Trénování paměti

Paměť je nesmírně důležitou pro život každého z nás. *„Paměť je schopnost mozkové tkáně fixovat, zaznamenávat minulou zkušenost, uchovávat minulé obsahy“* (Šimíčková-Čížková, r. 2003, s. 30). Paměť je základem většiny duševních procesů, která nám uchovává zkušenosti a znalosti, které užíváme ve svém životě při každodenních činnostech.

Jak již bylo zmíněno v první kapitole této práce, mezi nejvýznamnější psychickou změnu ve stáří patří ztráta paměti. Většina realizovaných aktivizačních činností je zaměřena na posílení paměti uživatelů služby.

4.2.2 Reminiscenční terapie

„Reminiscenční terapie je vymezena jako proces, při kterém je ve skupinách nebo individuálně podporováno vzpomínání na příjemné události z minulosti.“ (Dvořáková, r. 2013, s. 64).

Vzpomínání nás provází celý život. Vždy se snažíme uchovat ve své paměti vzpomínky na věci, které nám byly nejdražší, které byly pozitivní. Objektivně nejraději vzpomínáme na věci, zážitky, které jsou nám blízké.

V rámci práce se seniory v pobytových službách má tato terapie svou nezastupitelnou úlohu. Dle Špatenkové (r. 2011, s. 35) vzpomínání ve stáří slouží k zesílení kladných aspektů osobnosti člověka a zachování jeho sebeporozumění, přináší s sebou zvýšený pocit vlastní hodnoty a osobní identity. Což dokládá sdělení aktivizačního pracovníka uvedené v příloze č. 5 této práce, že *„vzpomínání je přirozený jev. Dříve také starší lidé vyprávěli svým vnoučatům a blízkým svůj osud, předávali životní zkušenosti a moudra. Jenže dnes je doba zvrácená tak, že mladí nemají čas si povídat se svými blízkými a řeší jen základní věci. Starším lidem povídání chybí a cítí se tak nedocenění.“*

Pokud bychom tuto terapii vnímali jen jako soubor technik, byl by to špatný názor. Tato technika je vhodným nástrojem, jak navázat úzký vztah mezi uživatelem služby a pracovníkem poskytujícím péči. *„Tím, že pracovníci rozumí individuálním potřebám seniorů a znají jejich*

životní příběhy, zvyšují kvalitu života samotných seniorů.“ (Dvořáková, r. 2013, s. 64). Všechny sledované domovy reminiscenční terapii praktikují a tvoří základní stavební kámen realizovaných aktivit. Vzpomínání patří k životu jedince. Je přirozené, že vzpomínky jsou neoddělitelné, pokud má jedinec kolem sebe podnětné prostředí, je jen otázkou času, aby si vybavil vzpomínku ze svého mládí, života apod.

4.2.3 Mezigenerační setkávání

Mezigenerační setkávání je stejně důležité. Dává seniorům pocit sounáležitosti a pomáhá jim vytvářet pozitivní náladu. Senioři tak získávají smysl svého života a vyšší sebevědomí tím, že mohou předat své zkušenosti, vzpomínky mladším generacím. Uvědomují si tak svoji potřebnost pro druhé a také si uvědomují své nezastupitelné místo ve společnosti. Mladší generaci toto setkávání dává zase příklad, že ve společnosti jsou staří lidé, kteří mají stále co nabídnout. Mladá generace se tak učí od starších, jak mají ke starým lidem přistupovat a chápat jejich potřeby a myšlenky.

Všechny sledované domovy pro seniory nějakým způsobem zajišťují mezigenerační setkávání. Domov pro seniory v Malešicích má navázanou úzkou spolupráci s mateřskou školou, když její žáci pravidelně navštěvují domov a společně se účastní realizovaných aktivit (viz kapitola 8.3 odstavec aktivizační činnosti). Domov pro seniory spolurealizátorem největšího projektu Židovské obce – Třígenerační komunitní centrum Hagibor, jehož hlavním smyslem je *„zapojení rodin i jednotlivců do vytváření života komunity a jedním z hlavních cílů je podpora a vytváření podmínek pro komunikaci mezi jednotlivými generacemi.“* (DS Hagibor.cz, r. 2017)

4.3 Volnočasové aktivity

„Aktivita, a to nejen ve stáří, mobilizuje psychickou i fyzickou stránku osobnosti člověka. Nečinnost může být v pokročilejším věku počátkem nezadržitelného úpadku, vede k depresím, urychlení fyziologických procesů stárnutí a také k rozpadu osobnosti.“ (Holczerová, r. 2013, s. 34)

Domovy pro seniory jsou spíše zaměřeny na volnočasové aktivity, které prohlubují stávající schopnosti uživatelů sociální služby. Avšak poskytovatelů služeb se snaží, aby nabízené aktivity vyhovovaly většině uživatelů, což klade vysoké nároky na aktivizační pracovníky při přípravě rozvrhů aktivit. Plánování aktivit je nesmírně důležité a aktivizační pracovníci svoji činnost konzultují s klíčovým pracovníkem každého uživatele.

Klíčový pracovník je zaměstnancem domova a jeho pracovní tvoří je pracovník v sociálních službách. Dle Malíkové (r. 2011, s. 162) klíčovým pracovníkem může být také terapeut či ošetřovatelka, nebo zdravotní sestra. Toto záleží na personální situaci v rámci každého pobytového zařízení. Dle Malíkové (r. 2011, s. 163) mezi hlavní úkoly klíčového pracovníka patří:“

- *zjištění deficitu v potřebách uživatelů,*
- *vytváření individuálního plánu s uživatelem služby, který směřuje k dosažení seniorova osobního cíle (např. někdy se jedná osvojení dovedností při používání kompenzačních pomůcek),*
- *s dalšími pracovníky domova zajišťuje a organizuje plnění individuálního plánu klienta,*
- *podporuje uživatele služby při zapojení uživatele do jeho individuálního plánu. “*

Některé domovy pro seniory mají k dispozici Klub seniorů, který mohou navštěvovat i senioři z přilehlého okolí. Takto propojené aktivity pomáhají uživatelům služby udržet kontakt se svým okolím a udržovat přátelské vazby mezi návštěvníky klubu a současně je udržuje v jisté aktivitě. Například Klub seniory v Domov Zvonkové pravidelně organizuje besedy s cestovateli včetně videoprojekce, kurzy trénování paměti s Boženou Oprchalovou, cyklus přednášek na téma „Praha historická“ apod.

5 SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍ SLUŽBY POSKYTOVANÉ V PODMÍNKÁCH MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 10

5.1 Geografické vymezení

Městská část Praha 10 je součástí hlavního města Prahy, rozprostírá se na území o velikosti cca 1900 hektarů. Tvoří jí několik historických čtvrtí jako např. Vršovice, Vinohrady, Malešice, Strašnice, Záběhlice, okrajově Michle, Žižkov. Městská část se řadí mezi největší obce co do počtu obyvatel v rámci ČR. Dle Statistické ročenky Hl. m. Prahy – 2015 Českého statistického úřadu k 31. 12. 2014 bylo hlášeno k trvalému pobytu na území městské části Praha 10 celkem 108993 obyvatel. Z celkového počtu obyvatel tvoří 23% počet seniorů tj. 25005 osob. ČSÚ za seniora ve svém výstupu považuje osobu starších 65 let. ČSÚ v ročence uvádí, že ve věku 85+ žije na území městské části celkem 3 684 osob. (Ročenka ČSÚ, r. 2015)

5.2 Sociální služby poskytované v podmínkách Městské části Praha 10

Jak je zmíněno výše, městská část Praha 10 je jednou z největších částí v rámci hlavního města Prahy. Mezi hlavní cíle politických představitelů samosprávy obce patří podpora sociálních služeb na jejím území. Tato vize je dána především skladbou obyvatelstva městské části. Bezmála 1/5 obyvatel je seniorského věku a tento fakt ovlivnil text Programového prohlášení Rady městské části Praha 10 pro období 2014 – 2018, věk kterému je věnován v sociální politice velký prostor. Mezi cíle patří například: *„Zachováme kvalitní úroveň sociálních služeb, které se v Praze 10 osvědčily. Budeme i nadále podporovat Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci jako poskytovatele kvalitních sociálních služeb. Zajistíme kontinuální pokračování procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb na území MČ Praha 10.“* (Programové prohlášení RMČ Praha 10, r. 2014. s. 3)

Městská část Praha 10 byla jako jedna z prvních v ČR, která zahájila proces komunitního plánování na svém území. Městská část Praha 10 v rámci soutěže „O lidech s lidmi“ získala 2. místo za podporu místní demokracie a spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi v kategorii zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů v ČR za rok 2010, a to za projekt „Plán rozvoje a udržitelnosti sociálních a návazných služeb na území městské části Praha 10 na období 2010 – 2011“.

Na únorovém zasedání Zastupitelstva městské části Praha 10 byl schválen Střednědobý plán rozvoje a udržitelnosti sociálních a návazných služeb na území městské části Praha 10

na období 2017 – 2020. Zpracovatelem tohoto strategického dokumentu jsou pracovníci odboru sociálního. I pro toto období je jednou ze složek procesu Pracovní skupina Senioři. Členové této skupiny jsou zástupci z řad samotných seniorů, obyvatelů MČ Praha 10, zástupci organizací, které se zabývají problematikou seniorů, zástupci poskytovatelů sociálních služeb. Základním stavebním kamenem procesu komunitního plánování je aktivní spolupráce všech zúčastněných složek, výstupy z analýz poskytovaných a potřebnosti jednotlivých sociálních služeb. Současně je provázán se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb na území hl. m. Prahy na období 2016 – 2018. Tento dokument obsahuje vymezení jednotlivých priorit, které již nejsou cíleně zaměřené na jednotlivé cílové skupiny, ale na danou problematiku jako např. poradenské a podpůrné služby pro osoby v nepříznivé sociální situaci či bydlení pro osoby v nepříznivé situaci. V rámci stanovených priorit, které jsou zaměřeny na seniory, jsou služby podporující setrvání občanů v domácím prostředí.

Při stanovení jednotlivých priorit městská část vycházela ze zpracovaných analýz:

- Přehled silných a slabých stránek zaměřených na oblast sociálních a návazných služeb v souvislosti s aktualizací Komunitního plánu sociálních a návazných služeb MČ Praha 10 na období 2017 – 2020,
- Analýza potřeb občanů ve vazbě k procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb na území MČ Praha 10,
- Analýza spokojenosti se sociálními službami CSOP – hodnocení spokojenosti s pečovatelskou službou a poptávky po rozšíření služeb,
- Analýza sociálních a návazných služeb poskytovaných občanům MČ Praha 10,
- Financování sociálních a návazných služeb v Praze 10.

Účelem průzkumu bylo získání přehledu o dostupnosti sociálních a návazných služeb, přístupu jednotlivých institucí a vzájemné spolupráci. Z Analýzy potřeb občanů ve vazbě k procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb na území MČ Praha 10, fáze I - Senioři vyplynulo, že MČ Praha 10 spolupracuje s více než 80 poskytovateli sociálních služeb, kteří poskytují své služby občanům. Přesto z tohoto dokumentu vyplynulo, že v některých oblastech je třeba síť poskytovatelů rozšířit. V této souvislosti je také třeba rozvíjet komunikaci a informovanost na všech úrovních.

Bylo zjištěno, že v oblasti seniorů jsou nejčastěji řešeny následující situace:

- senioři s různým psychiatrickým onemocněním,
- různé, z pohledu seniorů obtížné situace,

- senioři přicházející z oddělení dávek hmotné nouze a státní sociální podpory Úřadu práce ČR,
- nečekané osamocení seniorů,
- řešení situací, kdy je senior sám,
- zajištění základních potravin,
- pomoc se zprostředkováváním bydlení,
- končící hospitalizace seniorů ve zdravotnických zařízeních,
- řešení situací seniorů s nízkými důchody,
- řešení situací seniorů bez nároku na výplatu důchodu,
- zadlužení seniorů. (Analýza potřeb občanů, r. 2016, s. 14)

Na základě těchto výstupů bylo zpracovatelem analýzy, Centrem pro komunitní práci střední Čechy doporučeno:

- *zjistit potřeby osob se zdravotním postižením ve vazbě k samostatnému bydlení,*
- *zjistit potřeby osob žijících v domácím prostředí,*
- *zabývat se spokojeností klientů CSOP v Praze 10 s poskytovanými službami a mapovat důvody odmítání zájemců o služby.* “ (Analýza potřeb občanů, r. 2016, s. 25).

Z výše uvedeného vyplývá, že městská část Praha 10 má zájem na tom, aby na území městské části byla pestrá nabídka služeb pro seniory, zejména je pak kladen důraz na zajištění služeb, které využívají senioři ve svém prostředí.

5.3 Přehled základních poskytovaných služeb na území městské části Praha 10

Občané městské části Praha 10 často využívají služeb, které jim umožňují setrvat co nejdéle v jejich domácím prostředí, což je především pečovatelská služba, osobní asistence, tísňová péče. Obyvatelé sledované městské části mohou využívat služby, které poskytuje příspěvková organizace Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10 a dále, které poskytují ostatní poskytovatelé sociálních služeb.

Z Analýzy potřeb občanů ve vazbě k procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb na území MČ Praha 10 vyplynulo, že mezi významné poskytovatele terénních sociálních služeb na území MČ Praha 10 zaměřených pro seniory patří:

- Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o., (pozn. výčet jednotlivých služeb je uveden v následující kapitole,
- Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci – poskytuje pečovatelskou službu,
- Hewer, z. s. – zajišťuje službu osobní asistence,
- Dobrovolnické centrum Protěž, z. s. (sdružuje dobrovolníky a jejich činnost)

- Život 90, z. s. (zejména zajišťuje službu tísňová péče). (Analýza potřeb občanů, r. 2016, s. 20)

Vedle terénních služeb však občané městské části Praha 10 využívají také služeb pobytových. Na území městské části Praha 10 jsou zastoupeny všechny druhy pobytových služeb – domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem, jejichž zřizovateli jsou buď Městská část Praha 10, Hlavní město Praha nebo Židovská obec v Praze.

Níže uvedená tabulka č. 2 dokládá celkovou lůžkovou kapacitu pobytových služeb na území městské části Praha 10, a to včetně odlehčovacích lůžek a lůžek domovů se zvláštním režimem. Pobytové služby, jako odlehčovací služba a domov se zvláštním režimem, jsou často paralelně zřizovány s domovy pro seniory. Tuto službu pak zajišťuje stejný personál organizace, který zabezpečuje kmenovou službu domov pro seniory.

Tabulka č. 2

Přehled o počtu lůžkových kapacit v rámci městské části Praha 10 ke dni 21. 3. 2017²

Poskytovatel služby	Zřizovatel	Druh lůžka			Celkem
		DS	DZR	Odlehč. *)	
DS U Vršovického nádraží	MČ Praha 10	40	/	6	46
DS Vršovický zámeček	MČ Praha 10	23	46	6	75
DS Zvonková	MČ Praha 10	33	22	6	61
DS Zahradní Město	Hl. m. Praha	85	131	/	216
DS Malešice	Hl. m. Praha	218	30	/	248
DS Hagibor	Židovská obec v Praze	47	/	10	57
Celkem					703

*) odlehčovací služba

Z výše uvedené tabulky by se mohlo zdát, že na území městské části Praha 10 je dostatečná kapacita pobytových služeb, avšak dle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a), b) a c) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění se sociální služby poskytují nejen občanům České republiky, ale i občanům členských států Evropské unie, pokud jsou hlášeni na území České republiky k trvalému pobytu déle než tři měsíce. Tímto ustanovením se značně rozšiřuje okruh možných žadatelů o poskytnutí sociální služby. Bydliště žadatele či jeho pobyt tak nesmí být překážkou pro podání žádosti o přijetí do konkrétního domova pro seniory, z toho vyplývá, že v evidenci žadatelů o poskytnutí sociální služby se nacházejí občané pocházející z různých koutů České republiky či státu Evropské unie.

² Údaje převzaty z webových stránek příslušných poskytovatelů sociálních služeb. Internetové odkazy jsou obsaženy v Seznamu literatury a pramenů

Z výše uvedeného přehledu vyplývá, že nejvýznamnějším poskytovatelem pobytových služeb je Hlavní město Praha na území městské části Praha 10, které provozuje dva velké domovy pro seniory. Jedná se o domovy Zahradní Město a Malešice, jejichž celková kapacita činí 464, což je více jak polovina z celkové kapacity. Na druhém místě je pak Městská část Praha 10³, která prostřednictvím Centra sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10 zajišťuje 182 lůžek. Posledním poskytovatelem je Židovská obec se svými 57 lůžky, avšak tyto jsou dostupné pouze pro úzký okruh zájemců.

5.4 Poskytovatelé pobytových služeb na území městské části Praha 10

5.4.1 Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o.

Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10 (dále jen „CSOP“) je příspěvková organizace městské části Praha 10, která je co do rozsahu nabízených služeb a počtu jejích klientů, jedním z největších poskytovatelů sociálních služeb na území naší městské části. Velkou měrou je financována z rozpočtu městské části a dále z dotačních titulů hl. m. Prahy. Organizace nabízí široké spektrum služeb pro více cílových skupin – rodiny s dětmi (středisko služeb pro děti a rodiče), středisko osobní hygieny (využíváno i osobami bez přístřeší) atd. Hlavní cílovou skupinou, na kterou je organizace zaměřena, jsou senioři. Organizace má cca 238 zaměstnanců a poskytuje níže uvedené služby zaměřené na seniory:

3 domovy pro seniory; 2 domovy se zvláštním režimem; odlehčovací služby; dům s byty zvláštního určení (140 bytových jednotek); pečovatelská služba; domácí zdravotní péče; půjčovna kompenzačních pomůcek; 5 klubů seniorů a jiné volnočasové aktivity pro seniory (výlety, rekreace, plavání); 2 střediska osobní hygieny. Dále provozuje jídelny a vývařovny, kde se poskytuje i dietní strava. Zabezpečuje dobrovolnickou činnost (zajištění návštěv seniorů dobrovolníky, předčítání knih apod.) a veřejné opatrovnictví osobám, které jsou omezeny ve svéprávnosti a mají trvalý pobyt na území městské části Praha 10.

Organizace dále poskytuje služby zaměřené na ostatní cílové skupiny, a to středisko služeb pro děti a rodiče (dříve jesle) a podílí se na realizaci stipendijního Programu podpory studia, kdy městská část Praha 10 hradí dětem, které prošly náhradní rodinnou péčí či dětským domovem školné na vysoké škole či na vyšší odborné škole. Tento program tak umožňuje mladým lidem pocházejícím ze znevýhodněného prostředí získat vysokoškolské vzdělání. CSOP zajišťuje individuální podporu studentům, která spočívá v intenzivním kontaktu se studentem, v jeho

³ volení představitelů orgánů městské části Praha 10

podpoře při řešení studijních povinností a jeho životních situací. CSOP zpracovává a sestavuje individuální plány se studenty a je v úzkém kontaktu s jednotlivými školami, na kterých studenti studují. CSOP nabízí studentům, kterým je poskytováno stipendium, bezplatné ubytování v objektu Studentského domu, Záběhlická 79, Praha 10 a zbylá kapacita slouží jako placená vysokoškolská kolej.

5.4.1.1 Spolupráce městské části Praha 10 a Centra sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o. v rámci procesu přijímání žadatelů o pobytovou sociální službu

Městská část Praha 10 jako zřizovatel své příspěvkové organizace Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10 má zájem na způsobu přijímání žadatelů do pobytových služeb organizace. Sociální pracovníci odboru sociálního se účastní realizaci sociálních šetření u žadatelů o přijetí. Sociální pracovník městské části Praha 10 na sociálním šetření je nápomocen sociálnímu pracovníkovi organizace a funguje jako doplňující článek, který žadateli předává souhrnný přehled o dalších službách, jež jsou poskytovány na území městské části. Sociální pracovníci městské části Praha 10 jsou dále členy hodnotící pracovní skupiny, která dává své doporučující či nedoporučující stanovisko k jednotlivým žádostem o přijetí. Všichni členové hodnotící pracovní skupiny mají stejnou váhu hlasu. Konečné rozhodnutí o žádosti však náleží do kompetence ředitele organizace, který je jejím statuárním orgánem. Městská část získává ucelený přehled počtu žadatelů, z jakých podmínek a prostředí pochází. Na základě takto získaných informací může pružněji reagovat na poptávku a nabídku sociálních služeb. Takto získaná data slouží pro obhajobu vzniku či rozšíření nabídky sociálních služeb při schvalování ročního rozpočtu a při tvorbě rozpočtového výhledu na další období.

Přítomnost sociálního pracovníka městské části při sociálním šetření má také pozitivní dopad na samotného žadatele. Žadatelé tak často získají informace o samosprávných projektech a aktivitách určených pro seniory. Oba sociální pracovníci fungují jako tým, jehož členové se navzájem doplňují a získají se tak dva na sobě nezávislé názory na žadatelovu situaci. Jednání hodnotící pracovní skupiny je pak snazší a konstruktivnější.

Do přílohové části práce je zařazen rozhovor se sociálním pracovníkem městské části Praha 10, neboť se jedná o pracovníka s dlouholetými zkušenostmi a praxí v dané oblasti. Tento pracovník vykonává sociální šetření ve spolupráci se sociálním pracovníkem Centra sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o. Tento rozhovor poskytuje nástin situace žadatelů o sociální pobytovou službu. Poskytuje rovněž retrospektivní pohled na způsob řešení situace

žadatelů a proces přijímání žadatelů do domovů pro seniory před účinností zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a pohled na současný vývojový trend v oblasti procesu vyřizování žádostí o přijetí do pobytových služeb na území městské části Praha 10.

5.4.2 Ostatní poskytovatelé pobytových služeb na území městské části Praha 10

Dalšími poskytovateli pobytových služeb na území městské části Praha 10 jsou domovy pro seniory, jejichž zřizovatelem je hlavní město Praha nebo Židovská obec v Praze.

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách této práce, hlavní město má své jedinečné postavení v sociální oblasti a je zřizovatelem většiny domovů pro seniory. Na území městské části Praha 10 provozuje dva velké obytné komplexy, a to domov pro seniory Zahradní Město a domov pro seniory Malešice. Celková kapacita těchto zařízení je 464 lůžek.

Poslední zástupcem poskytovatelů pobytových služeb na území městské části Praha 10 je pak Židovská obec Praha. Jedná se o velmi specifického poskytovatele, jež se výhradně orientuje na služby pro členy Židovské obce nebo jejich příbuzným. Žádost o přijetí do pobytové služby si však může podat kdokoli, nicméně přednost mají členové obce.

Historie této organizace sahá až do 10. století. Organizace vlastně nikdy nepřerušila nikdy svoji činnost. Vedle svých náboženských funkcí se zaměřuje na sociální pomoc svým členům, a to jak seniorům, dětem, rodinám. Je provozovatelem Domu sociální péče Hagibor a komplexní domácí péče Ezra. Židovská obec provozuje své činnosti výhradně v souladu s judaismem.

Židovská na svých webových stránkách uvádí, že jejím posláním „*je mimo jiné poskytovat nebo zprostředkovat potřebným osobám služby, které jim zajistí takovou podporu a péči, kterou potřebují k důstojnému životu dle individuálních potřeb se zvláštním zřetelem ke specifickým potřebám přeživších holocaustu*“ (ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE, SOCIÁLNÍ ODDĚLENÍ, *Poslání Židovské obce*, r. 2017)

II VÝZKUMNÁ ČÁST

6 METODOLOGIE VÝZKUMNÉ ČÁSTI

S ohledem na téma bakalářské práce byla zvolena metodologie kvalitativního výzkumu, která je založena na osobnostním přístupu či zkušenostech jednotlivců, neboť se zaměřuje na konkrétní podmínky a možnosti vzdělávání seniorů ve vybraných domovech pro seniory na území městské části Praha 10. Metoda kvantitativního výzkumu v daném případě použita nebyla, neboť spočívá především ve výzkumu velkého množství číselných dat. Pro daný výzkum se použití metody kvantitativního výzkumu se jeví pro tuto práci, jako nevhodné. Práce je zaměřena na konkrétní domovy pro seniory, jejich nabízené aktivizační a vzdělávací činnosti pro jejich obyvatele. Výzkumná část byla realizována v prvním čtvrtletí roku 2017 a pouze ve vybraných domovech, které se nacházejí na území městské části Praha 10. Nebylo by tedy možné splnit jednu ze základních podmínek kvantitativního výzkumu, který musí být opakovatelný a nesmí být závislý na místě a času výzkumu (Miovský, 2006, s. 26).

Kvalitativní výzkumy jsou založeny na osobnostním přístupu tzv. fenomenologii. Dle Akademického slovníku cizích slov je fenomenologie (2001, s. 224) „*z hlediska sociologie studium individuální zkušenosti člověka nezávisle na předem vypracovaných teoriích prostřednictvím introspekce. Z filozofického hlediska můžeme fenomenologii chápat jako cestu, jak dospět všeho nahodilého a zbytečného (reality vlastního i cizího mínění, zájmu, chtění i reality konkrétní individuální existence objektu) k fenoménu očištěnému až k jeho podstatě.*“

Dle Miovského je kvalitativní přístup v psychologických vědách přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod (Miovský, 2006, s. 13).

Daný výzkum si neklade za cíl zmapovat všechna pobytová zařízení sociálních služeb na území městské části Praha 10 a zmapovat všechny možnosti nabízených vzdělávacích aktivit v domovech. To by s ohledem na velkou rozsáhlou nabídku nebylo možné pojmout do bakalářské práce. Smyslem práce poskytnout jistý informační nástin o vzdělávacích možnostech seniorů v pobytových službách. Hlavním cílem práce je objasnit, jak senioři v daném domově tráví svůj čas, zda mají nějaké možnosti vzdělávací či aktivizační činnosti. Jak si organizují svůj čas domově a jaké podmínky pro svůj život tam, jak jsou spokojeni s péčí v domově.

V rámci metody kvalitativního výzkumu byly použity následující metody: případové studie jednotlivých uživatelů pobytových sociálních služeb, kteří využívají nabízené aktivity v domovech. Jednalo se o uživatele služeb, kteří souhlasili s provedením rozhovoru a kteří byli

doporučení pracovníky domovů. Případová studie byla použita, neboť „znázorňuje ucelený obraz dosavadního vývoje jedince“. (Musilová, r. 2003, s. 9). Kazuistiky pak umožňují lépe pochopit v širších souvislostech lidské osudy a zájmy pozorovaných osob, zvláště pak o jaké aktivizační činnosti mají uživatelé služby zájem. Což vlastně koresponduje s mottem: „*Jací jsme, tak žijeme!*“.

Dále byla použita metoda polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky vybraných domovů. Jednalo se o osoby, které byly doporučeny vedoucím organizace, neboť mají dlouhodobé zkušenosti s činností, kterou vykonávají. Většinou se jedná o klíčové pracovníky organizací s dlouholetými profesními zkušenostmi. Jednotlivým respondentům byly dopředu zaslány okruhy stěžejních otázek, aby měly představu, jakým směrem bude veden rozhovor. Rozhovory s pracovníky probíhaly individuálně na pracovištích dotčených osob, většinou v jejich kancelářích bez přítomnosti třetích osob. Všichni pracovníci poskytli souhlas s uveřejněním rozhovoru za předpokladu, že jejich jméno bude změněno a bude tak zachována jejich anonymita. Jednotlivým sociálním pracovníkům byly víceméně pokládány stejné otázky:

- 1) Jak dlouho pracujete na této pozici? Je to Vaše první zaměstnání?
- 2) Co Vás na Vaší práci baví?
- 3) Vyhovuje Vám cílová skupina?
- 4) Co považujete za nejtěžší?
- 5) V čem spatřujete smysl Vaší práce?
- 6) Jaké úkoly/činnosti nejvíce řešíte na Vaší pracovní pozici?
- 7) Domníváte se, že došlo k nějakému posunu při přijímání klientů?

Aktivizačním pracovníkům domova byl pokládán trochu jiný okruh otázek. Rozhovory byly zaměřeny především na okruh činností, které domov nabízí uživatelům služeb, na způsob realizace aktivizačních či vzdělávacích činností v jednotlivých domovech.

- 1) Jak dlouho v zařízení pracujete?
- 2) Jaké máte dosažené vzdělání?
- 3) Kolik aktivizačních pracovníků v organizaci působí?
- 4) Jaká je Vaše pracovní náplň? Co jaké činnosti vykonáváte?
- 5) Baví Vaše zaměstnání?
- 6) Co považujete za nejtěžší ve Vaší profesi?
- 7) Máte dostatečné pracovní podmínky, zázemí pro Vaši činnost?
- 8) Jaké používáte pomůcky? Jak probíhá Vaše příprava?
- 9) Co by se dalo zlepšit?
- 10) Jaké vzdělávací a aktivizační činnosti DS nabízí? S jakými metodami pracujete?
- 11) Mají klienti o nabízené aktivity zájem? Přemlouváte je do aktivit nebo je sami vyhledávají?
- 12) Organizuje DS, nějaké externí akce, docházejí k Vám externisté?
- 13) Jaké aktivity je mezi klienty největší zájem?

- 14) Jak pracují s novým klientem? Co dělají bezprostředně po jeho nástupu?
- 15) Na co jsou pyšní, co se jim nejvíce podařilo dosáhnout?

Do oslovených respondentů byla také zahrnuta sociální pracovnice odboru sociálního Úřadu městské části Praha 10, neboť pracovníci, která má dlouhodobé zkušenosti v oboru, oproti sociálním pracovníkům ve sledovaných domovech pro seniory. Sociální pracovníci byly položeny níže uvedené otázky:

- 1) Na jakém oddělení působíte? Jaká je náplň Vaší práce?
- 2) Jak dlouho vykonáváte tuto práci? Jaké je Vaše dosažené vzdělání?
- 3) Jak dlouho působíte v sociální oblasti a vždycky jste pracovala s danou cílovou skupinou?
- 4) V rámci své profese se setkáváte se žadateli o přijetí do pobytové služby.
- 5) Jaký typ klientů je přijímán do pobytových zařízení?
- 6) Myslíte si, že došlo k nějaké změně v přijímání žadatelů? Pozorujete nějaký posun ve stanovených kritériích pro kladné posouzení žádosti?
- 7) Kolik sociálních šetření za rok zrealizujete v rámci své agendy a kolik žadatelů splňuje kritéria pro přijetí? Kolika žadatelům bylo vyhověno v jejich žádosti a skutečně byli přijati?
- 8) Jak probíhal proces přijímání žadatelů o domov před rokem 2006 (před účinností zákona č. 108/2006 Sb.)? Byly stanoveny podmínky pro přijímání žadatelů jinak?
- 9) Byla v minulosti zkoumána míra potřeby žadatele o přijetí do domova pro seniory?
- 10) Který způsob řešení žádosti se Vám jeví jako efektivnější? (stávající model nebo model před rokem 2006).

Otázky pracovníkům nebyly pokládány v přesném sledu, byly modifikovány a doplňovány v návaznosti na obsah odpovědí respondentů. Nicméně výše uvedené osnovy zůstaly zachovány. S ohledem na obsáhlost jednotlivých rozhovorů, jsou přepisy uvedeny v příloze této práce. Jedná se o doslovnou transkripci rozhovorů. S tím, že byla použita výše uvedená osnova otázek, do které si autorka práce psala heslovité poznámky. Dále byl použit diktafon a ze zvukové stopy byl pořízen písemný záznam.

Jak již bylo zmíněno výše, součástí práce jsou také případové studie, kazuistiky vybraných uživatelů služby. Kazuistiky byly zpracovány na základě provedených osobních rozhovorů s jednotlivými klienty a popřípadě doplňujícím studiem dokumentace osobních složek klientů, tedy pokud byly pracovníky domovů poskytnuty či studiem dokumentů, které poskytly samy uživatelky jednotlivých domovů. Opět všechna data osobního charakteru byla změněna a to s ohledem na zachování anonymity uživatelů. Případové studie obsahují níže uvedené informace o klientkách: osobní anamnézu, rodinnou anamnézu, sociální situaci, popis pobytu v domově a zdravotní stav. Rozhovory s klientkami probíhaly bez přítomnosti cizích osob, opět byl použit diktafon a heslovité psaní poznámek. Respondentky byly vybrány pracovníky

domova, kteří předjednali, zda by uživatelky souhlasily s provedením kazuistik. Uživatelky projevovaly zájem o výsledné zpracování práce.

Další metodou, která byla použita, je metoda popisného pozorování, v rámci kterého docházelo se seznámením se základními údaji jako je organizační struktura, registrační údaje poskytovatelů. Dále bylo pozorováno prostředí jednotlivých domovů, jejich vybavení a nabízené aktivizační činnosti. Pozornost byla soustředěna komplexně, probíhala v terénu a studiem propagačních materiálů domova, webových stránek jednotlivých domovů a předložené dokumentace, která byla poskytnuta k nahlédnutí.

Zpracované kazuistiky poskytují nástin na fungování poskytování pobytových služeb z pohledu jejich uživatelů, dokládá jejich osobní postoj k životu a aktivitám, které jsou jim nabízeny v rámci domova. Použitá metoda zpracovaných případových studií, která byla zpracována na základě rozhovorů s uživatelkami, poskytuje ucelený obraz z pohledu samotných uživatelů služeb na chod sledovaného zařízení, jeho atmosféru, ale i na jejich životní osudy.

Současně, jak již bylo výše zmíněno, byla použita metoda rozhovorů s pracovníky v pobytových službách, které mají ilustrační charakter a poskytují informace z pohledu zástupců poskytovatelů. Dokládají jaké metody, aktivity jsou v jednotlivých domovech nabízeny. Doslovná transkripce dokládá osobní postoj jednotlivých pracovníků k poskytování služby, což poskytuje jedinečné informace na skutečné fungování domova.

Všechny použité metody jsou propojeny a poskytují tak ucelený pohled na pozorované domovy, a to jak informace které jsou veřejně dostupné např. z propagačních letáků, internetových stránek, ale i informace z uvnitř organizace. Metody jsou tedy vzájemně provázané a vzájemně na sebe navazují.

Následující kapitola je zaměřena na sledované domovy, kde jsou uvedeny zjištěné skutečnosti na základě pozorování, studia poskytnuté dokumentace a analýzy provedených rozhovorů.

7 POZOROVANÉ DOMOVY PRO SENIORY

7.1 Domov pro seniory Zvonková

Adresa: Zvonková 6, Praha 10 – Zahradní Město

Poskytovatel sociální služby: Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o.

Zřizovatel: Městská část Praha 10

Kapacita služby: 33 lůžek (5x jednolůžkový pokoj a 14x dvoulůžkové pokoje)

Domov pro seniory je součástí komplexu služeb, které poskytuje Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10 (dále jen „CSOP“), která je příspěvkovou organizací městské části Praha 10. Hlavním posláním a účelem organizace je poskytovat kvalitní podporu a pomoc občanům, zejména žijícím na území městské části Praha 10, kteří mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a jsou odkázáni na pomoc jiné osoby. CSOP poskytuje tedy celou řadu sociálních služeb poskytovaných dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zdravotních služeb a služeb vhodně navazujících.

Objekt

Budova domova pro seniory je dobře dostupná MHD, nachází se v klidné čtvrti v blízkosti zeleně a obchodního centra, pošty, polikliniky a dalšího občanského vybavení. Objekt disponuje dostatečným počtem parkovacích míst před budovou, které mohou využít návštěvníci domova. Ve středu každého oddělení je sesterna, pracovníci tak mají dokonalý přehled o svém oddělení. Pracovníci domova (s pomocí architekta) využili kreativně všechny prostory a zákoutí. Obyvatelé domova tak mají dostatek podnětů, jak v rámci oddělení, tak mimo něj. Součástí objektu je zahrada, na kterou mají přístup všichni obyvatelé domova. Z některých pokojů je možný přímý vstup na zahradu.

Tato sociální služba je poskytována v objektu, kde jsou realizovány i další sociální služby, a to domov se zvláštním režimem (22 lůžek), odlehčovací služba (6 lůžek). Dále se zde nachází 15 bytových jednotek zvláštního určení. Objekt domova pro seniory dříve sloužil také jako bytový komplex, kde byly pro nájímány bytové jednotky, kde byla poskytována pečovatelská služba. V souvislosti se zvýšenou potřebou pobytových služeb dospěla městská část Praha 10 ke změně účelu objektu a bytové jednotky jsou postupně po odchodu jejich nájemníků průběžně rekonstruovány na pokoje domova pro seniory či domova se zvláštním režimem. Typ zřízeného lůžka je závislý na tom, ve které části objektu se bytová jednotka nachází.

V současné době se nachází zařízení v nestandardní personální situaci. Personálně je domov oslaben a některé aktivizační činnosti musely být utlumeny. Dochází k částečné obměně personálu z důvodu odchodu zaměstnankyň na mateřské dovolené a zvýšené pracovní neschopnosti některých pracovníků. Ředitel organizace tuto problematiku aktivně řeší, avšak z důvodu nasyceného pracovního trhu, je obnovení pracovního kolektivu dlouhodobou záležitostí.

Vybavení domova

Organizace hospodaří s významným ročním rozpočtem a je to na vybavení domova vidět. Objekt je vybaven reminiscenční místností, Snoezelenem⁴, kaplí, relaxační místností, výtvarnou dílnou, klubem pro seniory, kde je umístěna kuchyňská linka a senioři si mohou u příležitosti větších svátků napéct cukroví apod. K objektu náleží velká zahrada s altánem, cvičebními prvky. Na zahradě jsou zvýšené záhony, kde si senioři sami pěstují zeleninu a chovají také zde králíky v králíkárně.

Domov disponuje jednolůžkovými a dvojlůžkovými pokoji. Pokoje jsou prostorné, vejdou se sem i prostorově výraznější kompenzační pomůcky (chodítka). Senioři si mohou vzít i svůj drobný nábytek z domova, na pokojích jsou dále nástěnky s fotografiemi, poličky pro osobní věci klientů, kam si většinou ukládají hrníčky, vázy. Pokoje jsou vybavené vlastním bezbariérovým sociálním zařízením. Pokoj je vybaven TV přijímačem, čističkou vzduchu. V případě potřeby, pro zachování intimity ve dvoulůžkovém pokoji, mohou senioři využít závěs (plentu).

Chod zařízení

Pracovníci mají své náplně práce, jsou zastupitelní. V den služby se pracovník věnuje „svým klientům“. Před 7.00 hodinou probíhá ranní hlášení, další předávání informací mezi zaměstnanci tzv. „desetiminutovka“ probíhá ve 13.30 hodin. Všichni pracovníci znají harmonogram svých aktivit a aktivit svých kolegů. Zaměstnanci domova fungují jako tým a umí se doplnit.

Běžný pracovní den probíhá tak, že na ranní směně jsou 3 pracovnice přímé obslužné péče, 2 aktivizační pracovnice (od rána jsou zapojeny do sebeobslužných aktivit – ranní hygiena, snídane, plán dne s klientem, doprovod na aktivity, vedení aktivit, pomoc s podáváním stravy

⁴ Snoezelen je multismyslová relaxační místnost nabízející širokou škálu uplatnění v zařízeních speciálně pedagogických, zdravotnických, sociálních služeb. Zprostředkovává klientům prožitky „tady a teď“. Je to specificky vytvořené prostředí pro účely senzorické stimulace, relaxace a prožití osobní zkušenosti.

atd.), 1 zdravotní sestra, která působí také v rámci služby domova se zvláštním režimem + dále vedoucí domova.

Aktivizační činnosti

Skupinových aktivizačních činností poskytované v rámci služby probíhá mnoho aktivizačních služeb. K objektu patří zahrada, která je vybavena altánem, venkovním hřištěm s cvičebními prvky, kotci pro drobná zvířata (králíky). Domov je vybaven několika společenskými místnostmi, které nabízejí pestré trávení volného času. Jedná se o klub pro seniory, kde je umístěná kuchyňská linka, která je kompletně vybavena pro vaření (nádobí, sporák s troubou, mixér atd.), reminiscenční místnost, kde je umístěna knihovna, výtvarná dílna, ve které se konají rukodělné aktivity, jako šití, keramický kroužek, tvorba různých propagačních předmětů. V objektu je vybudována kaple, kde se konají pravidelně bohoslužby. Na tyto akce docházejí občané z blízkého okolí. V domově je k dispozici kadeřnictví, pedikúra. Domov nabízí svým obyvatelům mnoho neformálních zákoutí s různými křesly a stolky, kde se mohou potkávat se svými blízkými.

Vzhledem k tomu, že v rámci domova je také poskytována sociální služba – domov se zvláštním režimem, téměř veškeré aktivity jsou směřovány na trénování paměti a na posílení kognitivních dovedností obyvatel domova. Daná sociální služba je tzv. výkladní skříní domovů pro seniory Městské části Praha 10. Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci, jako poskytovatel sociální služby domov se zvláštním režimem, který se také v objektu nachází, v roce 2014 získal certifikát Vážka, který uděluje Česká Alzheimerovská společnost, o. p. s.⁵ V loňském roce organizace certifikát opětovně obhájila a je tedy platný do roku 2018, kdy opětovně dojde k revizní kontrole kvality poskytovaných služeb. Recertifikace se pravidelně provádí po dvou letech, organizace znovu musí obhajovat způsob poskytování služeb.

Udělení certifikátu svědčí o tom, jak kvalitní služby jsou v pobytovém zařízení poskytovány.

I když certifikát byl udělen jen pro službu domov se zvláštním režimem, téměř stejný pracovní kolektiv působí na službě domov pro seniory a nelze jejich poskytování jednoznačně oddělit. Služby spolu úzce souvisí, neboť všichni obyvatelé v objektu Zvonková využívají aktivizační služby společně.

⁵ Česká Alzheimerovská společnost, o. p. s. společnost, která pomáhá lidem s demencí, jejími členy jsou lékaři – gerontologové, sociální pracovníci. Byla založena v roce 1997

7.2 Domov pro seniory Hagibor

Adresa: Vinohradská 159, Praha 10

Zřizovatel: Židovská obec Praha

Poskytovatel sociální služby: Židovská obec Praha

Kapacita služby: 47 lůžek (k dispozici jsou dvoulůžkové a jednolůžkové pokoje) v objektu je ještě poskytována odlehčovací služba, která má kapacitu 10 lůžek. Ke každému pokoji je k dispozici samostatné sociální zařízení a sprchový kout, součástí pokoje je balkonek nebo přímý vstup na zahradu.

„V roce 2015 využilo tuto službu 63 klientů. Za rok 2015 bylo přijato 16 klientů, zemřelo 17 klientů. Průměrný věk klientů této služby je 89,7 let.“ (Židovská obec v Praze, r. 2015, s. 23)⁶

Cílová skupina

Židovská obec v Praze považuje provoz sociální služby na Hagiboru jako jeden ze svých nejvýznamnějších projektů. Služba je určena pro seniory, kteří potřebují 24hodinovou péči a, nemohou již zůstat doma ve svém přirozeném sociálním prostředí. Služba je především zaměřena na členy Židovské obce a pro ty, co přežili ŠOA⁷. Žádost si může podat kdokoli, avšak přednost mají ti, co přežili holocaust.

Žadatel o pobytovou sociální službu svou žádost podává přímo na Židovskou obec nikoliv v domově. Židovská obec také o žádosti rozhoduje, a to prostřednictvím svého tajemníka. Podkladem pro kladné posouzení je žadatelova sociální situace, potřeba celodenní péče, důkladné sociální šetření, doložení, že žadatel je přeživší Holocaustu. Následuje pak jednání hodnotící komise, která je složena z ředitele domova, sociálního pracovníka, tajemníka Židovské obce a dalších členů vedení obce.

Objekt

Domov pro seniory se nachází v širším centru na rozhraní městských částí Praha 3 a Praha 10. V blízkosti domova je zastávka MHD (metro, tramvaj, autobus). Objekt je tvořen historickou budovou, ve které se nachází zázemí personálu domova (kanceláře, kuchyň), společenské místnosti, jídelna a novostavbou, ve které se nalézá obytná část. V objektu jsou provozovány soukromé jesle a školka, děti se volně pohybují po chodbách zařízení, což má pozitivní vliv na obyvatele domova.

⁶ Údaje jsou pouze za rok 2015, za rok 2016 v době zpracování práce nebyly souhrnné údaje Židovskou obcí poskytnuty

⁷ Dle Leo Pavláta pamětní den „Jom ha-šoa“ katastrofu spojuje s hrdinstvím, jehož symbolem se stalo povstání ve varšavském ghettu. To začalo 19. dubna 1943, 27. dne hebrejského měsíce nisan. ŠOA v hebrejštině znamená velké neštěstí a zlo. Židé tento výraz užívají pro válečné zločiny, které na nich byly páčány za druhé světové války. Výraz holocaust v hebrejštině má význam zápalné oběti. Avšak v daném případě se nejedná o náboženskou oběť, ale o oběť válečnou a genocidy, oběť velkého zla.

Obytná část je propojena zastřešenou bezbariérovou chodbou, na každém konci se nachází sesterna s recepcí dohromady. Personál má tak přehled o dění na oddělení a potřebách jednotlivých uživatelů služby. K dispozici jsou dvoulůžkové a jednolůžkové pokoje, jejichž součástí je samostatné WC a sprchový kout. V přízemí je možný přímý vstup z pokoje do zahrady, která se nalézá ve vnitrobloku a v prvním patře je součástí každého pokoje balkon. Před vstupem do objektu se nachází vrátnice, kde je provozována nepřetržitá 24hodinová bezpečnostní služba. Jedná se o bezpečnostní agenturu, která je zaměřena na potlačení případného protiteroristického útoku, neboť sousední budova domova je sídlem Radia Svobodná Evropa. Dalším faktorem pro zavedení bezpečnostní služby bylo přání samotných klientů, kteří často trpí posttraumatickým syndromem, chtějí si zachovat pocit bezpečí a soukromí. Každá cizí osoba, která chce navštívit budovu, je podrobena kontrole strážníků, kteří se vyptávají, za jakým účelem osoba do objektu přichází a za jakou konkrétní osobou. Strážníci si telefonem u pracovníků či klientů ověřují skutečnosti tvrzené návštěvníkem. Někdy je návštěvník vyzván, aby poskytl k nahlédnutí tašku a bylo možné ověřit, zda s sebou nemá nějakou zbraň či nebezpečný předmět. Ostražitost a snaha o zachování bezpečí klientů a dětí je hlavním smyslem židovské víry.

Chod zařízení

V domově jsou poskytovány služby v souladu s judaismem. Veškerý chod domova je podřizován židovským tradicím a zvykům. V domově je nabízena výhradně košer strava. Klienti si mohou vybrat ze dvou druhů jídel. Pokud to vyžaduje zdravotní stav klienta, jeho složení stravy konzultováno s nutriční terapeutkou, která upraví jídelníček. Klientům není nařizováno, aby vyznávali víru a účastnili se oslav svátků a dodržování rituálů. Mohou si na svůj pokoj donést jinou stravu, avšak musí být oddělena a uskladněna ve vlastním nádobí. Veškeré kuchyňské náčiní a vybavení domova musí splňovat podmínky košer stravování. Klient nesmí donést na společenskou místnost nebo do jídelny pokrm, který není košer, což se vztahuje i na čokolády nebo různé dezerty.

Pracovníci domova se musí podříditi židovským tradicím a jednat v souladu s nimi. Například o Šabat by neměli klienta nutit ke psaní, používání výtahu, k práci a k manipulaci s penězi. „*Šabat představuje nejsvětější a nejdůležitější den židovského kalendáře vůbec. Vztahuje se ke Stvoření světa, kdy o tomto dni Hospodin ustal ve svém stvořitelském díle.*“ (Nosek, Damohorská, r. 2011, s. 190) Šabat se slaví v pátek a oslava začíná dle židovských zvyklostí mezi západem slunce a objevením se tří hvězd na obloze, nejlépe však čtvrt hodiny před západem slunce, nejpozději však do půl hodiny před východem hvězd večera (Nosek, Damohorská, r. 2011, s. 192). Mišna, Šab, 7,2 uvádí celkem 39 prací, které je zakázáno o tomto

dni vykonávat. Jedná se o činnosti jako jsou: sít, sklízet, dělat kličky a uzly, šít, porážet dobytek, hníst, opékat, stříhat vlnu, psát, mazat, stavět, přejíždět, hasit oheň, přenášet nejrůznější předměty. V dnešní době se zákaz vztahuje na řízení aut, používání dopravních prostředků, sledování televize, telefonování, kouření, mytí, stříhání nehtů. Nicméně se zákaz nevztahuje na nevykonávání činností, které by jinak ohrozilo lidský život (Nosek, Damohorská, r. 2011, s. 192). Proto v domově klienti nejsou v době Šabatu nuceni k mytí, stříhání vlasů a dalších činností, které nejsou v souladu s jejich vírou.

Průměrný věk klientů domova je 90 let a většina z nich dosáhla vysokoškolského vzdělání.

Vybavení domova

Domov je vybaven vkusně, útulně a ve světlých barvách. Obyvatelé domova mají k dispozici několik společenských místností – reminiscenční místnost s knihovnou, internetovou kavárnu, jídelnu, společenský sál, výtvarnou dílnu, hudební salónek. V suterénních prostorech jsou umístěné rehabilitační místnosti vybavené speciálními pomůckami včetně masážních van. Nachází se zde také ordinace praktického lékaře, ergoterapeutická dílna, provozovny kadeřnictví a pedikúry. V obytné části mohou klienti využít několik menších společenských místností, které jsou vybaveny televizí, knihovnou, pohodlnými křesly a sedačkami. V každé místnosti se nachází akvária, kde obyvatelé chovají drobné zvířectvo (morčata, rybičky, želvy atd.).

Aktivizační činnosti

Domov nabízí mnoho aktivit, a to jak skupinové, tak i individuální. V rámci skupinových aktivit se jedná o: muzikoterapii; trénování paměti, společenská setkávání v kavárně, při kterých jsou probírána určitá aktuální témata, vědomostní kvízy. Pravidelně se konají filmové čtvrtky, kdy jsou promítány filmy a pak o nich senioři diskutují. V zařízení je k dispozici výtvarná dílna. V rámci skupinových aktivit je také realizována kognitivní rehabilitace, kdy si společně senioři a pracovníci domova povídají o různých zážitcích z minulosti klientů. Každý den je v domově rozcvička. V domově je k dispozici internetová kavárna, kterou senioři hodně využívají. V domově jsou také realizovány konverzační kurzy anglického jazyka. Nejedná se však o kurzy v pravém slova smyslu. Senioři se společně dohodli na tom, že jeden v týdnu budou mezi sebou hovořit anglicky.

7.3 Domov pro seniory Malešice

Adresa. Rektorská 577, Praha 10 - Malešice

Zřizovatel: hlavní město Praha

poskytovatel sociální služby. Domov pro seniory Malešice

Věková kategorie klientů: starší 55 let

Kapacita služby: 98 lůžek na samostatných pokojích s příslušenstvím a 120 lůžek na vícelůžkových pokojích, kde je k dispozici společné jedno sociální zařízení.

Z rozhovoru se sociálním pracovníkem domova uvedeným v příloze č. 6 této práce, vyplynulo, že „za rok 2016 uspokojili celkem 83 žadatelů. Hodnota je dána tím, že průměrný věk obyvatel je 86,5 let.“

Objekt

Budova se nachází v blízkosti malešického lesoparku, kam mají možnost uživatelé chodit na delší procházky. Dostupnost MHD je trochu složitější, neboť k domovu zajíždí pouze jedna autobusová linka, která má delší časový interval oproti linkám, které jezdí v centru Prahy. Interval se pohybuje ve všedních okolo 30 minut a o víkendech jezdí jeden autobus za hodinu. Objekt se nachází ve vilové čtvrti a k budově přiléhá parkoviště s dostatečným počtem parkovacích míst pro návštěvníky domova.

Vybavení domova

Budova je čtyřpatrová, velmi rozlehlá a členitá. Vnitřní prostředí domova působí zašlým dojmem, neboť společné chodby jsou velmi úzké a často před dveřmi jednotlivých pokojů jsou umístěna chodítka uživatelů, což ještě opticky zmenšuje prostor. Na jednotlivých patrech je k dispozici sesterna, kde má své zázemí personál. V přední části objektu se nachází společenské centrum, kde se konají různé koncertní a přednáškové akce. V objektu jsou k dispozici ordinace praktického a zubního lékaře. V domově je vybudována modlitebna, kde se konají pravidelné bohoslužby. Jednou za 14 dní evangelická bohoslužba a jednou týdně katolická. V objektu je k dispozici jedna jídelna, kantýna s drobným občerstvením. Domov disponuje zázemím pro volnočasové aktivity jako je tělocvična, výtvarná dílna, reminiscenční místnost.

Opticky lze objekt rozdělit do 3 částí. V jednom křídle se nacházejí samostatné pokoje uživatelů s umyvadlem a samostatným WC příslušenstvím. K dispozici je 90 jednolůžkových pokojů a 4 dvoulůžkové pokoje, které jsou využívány manželskými páry. Jedná se o místnosti typu menších garsoniér, kam si mohou uživatelé přinést svůj vlastní nábytek, donést své vlastní drobné elektrické spotřebiče jako je TV, počítač, lampa atd. Vlastní obrazy uživatelů lze pověsit na stěny v pokojích jen s předchozím souhlasem vedení domova, neboť zdi jsou z tvrdého

materiálu a je zapotřebí součinnosti údržbáře domova. Tyto pokoje jsou určeny pro samostatnější klienty, kteří zvládají běžné činnosti a jsou mobilní. Součástí každého pokoje je balkón a vlastní sociální zařízení. Koupelna se sprchovým koutem je společná pro jedno patro. Na každém patře se nachází společná kuchyňka, kde jsou k dispozici lednice, trouba, mikrovlnná trouba, sporák, jídelní stůl a židle. Na každém patře se nachází volné prostranství, které slouží jako neformální setkávací místo.

V dalším křídle objektu nachází lůžková část domova se 120 lůžky, kde je poskytována intenzivnější služba, která je určena spíše o méně soběstačné obyvatelé. V této části převažují vícelůžkové pokoje, kde uživatel má k dispozici jen polohovací lůžko, skříňku na osobní věci, poličku. Pokoje jsou dále vybaveny křesly, jídelním stolem a židlemi. K dispozici je 16 jednolůžkových pokojů, 20 dvoulůžkových pokojů a 16 čtyřlůžkových pokojů.

V roce 2014 byl postaven nový pavilón, který je stavebně propojen s původním objektem. Tento pavilón má kapacitu 30 lůžek, jedná se o 6 třílůžkových pokojů (s WC a koupelnou), 6 dvoulůžkových pokojů a 6 jednolůžkových pokojů, které mají společné WC a koupelnu. V této části je poskytována služba domov se zvláštním režimem a specializuje se především na osoby, u nichž byla diagnostikována Alzheimerova choroba nebo jiný typ demence.

Chod zařízení

Vzhledem k tomu, že domov pro seniory zabezpečuje sociální služby celkem pro 248 osob, zaměstnanci jsou rozděleni do samostatných oddělení. Organizace jsou zřízeny samostatná oddělení: sociální, zdravotní, aktivizační, ekonomické a provozní. v současné době se zařízení potýká s nedostatečným personálním obsazením, zejména na pozicích v přímé obslužné péči.

V domově jsou dále poskytovány doplňkové služby, jako kadeřnice, pedikérka a švadlena. v rámci zdravotního oddělení domov zajišťuje službu praktického lékaře, který má přímo v domově ordinaci, kam pravidelně dochází jednou za týden.

Aktivizační činnosti

V rámci domova je zřízeno samostatné oddělení, jehož náplní je zabezpečení aktivizačních činností pro obyvatelé domova. Oddělení se skládá ze 12 pracovníků a jsou zde zastoupeny následující pracovní pozice: vedoucí oddělení, 4 fyzioterapeuti, 1 ergoterapeut, pedagogové volného času, psycholog. Na realizaci aktivizačních činností je k dispozici dostatek finančních prostředků a prostor. Oddělení působí samostatně a není závislé na činnosti pracovníků v přímé péči či sociálních pracovníků. Jsou realizovány jak skupinové aktivity, tak i individuální, a to zejména u klientů s Alzheimerovou chorobou. Aktivizační pracovníci nejvíce působí na lůžkovém oddělení a na oddělení pro uživatele s Alzheimerovou chorobou. U klientů, kteří jsou ubytováni v lůžkové části, se pracovníci zejména zaměřují na posílení stávajících

schopností uživatelů a nácviku dovedností při užívání kompenzačních pomůcek. Této činnosti se v nejvyšší míře věnují fyzioterapeuti.

Obyvatelé domova jsou o nabízených aktivitách informováni pomocí nástěnek, webových stránek domova a měsíčníku *Náš domov*, který vychází ve 100 ks nákladu. Do časopisu přispívají samotní klienti a šéfredaktorkou je vedoucí aktivizačního oddělení. Všechny aktivity jsou dobrovolné. Aktivity jsou organizovány v týdenních cyklech a pracovníci aktivizačního oddělení zpracovávají každý pátek Týdenní rozvrh aktivit. Jedná se o harmonogram pravidelných aktivit, které jsou nabízeny seniorům, např. cvičení na židlích, výtvarná tvořivá dílna, cvičení paměti, klub pro zvané, keramika, canisterapie. Jednou měsíčně probíhá biograf, filmy jsou vybírány dle návrhů uživatelů služby.

Domov pravidelně realizuje soutěž zaměřenou na trénování paměti s názvem *Malešický mozek*. V letošním roce byl již uspořádán VII. ročník. Soutěž je určená pro seniory a mohou se jí zúčastnit jak obyvatelé domova pro seniory v Malešicích, tak i ostatní senioři z Prahy 10. V rámci malešického domova před soutěží probíhají registrační kola tak, aby se soutěže zúčastnili jen ti nejlepší obyvatelé domova. V letošním roce bylo možné soutěžit ve dvou věkových kategoriích do 85 let a nad 85 let. Vítězem se stává v každé kategorii soutěžící s nejvyšším počtem bodů za správné odpovědi. Současně probíhá vyhlášení nejlepších výsledků za jednotlivé domovy pro seniory. Této soutěže se zpravidla účastní obyvatelé všech domovů pro seniory na území městské části Praha 10.

Pracovníci domova dále připravují organizaci přednášek z populárně naučných témat, např. v poslední době byla zorganizována přednáška o životě dravých a nočních ptáků. Obyvatelům domova byly na živo ukázány sovy, senioři zhlédli film.

Domov pro seniory v Malešicích navázal úzkou spoluprací se sousední mateřskou školou, kdy probíhá mezigenerační setkávání předškoláků a obyvatel domova. Setkávání je pravidelné, jednou za 14 dní. Každý předškolák má tzv. svého seniora, se kterým vyrábí různé výtvarné předměty. Dochází k úzkému kontaktu mezi generacemi, kdy děti poznávají, že jsou v jejich okolí staří lidé, kteří nejsou jen nemohoucí, ale poskytnou jim radu a životní zkušenost. Pro seniory tato aktivita přináší rozptýlení, neboť často cítí osamocení. Předškoláci se pravidelně účastní kulturních akcí organizovaných domovem a občas senioři společně s dětmi nastudují kulturní pásma písní či říkadel.

8 PŘÍPADOVÉ STUDIE UŽIVATELEK POBYTOVÝCH SLUŽEB

8.1 Případová studie uživatelky Domova pro seniory Zvonková

Paní Eva, nar. 17. 10. 1924, důchodkyně

Osobní anamnéza

Paní Eva se narodila v roce 1924 v Ústí nad Labem, 20 let je vdovou, má dvě dcery, 4 vnuky a 6 pravnoučat. Žila v rodinném domku v Poděbradech. Má mladší sestru Martu, které je 89 let a žije u své rodiny také v rodinném domku. Její rodiče se dožili poměrně vysokého věku, oba 81 let. Její nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské – rodinná odborná škola pro ženská povolání v Kolíně, rok ukončení 1941. Od roku 1963 pracovala jako účetní v podniku Restaurace a Jidelny, s. p. v Poděbradech, udělala si účetní kurz. Do důchodu odešla v 80. letech 20. st.

Dětství

Narodila se jako první dítě rodičům Marii a Václavu v Ústí nad Labem. Má mladší sestru Marii. Její dětství bylo šťastné a ráda na ně vzpomíná. Pamatuje si, jak s rodiči chodily na dlouhé procházky. Vždy rodičům utekla a pak na ně někde na pařezu čekala. Bydleli blízko Ústí nad Labem v obci Tuchomyšl. V r. 1938 po tzv. Mnichovské dohodě došlo k odsunu rodiny do středních Čech. Nejdříve bydleli u babičky ze strany otce, byla už vdova. Potom si rodiče našli bydlení v Poděbradech. Všechno vybavení domácnosti zůstalo v Tuchomyšli. Mohli jsme si vzít s sebou jen 20kg.

Mládí

Střední školu dokončila v roce 1941. Vzhledem k tomu, že je ročník narození 1924, byla totálně nasazená. Od 19 let pracovala v továrně v Nové Pace, kde montovala součástky do letadla. Období to bylo nesmírně složité. Pracovní směna byla 12 hodinová a pracovní doba stanovena (denní směna byla od 12 – 24 hodin a noční směna od 24 (0) hodin do 12 hodin). Pak došlo ke zmírnění režimu, asi po dvou letech, byla pracovní doba stanovena od 6 – 18 hodin a od 18 hodin do 6 hodin následujícího rána. To bylo příznivější, mohla se pořádně vyspat. V té době bydlela s ostatními děvčaty na ubytovně, na jednom pokoji jich 14, každá měla svou postel. Jinak zařízení pokoje bylo velmi skromné, byla k dispozici jen jedna skříň pro všechny a jeden

stůl asi šesti židlemi. Střídaly se, protože ne všechny chodily na stejnou směnu. Pak, když Němci v továrně upravili režim směn, našla si s kamarádkou podnájem ve Staré Pace. Docházely do zaměstnání pěšky, dalo se to zvládnout. Bylo stále pohodlnější docházet, než spát s tolika děvčaty na jednom pokoji. Mohla spát, kdy potřebovala a měla své soukromí. Za práci jim platili, dalo se z toho vyžít. Hodně jí pomáhali rodiče. Mohla jednou za 14 dní jet na víkend domů. Dostala propustku, kterou se při cestách prokazovala. Doma si vyprala prádlo, rodiče jí dali s sebou nějaké jídlo na přilepšenou. Nikdy nepřemýšlela, že by se z propustky nevrátila domů. Když by se nevrátila, hrozil by jí transport do koncentračního tábora nebo trest smrti. To si prostě nikdo nedovolil. Byla to náročná práce, titěrná, měli stanovenou denní normu, která byla vysoká. Když se však naučila pracovní postup, tak jí to celkem šlo od ruky. Pracovali v továrně na montáž součástek do letadel. Dodnes budova továrny stojí, je celkem v zachovalém stavu. Když pak později jezdila s dětmi kolem, vždy jsem jim ukazovala, kde pracovala. Pracovala tam téměř dva roky, skoro až do konce druhé světové války. Na začátku roku 1945 nebo na konci roku 1944, přesně si nepamatuje časový úsek, dostala příkaz, aby šla pracovat do lazaretu v Poděbradech. Tehdy Němci⁸ začali prohrávat a bylo spousta válečných raněných a bylo potřeba pomáhat sestrám v lazaretu. Vojáci měli zranění, ale trpěli i nakažlivými chorobami, nejvíce tyfem. Její otec měl o ni strach, neboť byla hubená a křehká. Řekl jí, aby už do lazaretu nenastoupila. Ukryl ji doma. Tehdy Němci už neměli takový pořádek v dokumentaci, a tak se to dalo nějak zaonačit. Do konce války už zůstala doma v Poděbradech u svých rodičů.

Manželství

Za svého muže se provdala v roce 1948. Zнала ho z dětství. Bydlel v sousední chalupě, měl sestry, se kterými se kamarádila. V jeho chalupa byla středobodem vesnice, scházela se tam omladina, hrálo se tam, zpívalo a někdy hrálo ochotnické divadlo. To měla moc ráda. Ve škole měli profesorku Riegrovou, která je naučila znát vážnou hudbu a otevřela jí pomyslné dveře k literatuře a divadlu. Na škole byl ochotnický kroužek, do kterého ráda chodila.

S mužem se vzali po 9 leté známosti. Čekala na něj, až se vrátí z vojny. Po válce ještě musel splnit povinnou základní vojenskou službu. Z počátku bydleli u jejích rodičů. Vycházeli s nimi dobře, nebyly žádné problémy. Maminka jí pomáhala, když se jí narodila první dcerka, která přišla na svět v roce 1950, byla to těžká doba. Veškeré potraviny byly na potravinové lístky, pokud byly potraviny dostání bez lístků, bylo to hodně drahé a vlastně nedostupné. Výhodou

⁸ představitelé hitlerovského Německa

bylo, že bydleli společně s rodiči a mohli hospodařit společně. Svého muže velmi milovala, za mlada byl to tzv. štramák, blondák. Vždy se jí moc líbil. Jeho fotografii z mládí má pověšenou na zdi svého pokoje.

V roce 1955 se jí narodila druhá dcera. Když starší dceři oznamovali, že bude mít sourozence, prohlásila „že to bude holka a Ivanka.“ Tak se také stalo, narodilo se jim děvče a dali jí jméno Ivanka. Děvčata mají mezi sebou krásný a pevný vztah.

Její manželství bylo šťastné. S manželem měla hezký vztah, měli se rádi a měli stejné zájmy. Chodili na procházky, hráli ochotnický divadlo.

S manželem byli svoji 50 let, oslavili zlatou svatbu. Manžel zemřel před 20 lety a moc jí chybí. Onemocněl Alzheimerovou chorobou. Bylo to v době, kdy nebylo moc informací o této nemoci. Intuitivně s manželem pracovala tak, že jeho psychiku udržovala v co nejlepším stavu, jak to šlo. Cvičila s ním paměť, dělala s ním různé ruční práce, předčítala mu, hodně spolu zpívali lidové písničky z mládí, ty mu nejvíce utkvěly v paměti. Bohužel následkem nemoci manžel zemřel a ona zůstala sama a už se potom nevdala.

Dospělost/Profesionální kariéra

Když šla mladší dcera do školy, v roce 1963 nastoupila do zaměstnání, jako účetní do státního podniku Restaurace a jídelny. Do té doby byla v domácnosti a pečovala o rodinu. Občas šla někam na brigádu. Tehdy bylo zvykem, že žena byla v domácnosti a pečovala o děti či staré rodiče.

Jako účetní pracovala celý život a u stejného podniku v Poděbradech. Práce jí bavila. Ale nejvíce se věnovala domácím pracím (šití a pletení). Tehdy nebylo moc věcí k dostání, kupovala si časopis s krejčovskými střihy a spoustu věcí si udělala sama. Nejvíce šila na své dcery. Teď by také ráda šila, ale už jí to nejde. Nevidí na to, má špatné oči a třesou se jí ruce. Obě dcery vystudovaly vysokou školu, jedna obor sociální práce. Byli s manželem velice pyšní na to, že dcery získaly vysokoškolského vzdělání. Bohužel ona s manželem kvůli 2. světové válce studovat nemohli. Dělali všechno proto, aby mohly jejich děti vystudovat.

Stáří

Ve starobním důchodu je už od 80. let 20. století. S manželem bydleli v paneláku v 7. patře s výtahem, byt byl bariérový, zejména koupelna. Když jí zemřel manžel, šla bydlet k dceři do rodinného domku v Poděbradech. V seniorském věku se opět vrátila k domácím činnostem – šití, háčkování, pletení. Ráda vařila, shromažďovala si různé recepty. Zůstala jí láska k vážné hudbě, ráda chodí na koncerty. Sbírá náprstky, rodina a přátelé jí z cest vždy nějaký náprstek

přivezou. Takže má náprstky třeba z Kanady, Cambridge, Korfu, Turecka, ale třeba i z Ještědu, Bouzova atd. Ráda luští křížovky, trénuje si tím paměť, chce tím předejít, aby nedostala Alzheimerovu chorobu jako manžel. Nechce tak dopadnout a ztratit paměť. Bojí se, že na vše zapomene.

Rodinná anamnéza

Narodila se jako prvé dítě, má mladší sestru. Mají spolu hezký vztah, sestra jí pravidelně navštěvuje v domově. Oba její rodiče se dožili 81 let. Je vdova a má 2 dcery. Jedna bydlí v Jablonci nad Nisou a druhá v Poděbradech. Dcery jí pravidelně navštěvují v domově. Dcera v organizaci pracuje jako ekonomka a tak za ní chodí denně. S dětmi má hezký vztah, jednou za čas jí dcery vezmou k sobě domů. Ráno jí odvezou do Poděbrad a pak večer jí zavezou zpět do domova. Bohužel doma už žít nemůže. Rodinný domek, ve kterém žila, není bezbariérový a ložnice se nachází v patře. Bohužel stavebně to nelze nijak upravit, musela by spát na verandě, protože už do schodů už nevyjde.

Má 4 vnoučata a 6 pravnoučat. Rodina jí pravidelně navštěvuje v domově.

Sociální situace

Paní Eva pobírá starobní důchod ve výši 10.768 Kč, pobírá příspěvek na péči ve výši 880 Kč. Bude však žádat o jeho zvýšení, neboť došlo ke zhoršení jejího zdravotního stavu a soběstačnosti, už potřebuje více péče. Vzhledem k tomu, že byla totálně nasazená, dostává příspěvek od státu jako válečnou reparaci. Dcery se zavázaly, že se budou dobrovolně finančně podílet na placení jejího pobytu v domově. Měsíčně pobyt stojí okolo 10.700 Kč, záleží na počtu dní v měsíci. Jiný příjem než starobní důchod nemá.

Zdravotní stav

Prodělala mrtvici, ze které se zotavila. Před 3 lety měla zlomenou nohu v kyčelním krčku, má chodítko. Rehabilitací se to jakž takž spravilo. Ale dlouhé vzdálenosti uživatelka bez pomoci neujde. Používá pojízdné chodítko a na delší vzdálenosti užívá invalidního vozíku. Uživatelka hůře slyší, používá sluchadlo. Má šedý zákal, používá brýle na čtení. Má tzv. stařeckou cukrovku. Jiné obtíže nemá. Akorát v současné době je nachlazená, stav je již stabilizovaný a nyní je v rekonvalescenci.

Pobyt v domově

V domově pro seniory žije od konce roku 2015. V domově je spokojená. Bydlí na jednolůžkovém pokoji. K pokoji patří WC a sprchový kout. Pokoj je vybaven polohovací postelí, jídelním stolem, polohovacím křeslem, konferenčním stolem, křesly pro návštěvy, TV. Do pokoje jí rodina nechala nainstalovat skleněnou vitrínu, kde má vystaveny své náprstky. V domově jsou různé aktivity, kterých se účastní. Nejraději má trénování paměti, na které dochází téměř každý den. Tento týden však vynechala, protože je nemocná, brala antibiotika, a tak je unavená. V domově je k dispozici kadeřnice, tam pravidelně dochází. Žádnou kamarádku zde nemá. Nechce, je ráda sama, a proto uvítala, že má k dispozici samostatný pokoj. Neměla by čas na své záliby jako je čtení, luštění křížovek a poslech vážné hudby. Domov pravidelně organizuje návštěvy různých divadelních a hudebních představení. Naposledy byli v Atriu na Žižkově v Praze 3, jednalo se o pásmo známých hudebních árií. V domově jí zajistí vozík a doprovod. Na odpolední aktivity už nechodí, nebaví ji to, už je unavená a má ráda svůj klid. Říká, že už je jí 92 let a nechce se s nikým přátelit. Je ráda, když je sama a může sledovat své oblíbené pořady v televizi. Občas za ní přijde návštěva nebo si po obědě zdřímne.

8.2 Případová studie uživatelky Domova pro seniory Hagibor

RNDr. Sára, nar. 28. 1. 1931, důchodkyně

Osobní anamnéza⁹

Paní Sára se narodila v roce 1931 v Krakově. Od roku 1979 je vdovou, má dvě dcery, má tři vnučky a dva pravnuky. Nevyznává židovskou víru, je členkou Židovské obce v Praze. Sourozence nemá. Dosáhla vysokoškolského vzdělání, získala na Univerzitě Karlově doktorát z přírodních věd, obor biologie rostlin. Od ukončení svých studií pracovala jako vědecký pracovník v Ústavu experimentální botaniky, a to až do důchodového věku. Od roku 1991 přednášela na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, kde působila do roku 2001. Pak už se věnuje jen svým zálibám a samostudiu v oboru, kterému se celý svůj profesní život věnovala.

⁹ S ohledem na mimořádné traumatizující vzpomínky z období 2. světové války, které respondentka prožila, požádala, aby byla případová studie částečně zpracována s využitím podkladů, které sdělila instituci Paměť národa viz <http://www.pametnaroda.cz/story/seidlova-frideta-1931-2671>

Dětství/ Mládí

Narodila se v polském Krakově. Její rodiče byli českoslovenští Židé. Tatínek obchodoval s tiskařským barvivem a maminka mu v živnosti pomáhala. Tehdy bydlela rodina u rodičů otce. Jednalo se o rodinu, která svůj původ odvozovala od rabína, který působil v 18. st. v Praze. Jeho jméno si však nepamatuje. V rodině byla tradice, že ženská jména dcer se dávala vždy po babičce z otcovy strany. Tak se v rodině točí jen dvě ženská jména. Až její rodiče provedli drobnou úpravu v jejím jméně, protože se jim jméno nelíbilo.

Rodiče bedlivě sledovali politické dění v Evropě, a proto když německá nacistická armáda přepadla Polsko, rozhodli se utéct. Již tehdy pociťovala od ostatních nežidovských dětí ústrky. Když si hrála v parku, vždy se jí nejdřív holčičky ptaly: „*Ty jsi židovka nebo katolička?*“ V roce 1939 rodina se vydala na cestu do Ruska, po měsíci pěšího putování rodina došla na polsko-sovětskou hranici. Když pak Sovětský svaz zabral část Polska, zůstali utečenci na území Sovětského svazu. Přesunuli se tedy dále do Lvova. Tam je však vojáci zadrželi a poslali vlakem na Sibiř. Ocitli se v pracovním táboře, ale naštěstí zůstávali jako rodina pohromadě. Pravděpodobně v létě roku 1941 byli ze zajetí propuštěni a přes Ural se dostali do Taškentu v Uzbekistánu. Svou několikaletou pouť zakončila rodina v Československu.

Nenavštěvovala dlouhodobě žádnou školu, pouze si vzpomíná, že chodila na 10-letou školu v Moskvě, kde studovala jeden rok, a to ve třinácti letech. Na doplňující otázky k tomuto životnímu úseku odpovídá vyhyčtěle a nechce na prožitá traumata vzpomínat. Nicméně je pro ni vzdělání důležité. Vždy jí zajímaly přírodní vědy a vše, co se dalo změřit a co je založeno na reálném základě. Bavila ji velmi geometrie. Na kamarády a učitele si nepamatuje.

Manželství

Po skončení války se vrátila zpátky do Československa a začala studovat na Univerzitě Karlově, biologii rostlin. Manžela poznala na studiích, studoval také přírodovědeckou fakultu, ale jiný obor matematika a fyzika. Manžel byl astronom. Měli k sobě blízko, a tak se v roce 1955 vzali. Po skončení studií se rodina odstěhovala do Ondřejova, kde manžel získal práci na hvězdárně. Moc ráda vzpomíná na toto období, v Ondřejově se jim líbilo. Asi rok po svatbě se jim narodila první dcera. Na Ondřejově strávili asi tři roky a pak se přestěhovali do Prahy. Její manželství bylo šťastné. S manželem jsme měli hezký vztah, měli se rádi a měli stejné zájmy. Navzájem se podporovali ve své pracovní kariéře. Když manžel získal možnost pracovat v zahraničí v Dánsku, jela tam za ním i s dětmi. Na Dánsko velmi ráda vzpomíná. Velmi tam milovali jejich mladší dceru, která má jméno Dagmar. V Dánsku byli v roce 1968. Paradoxně z Dánska se vrátili den po vstupu Varšavských vojsk. Na protest okupaci sovětskými vojsky, oba

vystoupili z KSČ a veřejně vystupovali proti této akci. Důsledky jejich protestu na sebe nenechaly dlouho čekat. Manžel ani ona, již nemohli vycestovat do zahraničí. Jejich politický postoj se odrazil také na osudu jejich dětí, které nemohly studovat.

Manžel zemřel v roce 1979 na rakovinu. Byla to pro ni těžká ztráta. Zůstala sama, již si nenašla nového partnera a zůstala vdovou. Pomáhala svým dcerám a věnovala se své práci bioložky.

Dospělost/Profesionální kariéra

Svá studia ukončila v roce 1954/55, nepamatuje si přesně. Po skončení studií nastoupila do Ústavu experimentální botaniky, jako vědecký pracovník. Pracovala na přechodu rostlin z vegetativní fáze ke kvetení a na regulaci tohoto procesu. Bylo to její první a poslední zaměstnání. Z Ústavu odešla v roce 1991 a pak přešla na Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích, kde se věnovala pedagogické činnosti. Na univerzitě již nepracovala experimentálně, pouze přednášela. Práce se studenty jí velmi bavila, zejména v tom směru, že si musela doplnit vzdělání. Odjakživa jí bavilo studovat a prohlubovat si znalosti. Její znalosti byly úzce profilované, a tak si musela doplnit vzdělání, aby se před studenty tzv. neshodila. Celé prvé 2 až 3 roky strávila v knihovně, studovala jednotlivé práce ke všem látkám, které se v rámci předmětu probíhaly. Potřebovala být před studenty napřed, aby se před nimi tzv. neshodila, aby měla rezervu, až se jí studenti budou ptát. Na univerzitě působila do svých 70 let.

Stáří

Vždy byla velmi aktivním člověkem. Po ukončení profesionální kariéry se stále věnuje hledání nových informací na poli přírodních věd. Po skončení svého působení na Jihočeské univerzitě navštěvovala v rámci Univerzity Karlovy – Univerzitu 3. věku (U3V) a má několik diplomů o absolvování různých tematických okruhů. Postupně absolvovala přednášky: počítačové dovednosti, geologii, paleontologii, meteorologii, klimatologii a fyziku. Na tyto obory docházelo mnoho dalších seniorů. Byly to velmi zajímavé přednášky. V současné době již pravidelně nikam nedochází. To, co jí zajímalo, to absolvovala. Musela by chodit na stejné přednášky podruhé a o to nemá zájem. O jiné obory se nezajímá.

Rodinná anamnéza

Narodila se jako jediné dítě. Nemá sourozence a kvůli druhé světové válce, nemá vlastně žádné příbuzné, jak z matčiny, tak i z otcovy strany. Od roku 1979 je vdovou a už se nikdy neprovdala. Má dvě dcery, které jsou již vdané. Má tři vnučky a dva pravnučky. Rodina ji v domově nenavštěvuje. Její pokoj je velmi malý a není vhodné, aby do domova za ní chodily klany. Pravidelně navštěvuje jednu ze svých dcer každou neděli, kam dochází na oběd. Díky pravidelným návštěvám dcery se vidí s ostatními členy rodiny a má přehled, co se v rodině děje. S druhou dcerou se tak často nestýká, žije mimo Prahu, ale volají si pravidelně. Vidí se tak jednou měsíčně.

Sociální situace

Paní Sára pobírá starobní důchod ve výši 15.000 Kč, neboť dlouho přesluhovala 5 let a byla v tzv. II. pracovní kategorii. Tehdy jí byl vyměřen důchod v nejvyšší možné kategorii. Její důchod byl tak vysoký, že jí propadlo přiznání vdovského důchodu po manželovi. Dále pobírá příspěvek na péči ve výši 880 Kč. Současně dostává od státu příspěvek za účast v odboji ve výši 3.000 až 4.000 Kč měsíčně (válečný veterán). Měsíčně pobyt stojí okolo 19.500 Kč, záleží na počtu dní v měsíci. Jiný příjem nemá. Do částky za pobyt v domově jsou zahrnuty položky – stravné, úhrada za jednolůžkový pokoj, služby. Služby jsou nejdražší. Dále dostává příspěvek od Židovské obce, tzv. doplatek, aby jí zbylo 15% zákonem stanoveného jako kapesného. Děti se na úhradě nákladů na můj pobyt v domově nepodílí.

Zdravotní stav

Celý život byla celkem zdravá. Neprodělala žádný úraz. Současný zdravotní stav odpovídá jejímu věku. Má špatný zrak, nosí brýle na čtení. Hůře slyší, používá sluchadlo. Jinými nemocemi netrpí a její zdravotní je celkem dobrý.

Pobyt v domově

V domově je už 4 roky. Do domova nastoupila proto, že už nestačila na údržbu své domácnosti. O sebe se postará a nepotřebuje úkony péče o její osobu, to zvládá. V bytě žila sama a bylo pro ni těžké spravovat a udržovat byt. Velmi jí to zatěžovalo a dcery mají již své rodiny a nechtěla je tedy obtěžovat. Její žádosti o přijetí do domova bylo vyhověno, i když není Židovka. Doložila rodné listy svých rodičů, ze kterých je patrné, že oni vyznávali židovskou víru a dále doložila, že několik let během 2. světové války strávila v pracovním táboře v Rusku. Tehdy nebyla podmínkou pro přijetí do domova, že nezvládá péči o svou osobu.

Dlouho se nemohla smířit s režimem v domově. Je to zcela odlišný způsob života. Vždy byla zvyklá na jistou míru samostatnosti. Zpočátku ji vadilo, že musí hlásit, že někam jde a kdy se pravděpodobně vrátí. Brala to jako zásah do svého soukromí. Po nějaké době se smířila s tím, že tyto informace pracovníci domova potřebují, pro případ, kdyby se s ní něco stalo, začalo se jí v domově líbit.

Nicméně v domově je spokojená. Má zde tolik péče, kolik potřebuje a volnosti kolik potřebuje. Nepotřebuje zatím, aby někdo o ni celodenně pečoval. Úkony o vlastní osobu zvládá. Pobyt v domově vnímá jako pobyt v sanatoriu. Sama udává, že se jí líbí to, že už se nemusí starat o domácnost. Všechno jí tu zařídí – uklidí, vyberou, přinesou snídani a večeři na pokoj. Když potřebuje vyhledat nějaké informace, pracovníci jí pomohou, zařídí jí vše, co potřebuje. Využívá všechny služby spojené s pobytem.

Má jednolůžkový pokoj s příslušenstvím, jedná se o přízemní místnost, ze které je přímý vstup na terasu. Místnost je to malá, ale má zde vše, co potřebuje televizi, stolek, dvě židle, křesílko, malá knihovnička. Na pokoji má ledničku, kde si uchovává potraviny. Vzhledem k tomu, že není Židovka, nemusí jíst jídlo košer, tak si občas na pokoj donese jídlo, které jí chutná. Má zálibu ve sledování nejrůznějších přírodovědných oborů, vyloženě v držení kroku nebo spíše dovídání se novinek ze všech možných přírodních oblastí, věd. Sleduje televizní pořady s touto tematikou. Odebírá odborný časopis Vesmír, do kterého kdysi přispívala odbornými články. Občas dochází na veřejné přednášky na univerzitu, na fakultu, kde studovala. Někdy se zastaví v Ústavu, kde kdysi pracovala. Pravidelně navštěvuje akce organizované v rámci Týdne vědy nebo Týdne mozku. Vždy si najde přednášku, která ji zajímá. Má zájem o hudbu, ale spíše jako posluchač. Poslouchá klasickou hudbu do poloviny minulého století. Nemá ráda soudobou moderní hudbu, té už tolik nerozumí. Dnešní soudobé skladby se jí většinou nelíbí. Mezi její oblíbené skladatele patří Janáček a Debussy.

Má mnoho kamarádek mimo domov. V domově si s nikým moc nesesedla, tedy nemůže říct, že by zde měla nějakého kamaráda či kamarádku. Chodí na koncerty mimo domov, ráda chodí do kostelů a poslouchá tam hudbu. Občas chodí na koncerty sama, protože ne vždy má někdo čas, aby s ní šel. Je hodně soběstačná a děkuje Bohu za to, že je stále tak vitální.

Je členkou Svazu českých turistů, pravidelně s nimi chodí na výlety. Na jejich stránkách si vyhledá aktuální nabídku. Vybírá si kratší výlety. Snaží se chodit pravidelně, jednou týdně. Její den v domově je každý jiný. Vstává kolem sedmé hodiny, tak aby byla na snídani již oblečená a umytá. Snídani jí nosí kolem osmé hodiny ranní. Pak pravidelně chodí do tělocvičny na rozcvičku s fyzioterapeutkou, která předvádí. Tam dochází všichni, kdo chtějí. Udává, že na rozcvičku dochází asi třetina obyvatel domova. Toto cvičení je každý den s výjimkou

víkendu. O víkendu jsou aktivity v domově velmi omezené. A pak jsou dopolední aktivity. Dopoledne však většinou zůstává na pokoji, čas tráví čtením, sledováním televize. Dopoledne zde velmi rychle uteče. Oběd se podává ve 12 hodin, takže není moc času na delší aktivity. Odpoledne záleží na tom, co je na programu. Vybírá si jen ty aktivity, co jí baví. Takže dochází na hodiny anglické konverzace, na trénování paměti – reminiscenční kavárna. Občas dochází na filmové čtvrtky. Večeře se podává kolem páté hodiny a pak už je klid. Nabízených aktivit v domově je hodině, dochází jen na ty, které jí zajímají. Pokud by chtěla chodit na všechny nabízené aktivity, nebylo by to možné z časových důvodů. Žije velmi intenzivním duševním životem a je pro ni těžké skloubit aktivity v domově a aktivity, kam dochází mimo domov. Nerada odchází mimo domov, nechce přijít o aktivity v domově. Musí hodně plánovat, aby skloubila dva světy, ve kterých se pohybuje.

Domov organizuje různé oslavy narozenin obyvatel domova, např. minulý týden byla oslava 101. narozenin jedné obyvatelky. V domově se slaví všechny židovské svátky. Obyvatelé domova jsou shromážděni do společenské místnosti, personál domova obyvatelům vypráví o slaveném svátku, jeho podstatě, zvycích a způsobu jeho oslav, protože někteří obyvatelé domova nejsou Židé, a tak to neznají. Každý pátek v domově je pobožnost, šábes, na to však docházejí pouze čtyři lidi. Všichni obyvatelé domova nejsou praktikujícími věřícími.

Nespecifikuje, co jí nejvíce baví, udává, že to, co jí nezajímá, toho se neúčastní. Pravidelně se účastní ranní rozcvičky a reminiscenční kavárny. Pokud jsou v domově organizovány koncerty, na tyto pravidelně dochází.

8.3 Případová studie uživatelky Domova pro seniory Malešice

Paní Věra, nar. 10. 5. 1935, důchodkyně

Osobní anamnéza

Paní Věra se narodila v roce 1935 v Praze. Po celý svůj život žila v Praze. Je 66 let šťastně vdaná. Se svým manželem žijí v domově pro seniory v Malešicích. Její manžel, jak udává, je jejím životním přítelem a partnerem se vším všudy. Má dvě dcery (r. 1958 a r. 1961) a tři vnoučata (2 vnučky a jednoho vnuka). Je v pravidelném kontaktu se svojí rodinou, má s nimi hezký vztah. Výchova jejích dětí byla vždy u ní na prvním místě, a proto s nimi doma zůstala 9 let, tj. do doby než její druhá dcera nastoupila základní povinnou školní docházku v šesti letech. Její nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské – gymnázium v Kodaňské ulici v Praze 10 - Vršovice. Před odchodem na mateřskou dovolenou pracovala jako laborantka

a po návratu do pracovního života pracovala jako uklízečka, svačínářka, administrativní pracovnice a nakonec jako ekonomka. Do starobního důchodu odešla, jakmile ji na něj vznikl nárok, tedy v 55 letech, neboť se musela starat o svoji bezmocnou matku. V domově s manželem jsou od roku 2011 a na přijetí do domova čekali 13 let.

Dětství

Paní Věra se narodila 10. 5. 1935 v Praze jako první dítě bankovnímu úředníkovi a výtvarnici. Má ještě o tři roky mladší sestru Jiřinu, která se narodila v březnu 1938. Na dětství ráda vzpomíná, nejraději však na prarodiče ze strany matky, kteří žili ve stejném činžovním domě. Její rodiče se rozvedli po 25 letech svého manželství, když jí bylo asi 10 let. Na svého otce nemá dobré vzpomínky, byl velmi přísný. Když otec přišel z úřadu, vyžadoval, aby bylo ticho. Rodiče měli velmi rozdílné povahy, a proto jejich manželství nemohlo fungovat. Více se o manželství svých rodičů nezmiňuje. Otcovskou roli přezval její dědeček, kterého velmi milovala. Dědeček se jí velmi věnoval, naučil ji znát všechny možné rostliny, chodila s ním na dlouhé procházky a při tom si spolu povídali o všem možném. Současně jí vštěpoval základy národní hrdosti, poctivosti, zdravého sebevědomí a v neposlední řadě slušného chování. Naučil ji, jak se má dáma ve společnosti chovat. Dohlížel na to, abych se věnovala věcem a hrám, která se hodí pro děvčata. Chodil ji tajně pozorovat na hřiště, pak se jí ptal, na co si hráli. Byla to taková zkouška, jestli mu nelže a jestli se chová příkladně. Nebyl rád, když hrála chlapecké hry, to považoval zcela za nepřipustné.

I když její prarodiče byli přísní, měla k nim blíže, než ke svým rodičům. Dalo by se říci, že mezi nimi byl důvěrnější vztah. Matka byla přece jen o něco přísnější než její babička, se kterou měla spíše kamarádský vztah. Babičce mohla říci všech. Ale to neznamenal, že by ji a její sestru nevedli prarodiče k řádnému životu. Udává, že se jednalo o nepřímou a nenásilnou formu výchovy. Paní Věra udává *„Tak např. babička podávala svačinu v půl třetí odpoledne. To znamenalo přijít ke svačině umytý a převlečený. Pokud jsme se jen o deset minut zpozdily, babička sklídila jídlo ze stolu a my jsme byly bez jídla. Výmluvu typu „babi, promiň, nejel mi autobus“ byla nepoužitelná, protože jsme bydleli v jednom činžovním domě.“*

Školní léta (dospívání)

Studovala gymnázium v Praze 10 v Kodaňské ulici, jako třída byli výborný kolektiv, byli skvělá parta. Dodnes se pravidelně setkávají, v loňském roce oslavili 65 let od maturity. Ona je ta, která organizuje třídní srazy, se spolužáky se scházejí každý rok. Na školní léta ráda vzpomíná, ale nebyla vzornou žákyní, dneska by se jí říkalo „rebelka“. Občas chodila za školu. Měla ráda

všechny předměty, jen matematika jí byla cizí. Dodnes jí dělá problém sečíst dvě čísla, na to má svého manžela, který je inženýr. Studovala tzv. latinskou humanitní větev. Latina pro ni byla velmi těžký jazyk, ale zase jí dala základ pro studium dalších jazyků, které pak mohla použít při svých cestách do zahraničí. Zajímaly jí předměty, které měly blízko k latině nebo z ní vycházely, jako např. historie. Nejraději má období starého Řecka a Říma. Ráda čte knihy, které se zabývají starými řeckými bájemi a pověstmi. Současně udává, že její nejoblíbenější zahraniční destinací je Itálie, neboť všude na ni dýchá historie, dodnes vzpomíná na návštěvu Benátek, kde je spousta muzeí a starověká architektura na ni dýchá ze všech stran. Měla také ráda přírodopis, všechny rostliny už jí naučil znát dědeček. Tato studijní disciplína se jí učila snadno, že již měla osvojené základní znalosti od svého dědy. Pamatuje se na profesora, který vyučoval přírodopis. Jmenoval se Kopecký, byl to starý mládenec, který se vyznačoval vysokými mravními zásadami. Nikdy nenechal děvčata, aby mu nosila do kabinetu pomůcky, tyto činnosti vždy svěřoval chlapcům. Měl obavu, aby nebyl nařčen, že si s děvčaty nějak začíná. Byl to nadšenec, který byl pohlcen učební látkou. Své nadšení předával studentům v takové míře, že si někteří spolužáci, včetně paní Věry, zakoupili mikroskop, aby mohli pozorovat úchvatné věci z mikrosvěta. Profesor Kopecký jim dokonce doporučil obchod s drogistickým zbožím na náměstí Petra Osvoboditele. U majitele obchodu pana Hauptvogela dostali slevu na preparační sklička, když řekli, že jdou na doporučení svého profesora.

Manželství (střední věk)

Ve svých 19 letech, po složení maturitní zkoušky, nastoupila do podniku Výzkumný ústav sdělovací techniky jako laborantka, kde pracovalo 300 zaměstnanců. Jednalo se výhradně o mužský kolektiv, ve kterém byly pouze 3 ženy, včetně jí samé. Neměla tedy nouzi o nápadníky. Ráda chodila do divadla, stávalo se, že 3x do týdne někam šla. Ještě než potkala svého muže, chodila se starším kolegou. Manžela poznala v zaměstnání. Jakmile vstoupil k ní do kanceláře, věděla, že to je on s velkým „O“. Přišel se tehdy ucházet o místo a měl na sobě uniformu, neboť byl ještě v základní vojenské službě. Vzali se do šesti týdnů, od jejich prvního setkání. Láska byla vzájemná a intenzivní. S manželem uzavřela sňatek v roce 1951, když jí bylo 21 let. Manželství bylo šťastné, ale nebylo to snadné období. Neměli byt, bydleli v bytě u její matky, která jim přenechala jeden pokoj. Tehdy byli velmi nízké platy, oba dva měli výplatu okolo 920 Kč. Kdyby nebylo pomoci její rodiny, asi by nevyšli. Manžel začal dálkově studovat vysokou školu, elektrotechniku. V roce 1958 a 1961 se jim narodily dcery. Podporovala manžela, jak jen to bylo možné. Brávala děti do parku, aby se manžel mohl učit. V jedné místnosti to bylo nesmírně těžké, ale zvládnul to a získal titul inženýra. Po nějaké době

zemřela její teta, která jim odkázala rodinný dům v Praze 10 – Strašnicích. Mohla se tak přestěhovat s manželem do většího. Měli k dispozici 2 místnosti. Domek však zabrali komunisti a rozdělili ho na několik bytových jednotek. S cizími lidmi tak sdíleli jednu koupelnu a WC. Paní Věra udává, že *"dnes je to nepředstavitelná situace, aby ve vašem vlastním domě žili cizí lidé a chovali se tak, že jim to patří. S nájemníky nevycházeli dobře, dělali jim naschvály. Například: ve sklepě byla společná prádelna, když prala prádlo a šla ho pověsit na zahradu, tak mezitím jí nájemníci vypnuli pračku a začali si tam prát své prádlo. Chovali se velice nešetrně k jejich majetku. Manžel se pokoušel objekt spravovat, bylo to těžké, neměli u nikoho zastání. Paní Věra konstatovala, že komunistický režim se na jejich rodině velmi podepsal. V roce 1989 získali dům v restituci zpět, avšak i s nájemníky. Trvalo ještě několik let, než docílili toho, že se nájemníci vystěhovali. Museli si pak vzít úvěr a domek zrekonstruovat. Dnes dům obývá jedna z jejich dcer s rodinou."*

Vzhledem k tomu, že jejich finanční situace byla tíživá, již nemohli chodit do divadla tak často, jak by si přála. Změnily se u ní životní priority a na prvním místě byla výchova jejich dětí. Chtěla, aby byly šťastné a dostalo se jim nejlepší možné péče. Nechtěla je dávat do jeslí a školek. Zůstala s nimi doma 9 let, do doby než mladší dcerka nastoupila do základní školy. Jen v posledním roce, před nástupem dcerky do školy, si obstarala brigádu a pracovala jako uklízečka a svačínářka v Malešicích. Dcerku si brávala s sebou. Byla to složitá doba, v obchodech nic nebylo, pokud chtěla dětem koupit pomeranče, stávala na ně čtyřhodinovou frontu. Platilo pravidlo, že k ovoci si musela koupit ještě kilo mrkve. Manžel je pro ni velkou oporou. Výhra je, že mají společné názory na svět a její manžel je jejím nejlepším přítelem. Nemá kamarádku nebo kamaráda z dětství, ze studií či ze zaměstnání, jež by se vyrovnala jejímu manželu. Svému muži může říci všechno, a on ji bere takovou jaká je.

Zaměstnání/Kariéra

Po skončení mateřské dovolené a po nástupu mladší dcery do školy, začala pracovat na zubní klinice ve Fakultní nemocnici Královské Vinohrady, na pracovní pozici uklízečka. Byla to velmi namáhavá práce, která ovlivnila její zdraví. Po nějaké době začala mít obtíže a musela se podrobit gynekologické operaci. Lékař jí zakázal vykonávat těžkou práci. Zaměstnavatel jí tehdy nabídl, že by mohla pracovat v inventarizačním oddělení. Práci se naučila, zapracovala se, a protože byla učenlivá, pak po nějaké době nastoupila do osobního oddělení jako administrativní pracovnice. Zde pracovala asi 10 let. Bylo to období tzv. normalizace, ve kterém členové KSČ využívali svých výhod. Její vedoucí využíval své moci tak, že po jejích kolegyních vyžadoval jisté sexuální protislužby, podle toho rozdělával prémie.

S tímto jednáním se neztotožnila. V té době, však bylo nemyslitelné podat výpověď. Protože byla považována za velmi dobrou pracovníci a její nadřízený na ni ve všem spoléhal. Dopustila se menší lsti. Dala mu jednou podepsat její výpověď s několika dalšími papíry. Jakmile to bylo možné, ze zaměstnání odešla. Nicméně bylo pro ni velmi těžké najít nové místo, neboť z původního zaměstnání jí její nadřízený úmyslně zadržoval osobní dokumentaci. V nových podnicích si pak mysleli, že asi nemá dobrý kádrový profil, tak jí ještě ve zkušební době propustili nebo nepřijali vůbec. Musela tak dojít za svým původním zaměstnavatelem a domluvit se s ním, aby už jí dokumentaci nezadržoval. Pak už snadno našla práci v podniku Pražská plynárenská na pozici ekonoma. V tomto zaměstnání zůstala až do svého odchodu do důchodu.

Stáří

Do starobního důchodu odešla ihned, jakmile jí to zákon umožňoval, tedy v 55 letech. V té době musela pečovat o svoji nemocnou matku, která trpěla silnou artrózou. Veškerá péče o matku byla na ni, sestra jí pomáhala velmi málo. V kuse o svoji matku pečovala sedm a půl let, do doby než odešla. Bylo to velmi náročné. Na konci svého života se stala zcela imobilní a ona již nevládala její péči. Nakonec byla umístěna v domově pro seniory v Heřmanově Městci. I když to bylo poměrně velké zařízení, matce se zde dostalo dobré péče. Ráda jsem tam za ní jezdila. Objekt domova se nachází v úžasné zahradě. Po každé návštěvě se tam šla projít. Když v roce 1989 došlo ke změně režimu, mohli začít s manželem cestovat. Navštívili země a místa: Francie, Řecko, Itálie, Německo, Pyreneje, Balt. Udává, že nejvíce se jí líbilo v Benátkách. Další cesta, která se jim s manželem líbila, byla cesta lodí z Benátek do Řecka. Celý den strávili na palubě lodi a pozorovali moře. Kolem plavali delfini, byl to neopakovatelný zážitek. Její babička a matka trpěly silnou artrózou kyčelních kloubů. Obě trpěly velkými bolestmi a staly se ve stáří imobilními. Vzhledem k rodinné anamnéze a k životní zkušenosti, dlouhou náročnou péči o matku, se s manželem rozhodli podat si žádost do domova pro seniory. Rodinný domek není bezbariérový a je tam točité schodiště. Pro staršího člověka je složité pohybovat se v bariérovém prostředí. V devadesátých letech docházela do Akademie 3 věku, v Praze 8 – Kobylisy. Už si přesně nepamatuje název instituce, ale bylo při sociální škole. Docházela na přednášky z historie – dějiny umění, architektura, obrazy apod. Manžel akademii nenavštěvoval, ale když škola pořádala nějaký výlet, tak jezdil s ní. Docházela tam 6 let, oblíbila si profesora Čapka, který přednášel dějiny umění, velmi poutavě – nejvíce jí zajímaly přednášky z oblasti Francie, Německa a Itálie.

Rodinná anamnéza

Paní Věra je vdaná, má dvě dcery (r. 1958 a 1961). Se svými dcerami je v pravidelném kontaktu a i její pravnoučata jí pravidelně navštěvují. Její děti byly vždy na prvním místě.

Má o tři roky mladší sestru Jiřinu, kterou nemá společné zájmy, neboť sestra je povahově jiná. Často se nestýkají, mají mezi sebou blízký vztah. Paní Věra nese těžce to, že jí sestra s péčí o její matku jí moc nepomáhala. Sestra je 2x rozvedená a má dceru.

Sociální situace

Paní Věra má starobní důchod ve výši 10.361,- Kč měsíčně, pobírá příspěvek na péči ve výši 4.400,- Kč, tento je automaticky zasílán úřadem práce domovu. Jiný příjem nemá. Pobyt v domově stojí 11.000,- Kč na osobu, je to včetně praní prádla, úklidu.

Zdravotní stav

V roce 1968 byla účastníkem hromadné dopravní nehody jako chodec. Stalo se to v létě, když šla se svými známými z letního kina. Cesta nebyla osvětlená a auto srazilo několik chodců. Byla odvezena do nemocnice a měla těžká zranění – úraz hlavy, zlomené kotníky, přetržené vazy v kolenou a v kotnících. Musela podrobit několika operacím.

Prodělala celkem 14 operací: v dětství vyndání krčních mandlí; několik operací po úraze v roce 1968, gynekologická operace, ve stáří výměna kyčelních a kolenních kloubů. Komplikace při výměně kolenního kloubu, dostala se jí tam infekce, koleno museli lékaři vyměnit. Musela půl roku ležet na lůžku. V té době jí hodně pomohl manžel. V roce 2011 jí postihlo zauzlení střev, musela být operována a část střeva byla odstraněna. Byla jí diagnostikována Cronova choroba. Ve spolupráci s nutriční sestrou domova, si nastavila jídelníček, který jí vyhovuje a nyní je stabilizována. Paní Věra je imobilní, s oporou francouzských holí ujde pár kroků, jinak používá mechanický invalidní vozík, manžel jí pomáhá vozit v rámci areálu. Jinak běžné degenerativní onemocnění zraku a sluchu. Paní Věra nosí brýle na čtení. V současné době je stabilizována a nepotřebuje zvýšenou péči.

Pobyt v domově pro seniory

Žádost si s manželem podali v roce 1998 a do domova byli přijati v r. 2011, tedy po 13 letech. Jako manželský pár mají nárok na větší pokoj. Z domova si mohli s sebou vzít menší obývací stěnu, kde mají vystavené sklo a porcelánový servis. Do domova si přinesli vlastní televizi, počítač, obrazy, které však dosud nemají pověšeny na zdi. S pověšením musí dát souhlas vedení domova, samotné pověšení zajišťuje údržbář. S manželem se však dosud nemohou dohodnout

na rozmístění jednotlivých obrazů, a tak jsou od roku 2011 stále na zemi. Pokoj je tzv. ubytovací jednotkou, jejíž součástí je balkón, malá předsíňka, WC s umyvadlem. Koupelna se sprchovým koutem je umístěna na chodbě a je k dispozici pro ostatní pokoje na patře. Na patře se nachází malá kuchyňka, která je vybavena ledničkou, sporákem, troubou a kuchyňskou linkou, ve které se dají připravit jednodušší jídla. Na patře je k dispozici menší obývací kout, který využívají k neformálnímu setkáváním se svými sousedy. Jednou za čas si tam spolu s ostatními obyvateli domova sednou a připraví si drobné občerstvení.

Vzhledem k tomu, že je paní Věra velmi společenská a zajímá se historické, cestovatelské informace, využívá domovem nabízené volnočasové a vzdělávací aktivity. Pravidelně se účastní jednorázových přednášek, např. poslední byla o ptácích – sovách, kdy dokonce několik živých ptáků přednášející přinesl na přednášku. Pravidelně se dívá na televizi Prima Zoom, sleduje pořady o cestování a historii. Lituje, že nemohla více cestovat.

Pravidelně každé úterý dochází na kroužek trénování paměti. V rámci tohoto kurzu dělají různé slovní cvičení, početní úlohy, přesmyčky, skládání slov aj. V současné době se intenzivně připravuje na soutěž „Malešický mozek“. Za domov se může přihlásit jen několik osob, tak se chce dostat do nominace. Senioři jsou rozděleni do čtyř kategorií a soutěží se po družstvech. Je to pro obyvatele domova velmi prestižní záležitost a poctivě se na soutěž připravují. Snaží se družstvo sestavit tak, aby bylo variabilní a členové týmu si poradili se všemi zadanými úkoly. V minulých ročních zadané úkoly spočívaly např. v zakreslení do slepé mapy řeky a pohoří, zadána byla početní logická či úloha, jejímž výsledkem bylo přesné určení věku jednotlivých členů rodiny. Většinou je zadáno asi dvaceti úkolů a otázek. Otázky bývají většinou složitějšího charakteru.

8.4 Vyhodnocení případových studií

Metoda případové studie, tzv. kasuistiky, byla zvolena pro její možnost získání uceleného obrazu dosavadního vývoje seniorů, jejichž zkušeností a zájmů.

Případové studie byly zpracovány na základě osobních rozhovorů, při kterých mi sledované osoby poskytly potřebnou součinnost a vstřícnou spolupráci. Senioři mi poskytli všechny potřebné informace pro vypracování kasuistik.

Veškerá jména seniorů jsou změněna proto, aby byla naplněna litera zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých pojmů v platném znění, aby nedošlo k jejich zneužití a byla využita jen pro potřeby mé bakalářské práce. Data jsem využila se souhlasem sledovaných osob.

Všechny případové studie se týkají osob, které žijí v domovech pro seniory na území městské části Praha 10, a mají zájem o dění v domově či o nabízené aktivizační činnosti. Jejich zdravotní stav a síly jim umožňují využívat plně nabízené aktivity. Současně také občas vycházejí za některými aktivitami mimo objekt domova.

Dané studie dokazují, že člověk je jedinečný a jeho celoživotní postoj, ovlivňuje jeho stáří a zájem o aktivity v poslední životní etapě. Dalším faktorem, který ovlivňuje aktivitu seniorů je jejich aktuální zdravotní stav a síly, které mají na své koníčky.

Všechny respondentky zažily druhou světovou válku, která svým způsobem ovlivnila jejich postoj k životu, nicméně velmi závisí na jejich přístupu k životu jako takovém, podle toho si volí účast na nabízených aktivitách.

8.5 Vyhodnocení realizovaných rozhovorů

Metoda polostrukturovaných rozhovorů byla zvolena proto, aby byl získán ucelený pohled na sledovanou problematiku a bylo získáno co nejvíce informací o chodu jednotlivých zařízení, způsobu práce, nabízených aktivitách a činnostech. S ohledem na obsáhlost jednotlivých rozhovorů je jejich doslovné znění zařazeno do příloh této práce. Rozhovory byly realizovány v průběhu prvního čtvrtletí roku 2017. Rozhovory probíhaly až po předchozím souhlasu představitelů vedení jednotlivých domovů a respondentů samotných. Respondenti jsou pracovníky v sociálních službách a působí na pozicích sociálních pracovníků a aktivizačních pracovníků. Obě profese jsou pro chod zařízení důležité a pomáhají seniorů v určité části života. Sociální pracovník domova většinou přichází se seniorem do kontaktu při procesu přijímání do pobytové služby. V průběhu služby se setkává se samotným uživatelem služby, jen okrajově, pokud je zapotřebí řešit jeho sociální situaci (např. vyřízení příspěvku na péči, zajištění kompenzační pomůcky, jednání s rodinnými příslušníky apod.).

Všichni pracovníci na sobě nezávisle potvrdili, že je velký přetlak žádostí o přijetí do pobytové služby. V případě, že je žádost kladně posouzena, zpravidla žadatel čeká jeden až rok a půl. Průměrný věk obyvatel domova se pohybuje v rozmezí 80 – 90 let.

Aktivizační pracovník se často stává klíčovým pracovníkem pro jednotlivé uživatele služby. Často dochází k navázání úzké vazby mezi uživatelem služby a konkrétním pracovníkem. Prostřednictvím rozhovorů bylo zjištěno, že všechny sledované domovy nabízejí vesměs podobné aktivity, které jsou zejména zaměřené na posílení kognitivních schopností a na trénování paměti. Hlavní metodou, která je v domovech realizována, je reminiscenční terapie, která má své nezastupitelné místo a je vhodným prostředkem navázání důvěry mezi uživateli a pracovníky domova.

Při rozhovorech s aktivizačními pracovníky vyšlo najevo, že v domovech se nerealizují vzdělávací aktivity tak, jak jsou chápány z pohledu andragogiky. Domovy se především zaměřují na aktivizační a edukační činnosti. Pracují s téměř stejnými metodami, při organizaci a přípravě činností hraje velkou úlohu přání a zájmy obyvatel domovů. Nabízené aktivity jsou pro uživatele služby dobrovolné.

ZÁVĚR

Každý z nás chce dožít do konce svých dní ve svém domově uprostřed své rodiny, nicméně někdy, nastává situace, kdy musíme své přání upozadit a využít nabídky některých pobytových služeb. Rozhodnutí odejít do domova pro seniory je nesmírně těžké a vyžaduje velkou dávku zdravého pohledu na situaci konkrétního jedince. K takovému rozhodnutí zpravidla dospějeme ve chvíli, kdy už nemáme dostatek fyzických ani psychických sil, abychom žili v domácím prostředí sami. V dnešní době členové nejbližší rodiny nemají dostatek času na zajištění potřebné pomoci a terénní sociální služby nepokrývají všechny činnosti, které senior potřebuje.

Daná práce však dokazuje, že dnes život v domově je zcela odlišný od obecných představ, že domovy slouží jako jisté odkladiště nemohoucích lidí. Dnešní život v domově je zcela na jiné úrovni, je zde kladem důraz na přání uživatelů služeb, proklientský přístup se je již samozřejmostí. Ke každému uživateli služby musí poskytovatel služby přistupovat individuálně a zohledňovat jeho fyzický, psychický a zdravotní stav. Ve všech sledovaných domovech se pracovníci domovů snažili plnit přání a potřeby obyvatel domova. Všechny sledované seniorky uvedly, že do domova šly dobrovolně a že v domovech se cítí dobře. Nabízeným aktivitám se nevyhýbají, nicméně případové studie, které jsou zpracované ve výzkumné části, dokazují, že velmi záleží na osobním přístupu každého jedince, jeho zálibách, jakým činností se věnuje. Zde bylo opětovně prokázáno obecné pravidlo, že jaký život jedinec žil, tak i ve stejném duchu se nese jeho život ve stáří.

Nicméně smyslem a cílem práce bylo objasnit a rozebrat reálnou situaci v oblasti postavení seniorů žijících na území městské části ve vztahu k možnostem jejich vzdělávacích, edukačních a volnočasových aktivit v rámci jejich pobytu v domovech pro seniory. Práce prokázala, že vzdělávací činnosti v domovech pro seniory v neformální podobě neposkytují. Domovy se především specializují na edukační činnosti a volnočasové aktivity, které jsou všech sledovaných službách vesměs stejné. Velký důraz je kladen na posílení kognitivních funkcí a trénování paměti. Jak dokládá výzkumná část, sledované domovy nabízejí celou řadu aktivit a je jen na samotných seniorech, zda nabízených služeb či aktivit využijí.

V teoretické části byla také zpracována problematika postavení seniorů v České republice, v hlavním městě Praze a na území městské části Praha 10. Současně byly zpracovány i možnosti jejich podpory, a to z hlediska zákona o sociálních službách. Zpracování dané kapitoly má svůj

podstatný smysl, neboť dokazuje, jak je velký přetlak žádostí oproti nabízené volné kapacitě pobytových služeb. Do pobytových služeb jsou tak přijímáni žadatelé, kteří jsou skutečně nesoběstační a potřebují již 24hodinovou péči, průměrný věk ve všech sledovaných pobytových zařízeních je kolem 80 – 90 let. V této životní etapě potřeba vzdělávat se je menší. Seniori se již věnují jen svým zálibám, koníčkům, činnostem, které jim přináší pohodu, uvolnění a pocity, že jsou pro společnost něčím potřební.

Větší pozornost je věnovaná podmínkám seniorů žijících na území městské části Praha 10. Městská část Praha 10 je jedna z mála obcí, která je zřizovatelem tak velkého počtu domovů pro seniory. Uvědomělý přístup politické reprezentace městské části Praha 10 k potřebám je ojedinělý. Nicméně důvodem pro tak velkou podporu služeb určeným pro seniory je fakt, že téměř čtvrtina obyvatel městské části je seniorského věku a představitelé, tímto směrem upravili své Programové prohlášení Rady městské části.

Z praktického hlediska práce poskytuje hlavně obecný rozhled po dané problematice a následné využití názoru, pobytové služby jsou poskytovány ve vysokém standardu, je kladen velký důraz na individuální potřeby seniorů a život v domovech, není jen nudnou konečnou stanicí, ale že dává možnost se obyvatelům ještě realizovat v jejich zájmech a aktivitách, na které byli dosud zvyklí.

V této části je na místě vyslovit domněnku, že hlavní cíl práce byl naplněn, neboť byly popsány jednotliví poskytovatelé pobytových služeb na území městské části Praha 10. Současně byly detailně zmapovány jejich nabízené služby a aktivity, metody práce, organizace a chod zařízení, včetně problematiky nabízených aktivit – edukačních a volnočasových.

Závěr nabízí vyslovit myšlenku, že je nesmírně záležití na tom, jak se každý jedinec vyrovná s rozhodnutím odejít do domova, jeho přístupem k pobytu v domově, protože pak mohou lépe pracovníci v domově reagovat na jeho přání a mohou mu tak důstojné a pokojné stáří.

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Monografická literatura

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z Andragogiky 2*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2012. ISBN 978-80-244-3249-6.

BOČKOVÁ, Věra. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2002. ISBN 80-244-0441-9.

ČELEDOVÁ, Libuše, KALVACH, Zdeněk a ČEVELA, Rostislav. *Úvod do gerontologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3404-3.

DVOŘÁKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.

HARTL, Břetislav. *Věčný inspiromat aneb kniha podnětů, jistot a pochybností*. Praha : Nakladatelství Svoboda Praha, 1994. ISBN 80-205-0461-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOLCZEROVÁ, Vladimíra a DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2013. ISBN 978-80-247-4697-5.

JAROŠOVÁ, Darja. *Péče o seniory*. 1. vydání. Ostrava : Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006. ISBN 80-736-8110-2.

JUŘENÍKOVÁ, Petra. *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-2171-2.

KLEVETOVÁ, Dana a DLABALOVÁ, Irena. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. ISBN 978-802-4721-699.

KRÁLOVÁ, Jarmila a Eva RÁŽOVÁ. *Sociální služby a příspěvek na péči 2009/2010*. Olomouc : Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-559-7.

MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3148-3.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing. ISBN 80-247-132-4.

MUSILOVÁ, Marcela. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0749-3.

NOSEK, Bedřich a DAMOHORSKÁ, Pavla. *Židovské tradice a zvyky*. První dotisk 1. vyd. Praha : Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1518-9

PETŘÁČKOVÁ, Věra a KRAUS, Jiří a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Akademie věd České republiky, Ústav pro jazyk český, 2001. ISBN 80-200-0607-9.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-5232-7

PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha : Maxdorf, 2015. ISBN 978-80-7345-437-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Poznávání duševního života člověka*. Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0329-3.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a BOLOMSKÁ, Barbora. *Reminiscenční terapie*. Praha : Galén, 2011. ISBN 978-80-7262-711-0.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů, Geragogika a gerontodidaktika*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2015. ISBN 978-80-247-9917-9 (ePub).

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniora*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2007. ISBN 978-80-247-1819-4.

VIDOVIČOVÁ, Lucie a RABUŠIC, Ladislav. *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. Praha : VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2005.

Zákonné předpisy

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých pojmů v platném znění

Odborná periodika

FLÁDROVÁ, Zdeňka. Kurz pro zdravou mysl a lepší paměť. *Sociální služby*. číslo 10/2016 říjen. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb. ISBN 1803-7348.

Cena kvality v sociální péči. *Sociální služby*. číslo 12/2015 prosinec. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb. ISBN 1803-7348

Ostatní prameny

CENTRUM PRO KOMUNITNÍ PRÁCI STŘEDNÍ ČECHY. *Analýza potřeb občanů ve vazbě k procesu komunitního plánování sociálních a návazných služeb MČ Praha 10 – fáze I. Shrnutí výzkumného šetření – neveřejný materiál*. Praha: Městská část Praha 10, 2015.

CENTRUM SOCIÁLNÍ A OŠETŘOVATELSKÉ POMOCI V PRAZE 10. *Hlášení počtu žádostí v pobytových službách Centra sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10*. Interní materiál určený pouze pro potřeby Městské části Praha 10. Praha: Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, 2016.

ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017*. Aktualizovaná verze k 31. 12. 2014 vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20851/NAP_311214.pdf

ČESKÁ ALZHEIMEROVSKÁ SPOLEČNOST. *Úvod*. [online]. [cit. 2017-01-16] Dostupné také z: <http://www.alzheimer.cz/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Jednorázový příspěvek důchodci bude vyplacen v únoru. tisková zpráva 13. 1. 2016) [online]. [cit. 2017-03-17] Dostupné také z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/2016-01-13-jednorazovy-prispevek-duchodci-bude-vyplacen-v-unoru.htm>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Hl. m. Prahy – 2015 k 31. 12. 2014*. Praha : Krajská správa Českého statistického úřadu v hl. m. Praze, 2015. Kód publikace / Publication Code: 330120-15. [online]. [cit. 2017-01-16] Dostupné také z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557425/33012015.pdf/cc46c896-d47a-4336-abea-b091a4e5f246?version=1.1>

DOMOV PRO SENIORY DOBŘICHOVICE. *Ubytování*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.domovdobrichovice.cz/home/sluzby/ubytovani/>

DOMOV PRO SENIORY ĎÁBLICE. *Domov pro seniory Ďáblice*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.ddablice.cz/ubytovani.htm>

DOMOV PRO SENIORY ELIŠKY PURKYŇOVÉ. *O zásadách poskytování sociálních služeb v domově pro seniory Elišky Purkyňové*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.dsepurkynove.cz/sluzby.html>

DOMOV PRO SENIORY HÁJE. *Prostředí*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.dshaje.cz/sluzby/domov-pro-senioru/>

DOMOV PRO SENIORY HEŘMANŮV MĚSTEC. *Ubytování*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.domov-hm.cz/domov-pro-senioru/ubytovani/>

DOMOV PRO SENIORY HORTENZIE. *Kapacita domova*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <https://hortenzie.cz/o-domove/#kapacita-domova>

DOMOV PRO SENIORY CHODOV. *Ubytování a strava*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.seniordomov.cz/poskytovane-sluzby/ubytovani-a-strava>

DOMOV PRO SENIORY KOBYLISY. *Ubytování*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.ddkobylysy.cz/nase-sluzby/domov-pro-senioru/>

DOMOV PRO SENIORY KRČ. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.dskrc.cz/>

DOMOV PRO SENIORY MALEŠICE. *Služby*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.malesicedu.cz/sluzby/>

DOMOV PRO SENIORY NOVÁ SLUNEČNICE. *O nás*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.novaslunecnice.cz/>

DOMOV PRO SENIORY PYŠELY. *Informace o službách Domova pro seniory v Pyšelích*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.domovproseniorypysely.cz/informace.htm>

DOMOV PRO SENIORY U VRŠOVICKÉHO NÁDRAŽÍ. *Domov pro seniory | U Vršovického nádraží*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.csop10.cz/nase-sluzby/pobytove-sluzby/domov-u-vrsovickeho-nadrazi.aspx>

DOMOV PRO SENIORY VRŠOVICKÝ ZÁMEČEK. *Domov pro seniory Vršovický zámek*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.csop10.cz/nase-sluzby/pobytove-sluzby/domov-vrsovickeho-zamecek.aspx>

DOMOV PRO SENIORY ZAHRADNÍ MĚSTO. *Domov pro seniory*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.dszm.cz/poskytovane-socialni-sluzby/domov-pro-seniory/>

DOMOV PRO SENIORY ZVONKOVÁ. *Domov pro seniory Zvonková*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.csop10.cz/nase-sluzby/pobytove-sluzby/domov-zvonkova.aspx>

DOMOV SOCIÁLNÍ PÉČE HAGIBOR. *O nás. Informace pro zájemce o službu Domov pro seniory (trvalý pobyt v DSPH)*. [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://www.dsphagibor.cz/cs/trvale-pobytove-sluzby/>

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA. MAGISTRÁT HL. M. PRAHY. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb hlavního města Prahy pro období 2016 – 2018*. [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné také z: http://socialni.praha.eu/public/f4/43/a9/2128398_634544_Strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb_na_uzemi_hl._m._Prahy_na_obdobi_2016_2018.pdf

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA. MAGISTRÁT HL. M. PRAHY. *Plánování sociálních služeb*. [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné také z: http://socialni.praha.eu/jnp/cz/komunitni_planovani/index.html

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 10. ODBOR SOCIÁLNÍ ÚMČ Praha 10. *Střednědobý plán rozvoje a udržitelnosti sociálních a návazných služeb na území městské části Praha 10 na období 2017 – 2020*. Praha: Městská část Praha 10, 2016.). [online]. [cit. 2017-04-08] Dostupné z: <http://socialniportal.praha10.cz/Portals/12/Dokumenty%20-%20kpss/SP%202017-2020%20KV.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Tisková zpráva ze dne 20. 9. 2016. *Ministryně Marksová: Zvýšení důchodů o 308 je rozumný kompromis*. [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/27907/MPSV_-_Zvyzeni_duchodu_je_rozumny_kompromis.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Tisková zpráva ze dne 21.1. 2016. Druhý pilíř penzijní reformy skončil. Co se bude dít dál? . [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné také z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/23594/TZ_MPSV -
_Druhy_pilir_penzijni_reformy_skoncil.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/23594/TZ_MPSV_-_Druhy_pilir_penzijni_reformy_skoncil.pdf)

PAVLÁT, Leo. *Šoa, nebo holokaust?* 1. 5. 2016 [online]. [cit. 2017-03-30] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/leo-pavlat-soa-nebo-holokaust--1608647

ROULE, Radek. *Frideta Seidlová, Člověk se nemá vzdávat, má bojovat*. Praha : Post Bellum, Paměť národa, 2014. [online]. [cit. 2017-03-30] Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/seidlova-frideta-1931-2671>

VLÁDA ČR. *Programové prohlášení Vlády České republiky*. Praha: Vláda ČR. 2014. [online]. [cit. 2017-02-24] Dostupné také z [https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-
dokumenty/programove-prohlaseni-unor-2014.pdf](https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-unor-2014.pdf)

VLÁDA ČR. *Usnesení Vlády ČR č. 470 ze dne 23. 5. 2016 včetně Statutu vlády pro seniory a stárnutí populace*. [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/27455/statut_aktualni.pdf

ZPRÁVY ALFA. Zvýšení důchodů v roce 2016. (tisková zpráva ze dne 1. 10. 2015) [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné z: <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=40079>

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE. *Výroční zpráva za rok 2015*. Praha: Židovská obec v Praze. 2015. [online]. [cit. 2017-02-14] Dostupné z: http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/vyrocní_zpravy

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CSOP	Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, p. o.
ČCE	Českobratrská církev evangelická
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DS	domov pro seniory
hl. m.	hlavní město
HMP	hlavní město Praha
KSČ	Komunistická strana Československa
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MHD	městská hromadná doprava
např.	například
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
p. o.	příspěvková organizace
Sb.	Sbírka zákonů
ŠOA	zkrácený výraz hebrejského výrazu „Jom ha-šoa“
tzv.	takzvaně
U3V	Univerzita třetího věku
zák.	zákona

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Rozhovor se sociálním pracovníkem městské části Praha 10

Příloha č. 2 – Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Zvonková

Příloha č. 3 – Rozhovor s aktivizačním pracovníkem domova pro seniory Zvonková

Příloha č. 4 – Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Hagibor

Příloha č. 5 – Rozhovor s aktivizačním pracovníkem domova pro seniory Hagibor

Příloha č. 6 – Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Malešice

Příloha č. 7 – Rozhovor se aktivizačním pracovníkem domova pro seniory Malešice

Rozhovor se sociálním pracovníkem Úřadu městské části Praha 10

1) Na jakém oddělení působíte? Jaká je náplň Vaší práce?

Od roku 2012 jsem zařazena na oddělení zřízených organizací a zdravotnictví odboru sociálního, které zabezpečuje organizační, metodické činnosti, jež se týkají příspěvkových organizací městské části Praha 10. Působím na pracovní pozici sociálního pracovníka. Do mé pracovní náplně patří výkon sociálních šetření u žadatelů o přijetí do pobytových služeb tj. domovů pro seniory, jejichž zřizovatelem je Městská část Praha 10. Dále poskytuji odborné sociální poradenství a vyřizuji agendu sociálních pohrbů.

2) Jak dlouho vykonáváte tuto práci? Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Na sociálním odboru Úřadu městské části Praha 10 pracuji již 30 let. Moje vzdělání je středoškolské – mám vystudované gymnázium a střední školu sociálně-právní.

3) Jak dlouho působíte v sociální oblasti a vždycky jste pracovala s danou cílovou skupinou?

V sociální oblasti působím celý svůj profesní život, tedy více jak 30 let. Vždycky jsem pracovala s cílovou skupinou seniorů nebo s osobami zdravotně postiženými. Nikdy jsem neměla zájem pracovat na oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

4) V rámci své profese se setkáváte se žadateli o přijetí do pobytové služby.

Nejdříve bych chtěla upřesnit, jakým způsobem probíhá proces přijímání žadatelů o pobytové služby do domovů pro seniory, jejichž zřizovatelem je Městská část Praha 10. Jedná se celkem o tři zařízení, kde se poskytují sociální služby: domov pro seniory, domov se zvláštním režimem a odlehčovací služby. Žadatel si podává žádost v konkrétním domově, následně je realizováno sociální šetření sociálním pracovníkem domova a sociálním pracovníkem odboru sociálního ÚMČ Praha 10. Situaci žadatele projedná hodnotící pracovní skupina, která je složená z pracovníků domova, sociálních pracovníků ÚMČ Praha 10. Komise předá své stanovisko k jednotlivé žádosti řediteli příspěvkové organizace, který v konečné fázi rozhodne o žádosti.

Pro lepší orientaci bych chtěla upřesnit celkovou kapacitu pobytových služeb zřízených MČ Praha 10, která činí 182 lůžek (96 lůžek domov pro seniory, 68 lůžek domov se zvláštním režimem, 18 lůžek odlehčovací služba). O obsazení odlehčovacích lůžek si rozhoduje ředitel příspěvkové organizace sám dle svých potřeb a aktuální obsazenosti.

V rámci sociálních šetření se setkávám se žadateli, kteří si žádost dávají z perspektivního hlediska tzv. do budoucna až po ty, co jsou již zcela odkázáni na pomoc druhé osoby a nejsou schopni žít bez pomoci. Nedokážu přesně sdělit, kolik žadatelů si žádost podává tzv. do budoucna a kolik žadatelů, kdy to vyžaduje jejich aktuální situace. Odhaduji tak, že tyto důvody jsou zastoupeny stejným dílem – 50:50. Nicméně považuji za vhodné zmínit vysvětlit, že je rozdíl, když si podá žádost senior z preventivních důvodů, které mu je 80 a více let a jeho rodinné a bytové zázemí není stabilní, než když si podá žádost žadatel mladšího seniorského věku se stabilním zázemím. Situaci staršího seniora se snažíme posoudit kladně, neboť ve vysokém věku se situace jedince může změnit každou nemocí.

Jak jsem již řekla dříve, jinak hodnotíme žádost seniora, který si podává žádost z perspektivních důvodů a věkově spadá do kategorie mladších seniorů, čili méně než 70 let a má dobré zázemí a bytové podmínky. V tomto případě se snažíme mu vysvětlit princip služby domova pro seniory a odkázat ho na terénní služby. Pokud přesto trvá na své podané žádosti, žádost je odmítnuta s odůvodněním, že žadatel nespadá do cílové skupiny poskytované služby.

5) Jaký typ klientů je přijímán do pobytových zařízení?

Snažím se ve spolupráci se sociální pracovníci domova zajistit, aby do domova byli přijati ti, kteří si to ještě tzv. „užijí“. Není smyslem domova pro seniory, aby suploval zdravotnické zařízení. Pokud klient potřebuje 24 hodinovou ošetrovatelskou péči, měl by být umístěn tam, kde se mu takové péče dostane. Domov jako sociální služba nemá vytvořené podmínky, aby suploval nemocnici, tedy poskytovatele zdravotní péče. V domově je sice zaměstnán střední zdravotnický personál, ten ale činí jen základní úkony. Musíte si uvědomit, že když jste také nemocní a potřebujete zdravotní péči, jdete do nemocnice a nezůstáváte doma bez odborné péče.

Situace v této oblasti je trochu schizofrenní. Nemocnice jsou tlačeny zdravotními pojišťovnami, že mohou poskytovat dlouhodobou péči maximálně v délce 3 měsíců a potom by již měl být pacient propuštěn do domácí péče. Tato lhůta může být prodloužena na základě nepříznivého zdravotního stavu, indikace primáře oddělení a schválení revizního lékaře pojišťovny. Nicméně se nedaří dle aktuálních potřeb sehnat volné lůžko v pobytových službách. Často je situace řešena tak, žadatel si podá žádost do domova s tím, že pokud se jeho zdravotní stav zlepší a bude volné lůžko, může být přijat do domova. Pojišťovnám pak stačí, že pacient má podanou žádost do domova. Netrvají na jeho umístění v domově a péči ve zdravotnickém zařízení nakonec nemocnici uhradí.

Zastávám názor, že nemá smysl přijmout žadatele, který není schopen účastnit se aktivit v domově. Pokud je pacient pouze ležící, který nevnímá okolí, postrádá jeho přemístění do domova smysl. Je to zbytečná zátěž pro něho, ale i pro domov jako takový. Domovy pro seniory často disponují jen dvoulůžkovými pokoji. Je třeba vnímat situaci jako celek. Žadatel je také posuzován, zda by se hodil ke spolubydlícímu, u kterého je volné lůžko. Je třeba přemýšlet, aby si spolubydlící tzv. sedli. Je třeba se zamyslet nad tím, jak by se Vám líbilo sdílet pokoj se spolubydlícím, který nevnímá své okolí a potřebuje vyšší zdravotní péči. Domovy pro seniory by neměly být odkladištěm nemohoucích lidí a ani nejsou technicky či personálně vybaveny na zajištění plné péče o takto nemohoucího klienta.

Nicméně takového pacienta, žadatele není možné odmítnout. Daný žadatel splňuje kritéria pro přijetí do domova, neboť není schopen žít ve svém domově a potřebuje 24 hodinovou péči. Takovou žádost zpravidla však jen prošetříme a odložíme rozhodnutí ji na později. Čekáme, jak se stav pacienta vyvine. Tato situace nastává zpravidla, když je žádost do domova podávána přímo z nemocnice.

Jiná situace nastane, když se klient domova stane nemohoucím, ležícím, až v zařízení na základě přirozeného úbytku svých sil a nepotřebují zdravotní péči nemocnice. To je zcela přirozený jev a v takovém případě je péče domova zcela na místě.

6) Myslíte si, že došlo k nějaké změně v přijímání žadatelů? Pozorujete nějaký posun ve stanovených kritériích pro kladné posouzení žádosti?

Určitě ano. V roce 2012 a 2013 městská část, tedy Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci v Praze 10, nově otevíralo 2 domovy pro seniory. Bylo třeba naplnit jejich kapacitu. Do domova tak byli přijati žadatelé, kteří nebyli zcela odkázáni na péči druhé osoby. Tehdy jsme hlavně brali ohled na bytové podmínky (bariérovost), sociální situaci žadatele (osamělost, odloučení od rodiny). Pokud byl žadatel částečně soběstačný i přesto byl přijat.

Nicméně dnes je situace zcela odlišná, neboť téměř všichni žadatelé zcela splňují základní podmínky, a to potřeba 24hodinové péče, kterou nelze zajistit jiným způsobem než pobytem v domově pro seniory. Většina žadatelů je imobilních nebo mají nějaký pohyblivý handicap, nezvládnout být již doma a terénní služby nepokryjí zajištění jejich potřeb.

Průměrná věková kategorie žadatelů je cca 70 – 80 let. Přicházejí do seniorského věku populačně silné ročníky a volných kapacit v pobytových službách je málo.

7) Kolik sociálních šetření za rok zrealizujete v rámci své agendy a kolik žadatelů splňuje kritéria pro přijetí? Kolika žadatelům bylo vyhověno v jejich žádosti a skutečně byli přijati?

Průměrně ročně se účastním cca 220 – 300 sociálních šetření. Za rok 2016 jsem prošetřila 257 žádostí o přijetí do domova. Troufám si říct, že většina žadatelů splňuje zcela podmínky pro přijetí do domova. Počet odmítnutých žádostí z důvodu nesplnění podmínek odhaduji na pouhé jednotky.

8) Jak probíhal proces přijímání žadatelů o domov před rokem 2006 (před účinností zákona č. 108/2006 Sb.)? Byly stanoveny podmínky pro přijímání žadatelů jinak?

Proces přijímání žadatelů probíhal odlišně. Dříve si senioři podávali žádosti na Magistrát hl. m. Prahy, který evidoval žádosti všech Pražanů. Žádost se podávala prostřednictvím úřadů městských částí v místě bydliště žadatele. Úřad městské části provedl sociální šetření a dokumentaci zaslal na magistrát. Ten pak následně vydal rozhodnutí o zařazení do pořadníku čekatelů, kde uvedl konkrétní domov. Někdy se stávalo, že magistrát požádal o aktuální prošetření žádosti. Žadatel si mohl vybrat ze dvou domovů pro seniory. Žadatel průměrně čekal 3 roky na přijetí do domova. Když se uvolnila kapacita, byl domovem vyzván k nástupu. Mohl 2x požádat o odklad nástupu, pokud požádal o odklad potřeby, byla jeho žádost vyřazena z pořadníku.

Žádost o zařazení do pořadníku čekatelů na přijetí do pražských domovů si mohl podat i občan, který nežil v Praze. Nicméně musela být uzavřena dohoda s krajem, ze kterého pocházel žadatel, o výměně lůžka a domov musel prohlásit, že nebude požadovat úhradu za péči na hl. m. Praze.

9) Byla v minulosti zkoumána míra potřebnosti žadatele o přijetí do domova pro seniory?

I v minulosti byla zkoumána míra potřebnosti. Byl brán zřetel na situaci žadatele, zda skutečně danou službu potřebuje. Tento princip je stejný v každém období. Nicméně může dojít k situaci, že podmínky nejsou tak striktně dodržovány, a to za předpokladu potřeby obsadit volnou kapacitu domova. Tato situace nastává zpravidla, když je otevřen nový domov a je třeba rychle naplnit jeho kapacitu. K těmto případům však dochází velmi zřídka. Tato situace nastala například v roce 2012 a 2013, kdy na území MČ Praha 10 byly otevřeny dva nové domovy pro seniory. Dnes poptávka po pobytových službách roste geometrickou řadou a volných lůžek není k dispozici tolik, aby uspokojily všechny žadatele. Často tedy dochází k situacím, že jeden žadatel má podáno několik žádostí do různých domovů a čeká na tzv. výhru, kde se zrovna uvolní lůžko. Domovy pro seniory evidují dlouhé seznamy žadatelů a průběžně musí kontrolovat jejich aktuálnost.

Často vyřizují telefonáty příbuzných, kteří chtějí rychle mít svého blízkého. Obvolávají jednotlivé domovy, sociální odbory a snaží se nalézt volné místo pro svého blízkého. Přejí si, abych zajistila volné lůžko. Jenže toto není v mých silách. Na toto odpovídám slovy, a to mám „vyhodit nějakého klienta z domova?“ V rámci jednání hodnotící pracovní skupiny vydáváme doporučující stanovisko řediteli domova, který z žadatelů se nachází v nejsložitější situaci. Tohle rozhodnutí mi někdy připomíná rozhodnutí z románu *Sophiina volba* od Wiliama Styrona. Všichni jsou potřební, jejich příběhy by se daly psát přes kopírák. Pak už rozhodují okolnosti jako např. doba podání žádosti jako věk, bydliště, žadatele apod.

10) Který způsob řešení žádosti se Vám jeví jako efektivnější? (stávající model nebo model před rokem 2006)

Z mého pohledu se mi jeví, že dnešní zákonná úprava je lepší. A to jak z pohledu seniora, který si může podat žádosti do domovů, kolik chce. Tak i pro samotného poskytovatele služeb, který si stanoví své podmínky pro přijetí domova. Veškerou dokumentaci žadatelů má k dispozici poskytovatel a není pod tlakem několika institucí na jednou.

Dřívější systém byl méně pružný. Neposkytoval žadatelům takovou svobodu při výběru domova, jako je tomu dnes. O žádosti nerozhodoval poskytovatel, ale kraj.

Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Zvonková

1) Jak dlouho pracujete na této pozici? Je to Vaše první zaměstnání?

Na pozici sociálního pracovníka v domově pro seniory Zvonková působím již 3 roky, nastoupila jsem 11. 11. 2013, ihned po absolvování svého magisterského studia. Je to moje první zaměstnání, avšak při studiu sociální práce, jsem osm měsíců působila jako dobrovolník v přímé péči o klienty.

2) Co Vás na Vaší práci baví?

Jedná se o variabilní práci, kde si můžu organizovat svůj pracovní čas. V rámci domova občas pomáhám pracovníkům v přímé péči při aktivitách se seniory, když potřebuji udělat papíry, mohu se zavřít ve své kanceláři. Velkým přínosem pro mě je, že setkávám s lidmi z různých prostředí a jejich životní osudy jsou zajímavé. Člověk se tak dostane k informacím, o kterých ani neměl ponětí.

3) Vyhovuje Vám cílová skupina?

Práce s danou cílovou skupinou mi vyhovuje. Neměnila bych. Senioři jsou pro mě partneři, vždy se domluvíme, co je potřeba. Již za dob svých studií jsem působila jako dobrovolník v domově pro seniory. Mám ráda, když si s nimi můžu popovídat, zajímají mě jejich zkušenosti.

4) Co považujete za nejtěžší?

Na svém pracovišti jsem spokojená a práce mě baví, avšak za největší problém považuji přebujelost administrativy. Lidský osud a život člověka, občas nelze zanést do předem daných kolonek. Evidence je složitá, např. evidujeme potencionální zájemce, kteří se nezávazně přijdou podívat do domova a zeptat se, jak to chodí. Víím, že dokumentace je důležitá a koneckonců chrání nás, jako poskytovatele služby v případě, že dojde k nějaké stížnosti. Nicméně pozoruji, že administrativa narůstá.

Za dalším úskalí své profese považuji, agendu související s přijetím žadatelů do domova. Tento úkon, je náročný pro obě strany, jak pro mě, tak pro samotného uživatele služby. Vždy záleží na tom, o jakou osobu jde, z jakého prostředí pochází, co od služby očekává, jak vnímá nástup do domova a zda se svojí situací vyrovnává. Při nástupu je třeba vyřídit mnoho věcí (seznámení s domovem, jeho pracovníky, podpis smlouvy, nastavení individuálních plánů). Mnohdy se liší představa uživatelů a jejich rodin o způsobu poskytování služby. Domnívají se, že když v domově má být 24hodinová péče, že jejich otec či matka by neměli být bez dozoru sami na pokoji. Dožadují se trvalého dohledu. Vysvětlujeme jim, že domov pro seniory není nemocnice, ale domov.

5) V čem spatřujete smysl Vaší práce?

Mám radost, když mohu pomoci lidem s jejich osudem, i když situace na poli dostupnosti volné kapacity pro seniory začíná být alarmující. Mě však často stačí, když mohu pomoci vlídným slovem a radou, jak by se situace žadatelů dala vylepšit, třeba jen odkázáním na terénní službu.

Uvědomuji si, že lůžkových kapacit je v rámci hl. m. Prahy málo a zájemců o pobytové služby mnohonásobně více, avšak ne všichni žadatelé o přijetí do domova, danou službu potřebují. Jen neznají všechny možnosti, jak by se dala jejich situace řešit. Mám ráda, když se podaří přijetí žadatele do domova. Délka průměrné čekací doby v našem domově je cca 1 rok, avšak to je u tzv. potřebných žadatelů. Některé žádosti mám v evidenci i déle než jeden rok, jedná se však o takové žádosti, kdy míra potřeba přijetí žadatele

o službu není akutní. Vždy zkoumáme míru potřebnosti, míru závislosti žadatele na jeho péči druhých osob. Většina klientů je imobilních, často se stává, že domova přicházejí klienti přímo z léčebny dlouhodobě nemocných. K nám je domova přijímán vždy ten, kdo je zcela závislý na péči druhé osoby a potřebuje 24 hodinovou péči. Žádosti žadatelů, které se jejich potřeby dají vyřešit prostřednictvím terénních služeb, odmítáme a doporučujeme jim nabídky terénních poskytovatelů sociálních služeb.

6) Jaké úkoly/činnosti nejvíce řešíte na Vaší pracovní pozici?

Hlavním předmětem náplně mé pracovní činnosti proces vyřizování žádostí žadatelů o přijetí do domova, docházím na sociální šetření k žadatelům. Účastním se jednání pracovních skupin, které dávají své stanovisko k jednotlivým žádostem. V případě, že je žádost žadatele kladně posouzena a on je přijat do domova, seznamuji seniora s chodem našeho zařízení a provádím administrativní úkony s tím spojené (např. uzavření smlouvy o poskytování sociální služby, poskytnutí souhlasů pro různé účely, jako např. fotografování, práce s praktikanty, dobrovolníky atd.).

Menší mírou je zastoupena práce přímo s uživateli služby. Jejich sociální situace byla vlastně vyřešena přijetím do domova, takže jejich osudy řeším pouze okrajově. Uživatelé služby tak nejvíce přicházejí do styku s ošetřujícím personálem, s jejich tzv. klíčovým pracovníkem a či aktivizačními pracovníky. Moje role přichází v okamžiku, pokud je potřeba zařídit, např. podání žádosti o zvýšení příspěvku na péči. Nicméně uživatelům služby, zajišťuji nákup léků a měsíčních plateb. Seniori mi nechávají měsíčně určitou hotovost na depozitu a já jim z toho hradím věci, které potřebují.

Kromě jiného moje práce je spojena s velkým množstvím administrativních úkonů, vedením jednoduchého účetnictví o hotovostech, které mám v depozitech, zpracování podkladů pro ekonomy organizace (přehled o platbách a nedoplatecích), zpracováním různých statistik. Hlavní díl mé administrativy tvoří administrativa spojená s nástupem uživatele do domova.

Další významnou část mé pracovní náplně je jednání se zájemci o službu, a to jak na osobní, ale i telefonické a písemné úrovni. V případě, že nestačí příjem klienta na pokrytí jeho v plateb, jednám pak s jeho rodinným příslušníky či jeho blízkými o jejich spoluúčasti na úhradách za služby.

7) Domníváte se, že došlo k nějakému posunu při přijímání klientů?

Z dlouhodobého hlediska nemohu posoudit, zda došlo k nějaké změně. Do domova pro seniory jsem nastoupila v roce 2013, když se nově otevíral. Vedoucí domova pro seniory mě informovala, že v roce 2012 došlo k transformaci služeb poskytovaných v objektu Zvonková. Do roku 2012 objekt sloužil pro účely domova se zvláštním režimem a jako dům s byty zvláštního určení. Vzhledem k tomu, že nájemníci bytových jednotek dožívali a již tehdy bylo zřejmé, že bude stále větší zájem o pobytové sociální služby, došlo k rozhodnutí, že bytové jednotky budou postupně přebudovávány na pokoje sociální služby domov pro seniory. Jak již jsem řekla i přesto evidujeme vysoký počet žádostí. Například v loňské roce se uvolnila pouze 2 lůžka.

Rozhovor s aktivizačním pracovníkem domova pro seniory Zvonková

1) Jak dlouho v domově pracujete? Jaké máte dosažené vzdělání?

V organizaci jsem zaměstnaná již dva roky. Není to moje první zaměstnání. Dříve jsem působila také v domově pro seniory na stejné pozici. Jednalo se však o zcela typově jiné zařízení. Mám absolvovaný 200 hodinový kurz pracovníka v sociálních službách. Mám ukončené středoškolské vzdělání v oboru sociálně-právní. V současné době si dokončuji vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce, studuji na soukromé vysoké škole, jedná s pobočkou Vysoké školy zdravotnictví a sociální práce sv. Alžbety. Dojíždím do Příbrami.

2) Kolik aktivizačních pracovníků v organizaci působí?

Domov pro seniory Zvonková má 4 tabulková místa aktivizačních pracovníků. Avšak v současné době¹⁰ je situace taková, že jsem tu sama. V tomto období jedeme na tzv. nouzový režim. Dvě kolegyně jsou na mateřské dovolené a jedna je v dlouhodobé pracovní neschopnosti. Nyní je pro mě situace moc těžká, protože dokončuji školu a současně se musím více věnovat našim seniorům. Teď mi pomáhají kolegyně z přímé péče, ale i sociální pracovníci domova. Začátkem tohoto týdne jsem se dozvěděla, že by měla nastoupit nová kolegyně, která tu již dříve pracovala. Tím by se situace stabilizovala. Pokud by byl domov 100% personálně zajištěn, na každé oddělení (domov pro seniory a domov se zvláštním režimem), tak bychom působily dvě na každém oddělení.

3) Jaká je Vaše pracovní náplň? Co jaké činnosti vykonáváte?

Jsem aktivizačním pracovníkem. V současné době jsem dost unavená, protože jsem zde na všechno sama. Za standardní situace pracuji pouze s klienty z oddělení se zvláštním režimem. Některé činnosti se však prolínají a dají se skloubit s běžnými klienty.

4) Baví Vaše zaměstnání?

Ano, zaměstnání mě baví, práce mě naplňuje. Mám ráda, když se podaří, že klient rozkvetne, když ho přesvědčím, že je třeba, aby měl zájem a nebyl apatický. To je pro mě výhra a největší zadostiučinění.

5) Co považujete za nejtěžší ve Vaší profesi?

Nedokážu říct, co je nejtěžší. O tom jsem takto nikdy neuvažovala. Moje práce mě baví, i když teď se nacházíme v personálně složité situaci a práce je poměrně hodně, ale dá se to zvládnout. Víte, moje práce mě baví. Je to tvůrčí práce, při které se člověk může realizovat a tato práce má pro mě smysl. Nicméně asi je nejtěžší naučit se trpělivosti a mít dostatek energie pro další den a pro další činnost.

6) Máte dostatečné pracovní podmínky, zázemí pro Vaši činnost?

Ano, materiálně je naše zařízení perfektně vybavené. Máme k dispozici reminiscenční místnost, společenskou místnost, klub pro seniory, kde je k dispozici kuchyňská linka a můžeme si zde připravovat tradiční pokrmy, k dispozici je zde keramická a výtvarná dílna. Je zde modlitební místnost, kam dochází farář. Pravidelně slouží mše a na mše sem chodí i lidé z blízkého okolí. Jediné, čeho je nedostatek, jsou kolegové. Jsem na všechno sama. Přípravu

¹⁰ únor 2017

na jednotlivé terapie si musím dělat doma. Například syn mi pomáhá stahovat různé písničky z internetu, které pak pouštím seniorům v rámci reminiscenční terapie.

7) Co by se dalo zlepšit?

Personální politika. Jinak asi nic.

8) Jaké vzdělávací a aktivizační činnosti DS Zvonková nabízí? S jakými metodami pracujete?

Nabízíme a realizujeme mnoho aktivit, ale nejde však o vzdělávací činnosti v pravém slova smyslu. Výhradně realizujeme aktivizační činnosti, jako jsou různé terapie: muzikoterapie, arteterapie, reminiscenční terapie, trénování paměti. Provozujeme keramickou dílnu, šicí dílnu. Můžeme však hovořit například o edukačních činnostech, když naučíme klientku, jak používat šicí stroj nebo když v rámci tanečních sezení naučíme naše seniory valčík. V rámci výtvarné dílny se snažíme klienty zapojit tak, aby si procvičili jemnou motoriku. Výtvarné výrobky pak prodáváme při různých příležitostech jako je například Den seniorů CSOP nebo při veletrhu sociálních a návazných služeb. Senioři jsou rádi, že mohou přispět svoji činností a že jsou ještě užiteční.

V rámci reminiscenční terapie provozujeme Dámský klub, kam dochází pravidelně asi 10 klientek, bavíme se o různých receptech, jak se co a kde vařilo, shromažďují informace o módě. Někdy samy klientky donesou předměty vhodné pro téma, které zrovna probíráme. Chtěla bych zavést ještě Pánský klub. Několik klientů o jeho založení projevilo zájem, ale v současné době to není v našich personálních možnostech, až se situace stabilizuje, budu se tomu věnovat.

S každým klientem mám vypracovaný ergoterapeutický plán, kde je uvedeno, o jaké aktivity projevuje zájem, čeho chce ještě dosáhnout. Každý, kdo sem nově nastoupí, je požádán, aby napsal svůj životopis, kde uvede svůj životní příběh, jeho záliby, vzdělání, jaké zaměstnání dříve vykonával. Podle toho přizpůsobujeme nabídku realizovaných aktivit.

Dále u některých klientů realizujeme individuální aktivity, a to v případě, když jsou imobilní a nevycházejí z pokoje nebo jsou nemocní a jejich stav jim nedovoluje opustit pokoj. Individuální aktivizace probíhá dle aktuálního stavu konkrétního klienta a jeho přáních, někdy s klientkou jen laskají nehty, někdy si povídáme a někdy jí předčítám z knihy.

V domově také realizujeme společenské akce spojené s určitými výročími, např. 22. 2. tu budeme mít Masopust. Společně se seniory připravují výzdobu domova a masky.

9) Mají klienti o nabízené aktivity zájem? Přemlouváte je do aktivit nebo je sami vyhledávají?

Klienty nijak nepřemlouváme je. Je to vždy o jejich rozhodnutí, zda na aktivitu přijdu. Každý den ráno seniory obejdu a sdělují jim, jaké aktivity se v daný den konají. Činnosti probíhají jak dopoledne, tak i odpoledne. O odpolední činnosti, už není takový zájem. Senioři, už jsou většinou unavení a chtějí být na pokojích.

10) Jaké používáte pomůcky? Jak probíhá Vaše příprava?

Jak jsem řekla, teď si musím dělat přípravy doma, protože bych to jinak nestihla. Pracuji na celý úvazek od 8.00 hodin do 16.00 hodin. Každý pátek máme pravidelnou poradou, při které s vedoucí domova projednávám program aktivit na další týden. Vždy se snažíme, aby si v něm našel každý to, co ho zajímá. Používám různé hry, výstřižky z časopisů, internet. Máme zpracované postupy, jak realizujeme jednotlivé aktivity. Protože se nám v minulosti stávalo,

že klienti vyžadovali, abychom aktivitu dělali tak, jak to dělala moje předchůdkyně. Takových postupů na realizaci aktivity musím zpracovat šest za rok. Nyní jsem však v takové situaci, že si musím dělat své přípravy doma, např. na muzikoterapii – tzv. hudební odpoledne, kdy senioři poslouchají písničky na určité téma, např. z 30. let 20. století, si musím písničky stahovat doma z internetu a připravovat si k nim texty a obrázky jejich interpretů.

11) Organizuje DS Zvonková, nějaké externí akce, docházejí k Vám externisté?

Ano, využíváme aktivity různých neziskových organizací. Využíváme je, když chceme zorganizovat nějakou přednášku, např. v minulém měsíci jsme zde měli přednášku o sovách a dravých ptácích. Spolupracujeme se sousední mateřskou školkou. Jednou za čas seniorům přijdou děti zazpívat. Blíže však s nimi nespolupracujeme.

12) Vydáváte si, zde nějaký interní časopis?

Ano, je to občasník. S názvem Zvoneček. Píší do něj i někteří obyvatelé domova, jsou zde články o chodu domova, co je nového v organizaci CSOP atd.

13) Využíváte práci dobrovolníků?

Ano, pomoci dobrovolníku využíváme. Využíváme neziskové organizace Protěž, která sdružuje dobrovolníky. Dobrovolníci k nám docházejí předčítat seniorům atd.

Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Hagibor

1) Jak dlouho pracujete na této pozici? Je to Vaše první zaměstnání?

V domově pracuji již dva roky. Není to mé první zaměstnání. Dříve jsem pracovala v Centru sociálních služeb na Praze 2, jako metodický pracovník v sociálních službách, ale de facto jsem se věnovala sociální práci.

2) Co Vás na Vaší práci baví?

To není jednoduchá odpověď. Baví mě všechno, jinak bych to nedělala. Má práce není stereotypní, nabízí mi jistou akčnost. Přináší mi mnoho, setkávám se spousty věcmi a informacemi, se kterými bych se jinak nesetkala. Středobodem mé práce je člověk, osoba jako taková, ovlivňujeme se navzájem, ať již vědomě či nevědomě.

3) Vyhovuje Vám cílová skupina, se kterou pracujete?

Ano, práce s danou cílovou skupinou mi vyhovuje. Během svého studia jsem chtěla pracovat s dětmi. Dostala jsem však práci v Centru sociálních služeb na Praze, které poskytuje sociální služby pro seniory. Nicméně musím konstatovat, že jsem změnila názor. Senioři jsou otevřená skupina, dozvím se od nich spoustu věcí. Je pro mě velkou motivací pro další práci, když mi poděkují. Umí být vděční. Mám radost, když mohu pomoci. Chápu, že sociální pracovník nemůže od svých klientů očekávat vděčnost, ale poděkování od klienta mi přináší radost a posílení vědomí, že to co dělám, je dobré a není marné.

Uživatelé naší služby vědí, proč tu jsou a vědí, že naší službu potřebují. S tímto vědomím se nám snáze pracuje, neboť si klient uvědomuje svoji situaci. Reálně vyhodnotí svoji situaci. Senioři vědí, že se jim snažíme pomoci s jejich situací, že již potřebují pomoc a že nezvládnou být doma sami. Samozřejmě, pak jsou tu případy, že ne každý klient je zde sám za sebe. Nicméně, tyto případy jsou v našem domově zcela ojedinělé, s ohledem na typ naší klientely.

4) Co považujete za nejtěžší na své práci?

To se nedá vyjádřit jedním slovem. Pokládáte mi filosofické otázky.

Nedá se říci, že by to byly mezilidské vztahy, jak by si někdo myslel. Naše služba má specifickou klientu, jsou ti, co přežili holocaust. Naši klienti se nezabývají malichernostmi, řeší jen důležité věci pro život. Středobodem našeho zařízení je víra – judaismus. Jeho hlavní myšlenkou je úcta ke stáří. Stáří přináší moudrost a staré osoby požívají v judaismu velké vážnosti. Rodiny a blízcí klientů s námi spolupracují. Nesetkala jsem se s jejich negativním přístupem.

Na otázku, co považujete za nejtěžší, lze odpovědět ve dvou rovinách. Pokud se zaměřila na osobní rovinu, tak se jedná o emoční tlak. Ve své profesi se velmi často setkávám se smrtí, která je pro každého z nás bolestná. Ukočirovat své city je někdy problém. Od Nového roku odešlo v našem domově tzv. na druhý břeh 9 lidí. To je poměrně dost velké číslo. V loňském roce to tak nebylo. Důsledně se snažím zachovávat si hranice mezi pracovním a osobním životem. Snažím si to tak nepřipouštět k tělu. Mám své mantinely.

Druhá rovina mé odpovědi je profesní stránka věci. Někdy pociťuji tlak od zřizovatele domova, tj. od Židovské obce. Hodně nám zasahují do naší práce, jako sociální pracovník mohu ze své pozice ovlivnit dost málo věcí. Pokud se však člověk smíří s tímto přístupem, tak je to práce dobrá. Nemohu si stěžovat, podmínky pro práci mám dobré. Máme dobré zacházení a zázemí. V rámci své pracovní náplně se skutečně věnujeme jen sociální práci. V některých zařízeních sociální pracovníci připravují podklady pro účetní, vybírají platby od klientů. Tady

je to důsledně oddělené a tyto úkony vykonává pokladní nebo ekonomické oddělení. S penězi klientů nepřijdu vůbec do styku. Tyto úkony jsem vykonávala ve svém předešlém zaměstnání a mělo vliv na vzájemný vztah klienta a mě jako sociálního pracovníka. Klienti nás občas brali tak, to jsou ti, co jen vybírají peníze. Nebrali nás jako sociální pracovníky, kteří jim pomáhají. Současně nemohu říci, že bych svoji práci nestíhala. Mám na starosti kolem 50 klientů. Práce je dost, ale když si zorganizuji, dá se to ustát. Uvědomuji si, že v jiných zařízeních je to mnohem těžší. Jsem vděčná za to, že je to tady tak nastaveno a že mohu věnovat jen sociální práci.

5) V čem spatřujete smysl Vaší práce?

Celý život vše co dělám, dělám na maximum. Vyznávám heslo „Co nechceš, aby jiní dělali Tobě, nečiň druhým.“ Tato práce mě obohacuje a naplňuje mě. V našem zařízení se řídíme zásadami judaismu. Klienti našeho domova přežili holocaust. To mluví za vše. Pomáháme jim v konečné fázi jejich života, snažíme se jim ulehčit jejich odchod z tohoto světa. Prošli si velkým traumatem, nepřipomínáme jim to. Pokud chtějí o svém traumatu mluvit, necháme je, snažím se jim pomoci, co zrovna potřebují. Třeba i jen vlídným slovem.

6) Jaké úkoly/činnosti nejvíce řešíte na Vaší pracovní pozici?

Nejčastěji poskytují informace zájemcům o naši službu. Provádím sociální šetření. Vyřizují různé administrativní úkony – podávání žádostí o různé příspěvky pro klienty, žádosti o zdravotní pomůcky. Pochůzky pro klienty. Majetkové záležitosti klientů nebo vyřizování pozůstalostí.

Zajišťuji zprostředkování kontaktů se společenským prostředím, např. klienty doprovázím na kulturní akce, které jsou pořádané mimo náš domov. Většina našich klientů potřebuje doprovod, používají oporu hole, používají pojízdná chodítka nebo invalidní vozíky.

Pravidelně se účastním velkých porad multidisciplinárního týmu. Tým je složen ze všech profesí domova, které se podílejí na péči o klienty, tj. lékař, vrchní sestra, sociální pracovník, manažer domova, ředitel domova, ergoterapeut, aktivizační pracovník. Naš domov je rozdělen na 4 oddělení, porada se koná vždy jednou za měsíc pro každé oddělení. Fakticky jsou však porady svolávány jednou týdně, pro každé oddělení zvlášť.

Dále se podílím na zavádění paliativní péče v našem domově. Naše organizace začala spolupracovat s mobilním hospicem Cesta domů¹¹. Dochází k nám jejich lékař, specialista na paliativní medicínu¹². Můžeme s nimi konzultovat otázky spojené s paliativní péčí. Naším záměrem není vybudovat hospic, ale abychom byli schopni poskytnout potřebnou péči naši klientům, kteří se ocitnou v terminálním stadiu¹³. Nechceme, aby umírali mimo naše zařízení. U nás se cítí bezpečně a každý převoz pacienta, zvláště v této životně etapě je nesmírně náročný a rozporuplný. Takže naše organizace, tedy já vlastně poskytuji sociální poradenství i blízkým a rodinným příslušníkům našich klientů, pomáhám jim vyřizovat pozůstalost, zajištění pohřbu apod.

7) Co by se dalo zlepšit?

Ve svém zaměstnání jsem spokojená. Svoji práci zvládám. Setkávám se s tlaky ze shora. Jsou věci, které nemohu ovlivnit a to prostě nezměním. Nicméně zázemí pro moji práci mám dobré,

¹¹ Cesta domů je organizace působící na území hl. m. Prahy, která provozuje mobilní hospic.

¹² Paliativní medicína se zabývá léčbou nevléčitelně nemocných různých diagnóz se snahou o dosažení nejlepší možné kvality jejich života.

¹³ Terminální stadium je poslední etapa života umírajícího, když už veškerá medicínská péče selhala a uzdravení jedince není možné.

mám pěknou kancelář. Když jsme s kolegyní požádali, aby nám vymalovali kancelář, nebyl to problém. Nicméně pokud bych měla říci, co by se obecně dalo zlepšit, je určitě platové ohodnocení sociálních pracovníků a naše postavení.

Současně se domnívám, že senioři jako takový jsou často opomíjenou skupinou. Často se na ně hledí s despektem, ačkoliv bychom si z jejich zkušenosti měli brát příklad a poučení. Jednou také budeme staří.

8) S jakými metodami pracujete?

Především vykonávám sociální šetření u zájemců o sociální službu. Je to důkladné šetření, při kterém zjišťuji celkovou sociální a životní situaci žadatele o službu. Šetření průměrně trvá hodinu až hodinu a půl. Zpracovávám životopis klienta, zjišťuji jeho záliby, z jakého prostředí pochází, jaké potřeby má, jaký je jeho zdravotní stav.

V naší organizaci uplatňujeme přístup biografického modelu péče¹⁴. Klienta vnímáme jako celek, se všemi jeho vlastnostmi a rituály. Respektujeme jeho osobnost a snažíme se vytvořit takové podmínky, aby se u nás cítil bezpečně a dobře.

9) Jaká je struktura vašich klientů? Jaký typ žadatele je přijímán do vaší služby?

Průměrný věk našich klientů je cca 90 let. Jedním z kritérií pro přijetí, že žadatel musí být členem Židovské obce a přežít holocaustu. Ostatní si také mohou podat žádost, ale přednost mají ti, co jsem před chvílí jmenovala. Vzhledem k tomu, že od 2. světové války uběhlo více jak 70 let, je to prosté. Naši klienti mají kolem věku 90 let.

10) Můžete říct, kolik máte v evidenci žadatelů a jaká je lhůta pro vyřízení žádosti?

Tyto údaje nemám dispozici. Všechny žádosti se evidují přímo na sociálním oddělení Židovské obce. Já mám pouze k dispozici jen ty žádosti, které mám prošetřit nebo, které jsou už schválené a žadatelé čekají na umístění. Takových žádostí mám u sebe asi 50. Ročně provedu asi 50 sociálních šetření. Nicméně toto číslo nemůžete brát za bernou minci. Naše cílová skupina je specifická, členů Židovské obce, kteří by splňovali podmínky pro přijetí je podstatně méně než v běžných domovech. Přijímání jsou skutečně jen ti, co přežili 2. světovou válku a proto takových žadatelů je již velmi málo. Průměrný věk odhaduji okolo 80 – 90 let. Průměrná délka čekací doby od kladného posouzení žádosti až po nastěhování žadatele do domova je cca 1 rok. Někdy je lhůta kratší. Dá se říci, že umístění žadatele je hodně o štěstí a souhře několika aktuální okolností: volné lůžko, schopnost žadatele v nejkratší době nastoupit (vyřízení všech administrativních a faktických záležitostí žadatele).

¹⁴ Metoda „Biopsychosociální model zdraví hledá souvislosti tělesných změn v kontextu životního příběhu starého člověka. Ve stáří je nesmírně důležitá psychosociální anamnéza. Jak senior své změny prožívá, jak hluboce ovlivňují jeho sociální situaci. Pro praxi to znamená nepodceňovat psychosociální souvislosti, které jsou ve stáří nesmírně významné pro motivační schopnosti seniora chtít dosáhnout zlepšení fyzického stavu“. (Klvetová, Dlabalová, 2008, str. 12).

11) Jaká bude cílová skupina, když už nikdo nebude splňovat podmínky?

Tak to přesně nevím. Toto nemám na starost. Předpokládám, že se domov otevře pro druhou generaci členů Židovské obce. Nicméně, neuspokojených žadatelů máme zatím dostatek a kapacita zařízení je plně obsazena.

12) Domníváte se, že došlo k nějakému posunu v typu přijímaných klientů?

Jistě. Je to obecně platná skutečnost. Náš domov byl otevřen v roce 2008, tehdy se nedařilo obsadit zcela kapacitu a tak byli přijímáni lidé, kteří by se sem dnes nedostali. Máme tady klientku, která je vlastně samostatná. Chodí sama na výstavy, nepotřebuje doprovod. Tehdy byla přijímána z toho důvodu, že měla bariérový byt a naše zařízení potřebovalo naplnit kapacitu. Dnes by bodovými kritérii na přijetí neprošla. Díky přetlaku žádostí jsou přijímáni skutečně ti žadatelé, kteří potřebují celodenní péči a jejich blízcí se o ně nemohou postarat. Čekací lhůta na přijetí je u nás rok až rok a půl. To je velmi dlouhá doba v životě 90. leté osoby. Nevím, kolik přesně máme v databázi podaných žádostí. Tato dokumentace je shromažďována na Židovské obci. Ke mně se žádost dostane, až když mám vykonat sociální šetření u žadatele. Záznam ze sociálního šetření pak předkládám sociální pracovníci na Židovské obci. Tam zasedá schvalovací komise. Jejími členy jsou mj. ředitel domova pro seniory, tajemník Židovské obce a já. Tajemník má nejvýznamnější slovo. Když je žadatel přijat, dokumentace jde s ním. Stávající složení našich uživatelů služby, že se jedná spíše o ženy, z 50% jsou to imobilní klienti. Většina z nich používá chodítko nebo invalidní vozík. Většina uživatelů služby má vysokoškolské vzdělání a mluví několika cizími jazyky.

13) Vyznáváte židovskou víru?

Nevěřím v judaismus. Nemá zde podmínkou, abychom vyznávali toto náboženství. Víra je čistě každého osobní věc.

Rozhovor s aktivizačním pracovníkem Domova pro seniory Hagibor

1) Jak dlouho v zařízení pracujete?

Pro Židovskou obec pracuji již 17 let. Dříve jsem působila v pobytovém zařízení v Praze na Letné. V roce 2008 se zrekonstruovala budova Hagiboru a od té doby tu jsem. Byla jsem u toho, když se pokládal základní stavební kámen při rekonstrukci. Ta budova má svou historii. Budova byla před druhou světovou válkou vybudována Židovskou obcí jako sirotčinec. Za války zde bylo seřadiště pro Židy ve smíšeném manželství, kteří byli deportováni do koncentračních táborů. Po druhé světové válce budova sloužila jako dětské oddělení Fakultní nemocnice Královské Vinohrady a teprve v 90. letech minulého století byla opět navracena Židovské obci. Několik našich klientů dokonce nastupovalo do transportu ze zdejšího místa. Zvláštní, jak je lidský osud nevyzpytatelný.

2) Jaké máte dosažené vzdělání?

Mám vystudovanou pedagogickou fakultu – speciální pedagogiku. Ale moje pracovní pozice se nazývá aktivizační terapeut.

3) Kolik aktivizačních pracovníků v organizaci působí?

V organizaci nás působí celkem 4 osoby. S tím, že dva moji kolegové tu činnost vykonávají na zkrácený úvazek. Mají jiné pracovní povinnosti – věnují se jiným projektům, které Židovská obec zajišťuje. Jeden kolega hraje na varhany v synagoze a druhá kolegyně má na starosti projekt Třígeneračního komunitního centra.¹⁵

4) Jaká je Vaše pracovní náplň? Co jaké činnosti vykonáváte?

Mojí hlavní pracovní náplní je aktivizace klientů a udržení jejich stávajících schopností. Pracuji na osmihodinový pracovní úvazek od pondělí do pátku. Každý pracovní den je jiný, který závisí na aktivitách, které se v našem domově v určitý den konají. Také mám na starosti individuální aktivizace, některých klientů. O realizaci individuálních terapií u jednotlivých klientů rozhoduje jejich zdravotní a psychický stav. Scházíme se na pravidelných poradách, při kterých řešíme, každého klienta zvlášť, co je pro něj důležité a co se v jeho životě událo. V jakém psychickém či fyzickém stavu se nachází a co by bylo vhodné, aby se jeho stav zlepšil, nebo alespoň zůstal v takovém stadiu, ve kterém k nám přišel.

Svůj pracovní den začínám v osm hodin ráno tím, že si musím přečíst hlášení, co se během mé nepřítomnosti v domově, abych mohla reagovat na aktuální situaci v domově. Pak máme pravidelnou poradou, od půl desáté do deseti hodin dopoledne provádím individuální aktivizaci. Od deseti hodin do čtvrt na dvanáct organizuji skupinové aktivizace. Po obědě dělám ještě jednu skupinovou aktivizaci, a to od 14 hodin až do čtvrt, ale někdy se to protáhne až do čtvrté.

¹⁵ Jedná se o projekt Židovské obce, která má snahu spojit všechny generace – děti, dospělé a seniory. Pořádá různé aktivity, kterých se zúčastní všichni – oslava židovských svátků, společenské akce, výlety. Projekt podporuje myšlenku judaismu, propaguje úctu u mladších generací ke stáří. Přínos starších pro mladé, který spočívá především jejich moudrosti a životní zkušenosti, kterou mohou senioři předat mladé generaci.

5) Baví Vaše zaměstnání?

Tuhle práci nemůže dělat někdo, kdo nemá rád práci s lidmi, se seniory. Nemůže ji vykonávat někdo, kdo není komunikativní. Pokud to někdo dělá jen pro peníze, tak se to dřív nebo později projeví. Jsou pak nespokojeni klienti, ale i ten dotyčný a z pozice odejde. Moje práce mě naplňuje jako člověka. Do své práce musím dát kus sebe sama. Rozhovory s klienty našeho domova jsou pro mě nesmírně obohacující. Naši klienti si na nic nehrajou, vše řeknou, jak s to myslí a neřeší blbosti. Jsou přímí a neřeší, jak se cítíte vy. Oni si prožili své a mají na to nárok. Na toto myšlení a chování plně sedí citát jednoho slavného českého herce, Jiřího Sováka: „*Já už jsem dost starý na to, abych říkal nahlas, co chci a co myslím.*“ Tohle přesně vystihuje povahu našich klientů. Oni přežili holocaust, mají to v hlavě srovnané, všechno Vám od plic řeknou, jak si to myslí a nedělají okolky. “

6) Co považujete za nejtěžší ve Vaší profesi?

Moje práce jako taková mě naplňuje a nedá se zrovna říct, co je nejtěžší. Důsledně odděluji svůj pracovní život od soukromého. Nicméně negativně pociťuji, když manažeři si honí svá ega a chtějí tvořit kariéru, ale v podstatě jim o klienta jako takového nejde. Tvoří se občas nesmyslné projekty a pravidla. To je demotivující.

Administrativu nepovažuji za to nejtěžší. Papíry, dokumentace je důležitá. Dokumentace chrání nás, jako pracovníky a z dokumentace se dozvím, co je pro konkrétního klienta důležité. Jaký je jeho zdravotní stav, potřeby. Z jakého prostředí k nám přišel, jaký je jeho osud. To nám hodně pomáhá, neboť v našem zařízení uplatňujeme biografický model péče.

Základním stavebním kamenem psychobiografického modelu je práce s biografií klienta, která není jenom sběrem informací o klientovi, ale mění základní postoj personálu vůči seniorovi. Hlavní myšlenkou této metody, je motto: „Rozhýbejte psychiku a rozhýbáte tělo.“ Snažím si s klientem vybudovat vztah, který založen na důvěře. Zním jeho osud, rodinnou historii, příbuzné, známé. Víím, z jakého prostředí pochází, co v minulosti dělal, jeho záliby, koníčky, jeho traumata. To mi pomáhá pochopit jeho psychický stav a mohu pak lépe reagovat na jeho nálady, potřeby.

Všichni naši klienti trpí posttraumatickým syndromem, je pro ně nesmírně důležitý pocit bezpečí a ten se dá vybudovat jen na vzájemné důvěře. Je to dlouhodobá práce, která mě však naplňuje a otevírá mi další rozměr pro můj osobní život.

7) Máte dostatečné pracovní podmínky, zázemí pro Vaši činnost?

Máme dobré zázemí pro naši činnost, a to po materiální a technické stránce. Domov je dotován z několika zdrojů. Nejvýznamnějšími donátory jsou německé fondy, jež jsou založené na odstranění válečných křivd způsobených na Židech v rámci holocaustu.

K budově přiléhá obrovská zahrada, kterou využíváme v dobrém počasí. V objektu se nachází plně vybavený koncertní sál, výtvarná dílna, internetová kavárna, na jednotlivých patrech jsou společenské místnosti, ve kterých jsou k umístění knihy. Máme obsáhlý knižní fond. Spousta našich klientů ráda čte, většina z nich má vysokoškolské vzdělání. Rádi zjišťují nové informace a knihy byly součástí jejich života. Někteří klienti, když k nám přicházejí, berou si sebou své knihy.

Za určitý nedostatek považuji nedostatečné personální obsazení, které se nejvíce projevuje při organizování akcí mimo objekt domova. Vzhledem k tomu, že většina našich klientů potřebuje doprovod, je veškerá organizace těchto aktivit nesmírně logisticky náročná. Doprovodu se nakonec účastní všichni, kdo má zrovna čas, a to jak personál, který zajišťuje přímou péči, ale i administrativa. V současné době pociťujeme negativně personální situaci na trhu práce

v oblasti sociálních služeb, chybí nám noví kolegové. Na tyto pozice moc lidí nehlásí a práce není dobře finančně ohodnocena.

8) Jaké používáte pomůcky? Jak probíhá Vaše příprava?

Vzhledem k tomu, že danou profesi vykonávám 17 let, postupně jsem si vytvořila několik šanonů. Ke každému tématu se snažím mít schované materiály, které pak mohu použít, např. při tvorbě přesmyček. Mám tzv. reminiscenční bedny pro různé příležitosti, např. bednu na ples. Obsahuje různé společenské doplňky – rukavičky, malé kabelky, šály, šátky atd. Něco mi přinesou klienti sami nebo jejich známí atd. Jak už jsem zmínila, naším základním přístupem v práci s klienty, je tzv. biografický model péče, to hovoří za vše. Můžete se připravit na nějaké téma, ale pak se řeč stočí úplně jiným směrem a vy si můžete svoji přípravu založit do šuplíku a vytáhnout ji někdy jindy. Naši klienti jsou nároční, neuznávají plitkou zábavu. Zajímají se o společnost jako takovou, mají svůj názor. Někde potrhle, nahlouplé a nicotné věci neberou. Přejí si, aby čas trávili hodnotnými věcmi, které jim ještě něco můžou přinést. Musím vždy přemýšlet, jaké téma zvolím. O tématech většinou přemýšlím při cestě do práce. Přípravy nestíhám dělat v běžné pracovní době. Jak, už jsem řekla, naši klienti jsou velmi vzdělaní lidé, často hovoří několika světovými jazyky. Pamatuji, že jsem vytáhla nějak slova, která jsem jim dala zpracovat třeba před půl rokem. Vždy kladou důraz, aby určitá hra měla svůj smysl a jim přinesla něco nového. Často používám společenské hry jako např. od firmy Albi – Česko otázky a odpovědi, Český film – otázky a odpovědi.

9) Co by se dalo zlepšit?

Domnívám se, že je to větší spolupráce našeho týmu. Je velmi důležité předávat si informace.

10) Jaké vzdělávací a aktivizační činnosti DS Hagibor nabízí? S jakými metodami pracujete?

V našem domově se nedá hovořit o tom, že by nabízel nějaké vzdělávací aktivity. Naši klienti, už jsou vzdělaní a nepotřebují dosáhnout dalšího vzdělání. Můžeme je však edukovat v rámci života našeho domova. Naše klienty edukujeme při nácviku používání kompenzačních pomůcek – chodítka, sluchadla atd. Můžeme říct, že také provádíme reedukaci, tedy naučení se schopností, které nahradí zaniklé schopnosti nebo udržení stávajících schopností, jako je trénování paměti, reminiscenční terapie apod.

Aktivizačních činností, které náš domov nabízí je bezpočet. Realizujeme skupinové aktivity, provádíme individuální terapie nebo aktivizace. V rámci skupinových aktivit mohu zmínit: hudební dopoledne – muzikoterapie; trénování paměti, společenská setkávání v naší kavárně, při kterých probíráme určitá aktuální témata, vědomostní kvízy, máme filmové čtvrtky, kdy promítáme filmy a pak o nich diskutujeme. V zařízení máme výtvarnou dílnu a samozřejmě nesmím zapomenout na kognitivní rehabilitaci, kdy si povídáme o různých zážitcích z minulosti klientů. Vlastně celým dnem v našem domově se prolíná reminiscenční terapie. Dnes to má vzletný název, ale je to vlastně přirozený jev. Dříve také starší lidé vyprávěli svým vnoučatům a blízkým svůj osud, předávali životní zkušenosti a moudra. Jenže dnes je doba zvrácená tak, že mladí nemají čas si povídat se svými blízkými a řeší jen základní věci. Starším lidem povídání chybí a cítí se tak nedocenení.

V našem objektu se nachází soukromé jesle a školka, jsou také zřízené Židovskou obcí, avšak jsou zcela organizačně oddělené od našeho domova. Se školkou a jeslemi spolupracujeme a jednou měsíčně organizujeme výtvarnou dílnu nebo pečeme či připravujeme tradiční židovské pokrmy. Tyto aktivity vycházejí z mezigeneračního projektu Židovské obce – Tří

generační komunitní centrum. Pro seniory je velkým přínosem, že na chodbě potkávají děti. V rámci judaismu je péče o staré a děti na prvním místě. Senioři předávají životní moudrost a děti jsou budoucnost našeho židovského národa.

Pokud se klient nachází v terminálním stádiu, používáme metodu bazální stimulace, kterou provádějí všichni pracovníci, kteří přijdou do kontaktu s klientem. V této fázi je nejdůležitější zachovat pocit bezpečí klienta a provádět s ním činnosti, které mu přináší libý pocit, ať už je to dotyk plyšovou hračkou, poslech hudby, vůně jeho oblíbeného jídla.

11) Mají klienti o nabízené aktivity zájem? Přemlouváte je do aktivit nebo je sami vyhledávají?

Jak už jsem řekla. Naši klienti jsou specifičtí, než je tomu v ostatních domovech. Je to ovlivněno jejich vírou a životem, kterým si prošli. Většina z nich dosáhla vysokoškolského vzdělání, jsou mezi nimi lékaři, právníci, inženýři atd. Aktivity v domově jsou dobrovolné, je čistě na klientovi, zda chce docházet na aktivity či chce zůstat na pokoji a trávit čas podle svého uvážení. Průměrně na společné aktivity dochází tak cca 10 až 12 osob. Každý si vybírá, co ho zrovna zajímá.

Některé aktivity si senioři organizují sami, jako je dámský klub, politický klub, kurzy anglického a hebrejského jazyka. Nicméně musím upřesnit, že o kurzy se nejedná v pravém slova smyslu. Dali si závazek, že třeba jednou týdně v rámci klubových aktivit budou mluvit cizím jazykem. Na politický klub chodí asi 10 seniorů, které zajímá aktuální politické dění, a to jak u nás tak i ve světě. Mnohdy se dostávají do horečných debat, např. referendu ve Velké Británii o vystoupení z Evropské unie. V rámci dámského klubu se setkávají naše seniorky, které řeší módu, ale i věci s tím spojené, jako sběr porcelánu apod.

Pravidelně organizujeme tzv. Křeslo pro hosta, kdy jeden z klientů našeho domova vypráví ostatním svůj životní příběh. Hosty křesla však nejsou jen naši senioři, ale zveme osobnosti, které jsou něčím zajímavé nebo představitele Židovské obce.

12) Organizuje DS Hagibor, nějaké externí akce, docházejí k Vám externisté?

Ano, tyto akce však organizuje moje kolegyně. Snažíme se, aby nabídka byla pestrá a měla nějaký smysl pro klienty. Naposledy jsme byli v Obecním domě na výstavě porcelánu Moser. Nyní plánujeme, že klientům zajistíme odvoz do kina na představení Masaryk. Jezdíme do zoologické zahrady, konáme výlety parníkem. Židovská obec organizuje rekondiční pobyty pro seniory, někteří z našich klientů se jich také účastní.

Externisté k nám dochází, kolegyně organizuje koncerty a přednášky v přednáškovém sále. Docházejí k nám dobrovolníci na různé akce, spolupracujeme s židovskými školami a školkami. Organizujeme společné pečení našich národních pokrmů, máme společnou výtvarnou dílnu. Ve společných prostorách našeho domova jsou pravidelně konány výstavy fotografií nebo uměleckých kreseb. Do školy k nám chodí koncertovat děti ze základních škol. Organizujeme přednášky na aktuální témata. Někdy sami klienti přijdou s nápadem, kdo by mohl přijít.

13) O jaké aktivitu je mezi klienty největší zájem?

Asi o naši páteční společenskou kavárnu, která se koná pravidelně každý týden odpoledne od 14 do 15.30 hodin. Lidé se scházejí a diskutují nad různými tématy. Často diskutují až do čtyř hodin odpoledne, chtějí pak plynule navázat na oslavu šabesu, její začátek je závislý na rozsvícení první hvězdy. Teď v zimě čas šabesu přichází kolem čtvrt na pět nebo v půl páté.

14) Jak pracují s novým klientem? Co dělají bezprostředně po jeho nástupu?

Jak už jsem zmínila dříve, pracujeme v souladu s biografickým modelem péče. Než k nám klient přijde, podrobně se s jeho dokumentací seznámím, hovořím o jeho situaci se sociální pracovnící a domlouváme další postup. Když k nám klient nastoupí, navštívím ho, seznamuji ho s prostředím a chodem domov. S klientem vedu vstupní pohovor, při kterém se snažím zjistit přání klienta z hlediska jeho aktivit, koníčků a ty se pak pokouším zahrnout do nabízených aktivit. S klíčovým pracovníkem seniora sestavujeme jeho individuální plán. Snažím se uživatelem navázat vztah, který je založený na důvěře. U některých klientů je snazší navázání vztahu, neboť je znám z dřívějšího, např. z rekondičních pobytů nebo z odlehčovacích pobytů.

15) Na co jsou pyšní, co se jim nejvíce podařilo dosáhnout?

Slovo pýcha je pro mě silný výraz. Snažím se vyvarovat radikálních výrazů. Mám v sobě pokoru a neberu věci samozřejmě. Pro mě osobně je úspěch, že vůbec mohu pracovat s touto cílovou skupinou, která mi tolik dává. Cítím jistou míru pokory. Žijí zde hrdinové, kteří by měli být pyšní na to, co dokázali. Jsou to pro mě rozsvícené osoby, které září. Už to místo, kde se domov nachází má své Genius Loci. Už sám o osobě název Hagibor v překladu z hebrejštiny znamená hrdina.

Jsem hrdá, že naše organizace má dobré jméno a jsme veřejností dobře vnímáni. Jsem ráda, že zde mohu pracovat.

16) Vydáváte si, zde nějaký interní časopis?

V minulosti jsme měli interní časopis. Jedna z našich klientek byla šéfredaktorkou. Teď časopis nevydáváme. Nemáme na to čas.

17) Využíváte práci dobrovolníků?

Ano, pomoci dobrovolníku využíváme. Docházela k nám studentka, která nám spravovala knižní fond. Seřadila knihy podle autorů, podle literárních žánrů. Teď k nám bohužel nedochází, dokončuje studia na vysoké škole.

Rozhovor se sociálním pracovníkem domova pro seniory Malešice

1) Jak dlouho pracujete na této pozici? Je to Vaše první zaměstnání?

V organizaci pracuji již 10 let a na stejné pracovní pozici, jako sociální pracovník. Není to mé první zaměstnání. Ale vždy jsem působil na dané pozici, jen v jiném zařízení. Pracoval jsem s jinou cílovou skupinou v azylovém domě pro matky s dětmi. Potřeboval jsem změnu. Někdy se stane, že člověk vyhoří a potřebuje změnit prostředí.

2) Vyhovuje Vám cílová skupina, se kterou pracujete?

Ano, jak jsem řekl. Před 10 lety jsem změnil své působiště. A práce se staršími osobami mi vyhovuje. Senioři jsou zodpovědnější, mají životní nadhled. Mají reálnou představu o svých možnostech a schopnostech. Většinou respektují domluvený postup. Člověk se dozví spousty věcí, životních příběhů a moudrostí.

3) Co Vás na Vaší práci baví?

Nejsem typem člověka, který má rád stereotyp. Vždycky jsem byl komunikativní a práce s lidmi je mi blízká. Mám rád kontakt s lidmi. Tato práce mi přináší různorodost.

4) Co považujete za nejtěžší na své práci?

Práce sociálního pracovníka s sebou přináší i řešení krizových situací, jako například rozhovory s problematickými příbuznými, kteří si nechtějí připustit reálnou situaci svých blízkých. Dalším krizovým momentem jsou častá úmrtí našich klientů. Jsme velké zařízení, kde průměrný věk klientů je cca 86 let.

5) V čem spatřujete smysl Vaší práce?

Smysl mé práce je už dán tím, že pracuji v domově pro seniory. Podstatou této služby je usnadnit životní situaci našich klientů a ulehčit jim a jejich blízkým poslední etapu života. Učinit tak jejich život snesitelnější.

6) Jaké úkoly/činnosti nejvíce řešíte na Vaší pracovní pozici?

Nejčastěji řeším asi informování veřejnosti o možnostech naší služby a základní sociální poradenství. Lidé často jen volají, mapují si své možnosti, ptají se na podmínky pro přijetí. Často se stává, že ani nepotřebují pobytovou službu, ale jen nasměrovat či doporučit nějakou terénní či ambulantní službu.

7) Co by se dalo zlepšit?

Jsme velký domov seniorů s celkovou kapacitou 248 lůžek. Naše zařízení není vybavené na poskytování individuálních služeb. V současné době je špatná personální situace v organizaci. Potřebovali bychom více zaměstnanců v přímé péči. Jako jednu z příčin jejich nedostatku považuji, jejich nízké platové ohodnocení. Je to fyzicky a psychicky náročná práce, do které se mladí nehrnou. Také to nemůže dělat každý, pokud někdo nemá rád práci se staršími lidmi, pozná se to. Je nešťastný on sám, ale hlavně naši klienti. Na těchto pozicích je velmi častá fluktuace zaměstnanců.

Potřebovali bychom více profesního uznání a posílení našeho týmu.

8) S jakými metodami pracujete?

Rozhovor, analýza situace klienta, vypracování sociální diagnózy, sociální šetření

9) Jaká je struktura vašich klientů? Jaký typ žadatele je přijímán do vaší služby?

Musím konstatovat, že od mého nástupu sleduji, že došlo k podstatné přeměně v poskytování služby, a to díky přetlaku žádostí o naši pobytovou službu. A také v souvislosti se schválením zákona o sociálních službách¹⁶, který definoval pobytové služby a stanovil standardy kvality jejich poskytování. Dříve se žádosti evidovaly centrálně na obcích.

Domnívám se, že to není ojedinělý jev. Je to celospolečenský problém. Populace stárne a rodinní příslušníci seniorů nemají podmínky, aby o své blízké mohli pečovat celodenně. Často se o tomto fenoménu naší doby bavím s kolegy z jiných organizací a i oni mají stejné zkušenosti.

V evidenci našeho domova k 31. 12. 2016 evidujeme celkem 1560 žádostí. Nicméně považuji za důležité zmínit fakt, že ne všichni žadatelé chtějí aktuálně nastoupit. Někdo si žádost podává tzv. do budoucna a někdo si podává více žádostí do několika domovů najednou. Nastoupí pak tam, kde se zrovna uvolní místo. Tohle jednání je častým jevem, neboť kapacita pobytových služeb není taková, aby uspokojila poptávku všech žadatelů.

Přijímáme ty klienty, kteří již potřebují 24 hodinovou péči a péči o jejich osobu již nemůže zajistit terénní služba nebo rodina. Díky přetlaku žádostí vyhovujeme těm žadatelům, kteří potřebují přijmout akutně. Za rok 2016 jsme uspokojili celkem 83 žadatelů. Je to vysoké číslo. Hodnota je dána tím, že průměrný věk našich klientů je 86,5 let a jak jsem již uvedl, přijímáme ty, kteří potřebují akutně vyřešit svoji sociální situaci. Průměrná čekací lhůta do našeho domova je dlouhá od několika měsíců zhruba do roka a půl ode dne podání žádosti. Nicméně musím doplnit, že důsledně šetříme životní situaci žadatelů a odmítáme ty, kteří nejsou naší cílovou skupinou, tj. dokážou se ještě o sebe postarat.

¹⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Rozhovor s aktivizačním pracovníkem domova pro seniory Malešice

1) Jak dlouho v zařízení pracujete? Jaké máte dosažené vzdělání?

V tomto domově pracuji již 15 let a na stejném oddělení. Jsem vedoucí aktivizačního oddělení. Moje nejvyšší dosažené vzdělání je magisterské, obor psychologie.

2) Kolik aktivizačních pracovníků v organizaci působí?

V rámci domova pro seniory je vytvořeno samostatné oddělení, které se zabývá výhradně organizací a realizací aktivizačních činností. Jsem vedoucím tohoto oddělení. Oddělení tvoří celkem 12 pracovníků. Tým oddělení tvoří: 4x fyzioterapeut, 1x ergoterapeut, pedagog volného času, psycholog, speciální pedagog.

3) Jaká je Vaše pracovní náplň? Co jaké činnosti vykonáváte?

Jak jsem již řekla, jsem vedoucí aktivizačního oddělení celého domova pro seniory Malešice. Mojí hlavní pracovní náplní je samozřejmě aktivizace klientů a udržení jejich stávajících schopností. Pracuji na osmihodinový pracovní úvazek od pondělí do pátku. Vedle aktivizačních činností zajišťuji chod celého oddělení, jak po organizační stránce, personální stránce. Navazuji spolupráci s ostatními domovy pro seniory a se sousedními mateřskými školkami. Jednám s neziskovými organizacemi či dalšími institucemi o zajištění externích aktivit (přednášky, kulturní akce, výlety apod.). Jsem šéfredaktorkou interního měsíčníku s názvem *Náš Domov*, do kterého také přispívají naši senioři.

Svůj pracovní den začínám v osm hodin ráno tím, že si musím přečíst hlášení, co se během mé nepřítomnosti v domově, abych mohla reagovat na aktuální situaci v domově. Někdy si беру práci domů, což se ale stává jen tehdy, když vymýšlím novou činnost či aktivitu.

4) Baví Vaše zaměstnání?

Ale jo! Mám fajn tým lidí kolem sebe a mám volnou ruku od vedení domova. Ředitel domova mi důvěřuje, respektuje můj způsob práce. Naše oddělení působí zcela samostatně, což nám dává velkou míru volnosti a možností, jak realizovat aktivizační činnosti pro naše seniory. Máme dostatečné zázemí od domova, na realizaci aktivizačních činností máme dostatek finančních prostředků např. na pořízení výtvarných potřeb, keramiky, literatury apod. Máme možnost pravidelně chodit na školení, kde je možnost navázání dobré spolupráce s dalšími domovy.

Práce mě baví, je to kreativní zaměstnání. Tím, že si mohu organizovat svoji práci, nejsem nijak svázaná a vedení domova je otevřeno novým nápadům, mohu být tvůrčí a dobře se mi pracuje. Můžu si de facto vymyslet jakoukoliv činnost a vedení mi ji dovolí zrealizovat, ovšem pokud jsou na to finanční prostředky. Například již sedmým rokem realizujeme soutěž *Malešický mozek*¹⁷. Tato akce se setkala s velkým ohlasem u našich obyvatel. Jsou pyšní, když se mohou soutěže zúčastnit.

Akce většího rozsahu, jako je plánování výletů mimo domov nebo zajištění kulturních akcí (koncerty umělců) musím konzultovat s vedením domova. To už je závislé na finančních prostředcích.

¹⁷ Malešický mozek je vědomostní soutěž organizována DS Malešice. Soutěže se účastní i senioři z ostatních domovů na území hl. m. Prahy. Mezi seniory má soutěž velkou prestiž. Senioři DS Malešice na soutěž trénují a mezi sebou vybírají jen ty nejlepší, aby je reprezentovali.

5) Co považujete za nejtěžší ve Vaší profesi?

Asi smířit se s tím, že některé věci nejde změnit. Setkávám se, že někdy není vůle pro změnu, je třeba posílit tým pracovníků v přímé péči a změnit jejich přístup ke klientům. Občas se dovídám věci, které mě mrzí a představa, že budu jednou stará a závislá na osobách, které svoji práci zrovna nemají v lásce, pro mě naprosto depresivní. Bohužel tyto věci nemohu ovlivnit. Občas na ně upozorním. Nicméně připustit, že i vedení domova má těžkou úlohu, neboť v současné době je velký nedostatek pracovních sil. Skoro nikdo se nám nehlásí na vyhlášená výběrová řízení. Sehnat nového kolegu na pozici pracovníka v přímé péči, je téměř sci-fi.

Další věcí, se kterou se smíruji, že prostě naši klienti odchází. Když si někoho oblíbíte, máte k němu vztah, tak Vás prostě mrzí jeho odchod, jeho smrt. S tím, že však musí každý pracovník domova vypořádat po svém.

6) Máte dostatečné pracovní podmínky, zázemí pro Vaši činnost?

Máme dobré zázemí pro naši činnost, a to po materiální a technické stránce. Pro naše oddělení jsou hezké prostory. Máme k dispozici: tělocvičnu, výtvarnou dílnu, společenský sál, relaxační místnost, modlitebnu, máme dostatek kanceláří pro pracovníky.

Tím, že mám velkou důvěru od vedení domova, mohu si vybírat své kolegy do týmu sama. Snažím se obklopovat lidmi, kteří jsou tvořiví, samostatní, schopní, komunikačně založení. Důsledně dbám na to, aby mí kolegové si uvědomovali specifika cílové skupiny, aby uměli naslouchat. Dávám velký důraz na to, aby respektovali jejich zájmy, osobu jako takovou a nezneužívali informací, o nichž se v rámci své profese dozvědí.

Dá se tedy říci, že to je hlavně o nás, našem oddělení. Jak si práci nastavíme, jak si vytvoříme podmínky, tak se nám i pracuje.

7) Jaké používáte pomůcky? Jak probíhá Vaše příprava?

Myslím si, že naše pomůcky nejsou ničím zvláštní. Troufám si říci, že stejné či podobné pomůcky se používají v ostatních domovech. Aktivitu plánujeme vždy jednou týdně v pátek, to sestavujeme rozvrhy hodin (vlastně jako ve škole). Víte naše činnost je do jisté míry závislá na zájmu našich klientů. Plánujeme takové aktivity, o které je zájem. Někdy se k nám připojí sami klienti a pomáhají nám plánovat, nebo vnuknou nápad, co by se dalo zrealizovat.

Více se však specializujeme, větší důraz přikládáme na přípravu činností určených klientům na lůžkovém oddělení, tam pravidelně docházíme. Klienti, kteří bydlí v samostatných garsoniérách, pokud mají zájem, docházejí na skupinové aktivity. Nenutíme nijak do aktivit, je to pouze o jejich rozhodnutí. Na lůžkovém oddělení, je situace opačná. Tam již za klientem musíme dojít. Někomu poskytujeme individuální terapii anebo plánujeme skupinové aktivity.

8) Co by se dalo zlepšit?

Chybí mi nějaká vize našeho domova, postrádám zájem vedení domova o obor jako takový. Domnívám se, že by se mohli hlouběji zabývat oborem gerontologie. Určitě by jim poskytl a předal informace o potřebách seniorů, jak pracovat s nimi. Lépe by se tak prosazovaly nové věci, přístupy a metody práce. Domnívám se, že by měl být kladen důraz na lepší výběr kolegů, pracovníků v péči. Důsledně by měla být dodržovány zásady dobré komunikace s klientem jako takovým. Domnívám se, že tu občas chybí proklientský přístup. Nemělo by se zapomínat na zachování důstojnosti našich klientů.

9) Jaké vzdělávací a aktivizační činnosti DS Malešice nabízí? S jakými metodami pracujete?

Aktivizačních činností, které náš domov nabízí je bezpočet. Vzdělávací aktivity zde neposkytujeme. Pokud bychom hovořili o vzdělávání, tak jen v případě, když klienta učíme, jak správně používat kompenzační pomůcku. Dalo by se spíš hovořit, že máme edukační činnosti. Realizujeme přednášky na různá témata – cestování, příroda, zeměpis, historie. Nicméně hodně se zaměřujeme na trénování paměti a posílení kognitivních funkcí, a to zejména u klientů na lůžkovém oddělení.

Realizujeme hromadné kulturní akce, k dispozici máme velký přednáškový sál, s pianinem, což nám umožňuje dělat větší akce. Realizujeme muzikoterapii – senioři hodně zpívají. Hudba má velký význam v životě našich klientů, hudba jim napomáhá psychicky – užíváme ji hodně v rámci reminiscenční terapie. Pouštíme různé písně z určitého období a tím si naši klienti vybavují různé vzpomínky.

10) Mají klienti o nabízené aktivity zájem? Přemlouváte je do aktivit nebo je sami vyhledávají?

Ano, mají o aktivity zájem. Nicméně záleží to na každém seniorovi, co ho baví a co vyhledává. Někdo potřebuje svůj čas, než se zapojí do domova. Někdo se aktivitám vyhýbá, protože je samotář a vystačí si sám. Někdo se hned zapojí. Nicméně, nikoho nenutíme. Činnosti nabízíme s tím, že si aktivitu mohou jen zkusit.

11) Organizuje DS Malešice, nějaké externí akce, docházejí k Vám externisté?

Ano, například v roce 2005 byla navázána úzká spolupráce s firemní mateřskou školou Českomoravské stavební spořitelny s názvem Pampeliška. Děti k nám pravidelně docházejí setkání, účastní se činností s našimi seniory. Je to milá činnost. V současné době mnoho dětí zaneprázdněné prarodiče, kteří ještě pracují a nemají čas se jim věnovat, dělat s nimi různé věci, vyprávět si. V dnešní uspěchané době nikdo a na nic nemá čas. Tímto mezigeneračním setkáváním trochu nahrazujeme vztah mezi prarodiči a jejich vnuky. Projekt funguje tak, že školka k nám dochází jednou za 14 dní a každé dítě má svého konkrétního seniora, se kterým pracuje na výtvarných činnostech. Vytváří se tak úzká vazba mezi nimi. Senioři se na „své“ děti těší, protože často za nimi z rodiny nikdo nechodí a mají tak pocit vyššího sebevědomí, že jsou ještě něčím užiteční.

12) Vydáváte si, zde nějaký interní časopis?

Ano, měsíčník s názvem Náš domov. Jsem jeho šéfredaktorkou.

13) Využíváte práci dobrovolníků?

Ano, pomoci dobrovolníku využíváme. Na našich webových stránkách máme výzvu, že pomoci dobrovolníků uvítáme.